Ignacio Manuel Altamirano

EL ZARCO

COLECTIA WESTERN

Ignacio Manuel Altamirano

El Zarco

ROMAN

V.1.0

V.1.0

TRADUCERE ŞI PREFAŢĂ DE MARIA ILIE

Ignacio Manuel Altamirano,
El Zarco
Casa de las Americas,
Havana, Cuba.
1978

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI
EDITURA MINERVA
BUCUREŞTI
1985

PREFAŢĂ

„Ce să facă Mexicul cu legenda cavalerească a Europei? Fiecare ţară are poezia ei specifică, iar această poezie reflectă culoarea locală, limbajul, obiceiurile ei proprii. Cum să aducem În Mexic castelele feudale care se înalţă printre stânci şi se pierd în nori, cum să evocăm amintiri ale unor isprăvi pe care nu le cunoaştem, căci abia dacă le cunoaştem istoria; cum să îmbraci un «caporal» cu armură de oţel… şi să dai unui negustor indian înfăţişarea unui scutier?… Să-i lăsăm deci Europei cavalerii Evului pe care nu-i cunoaştem îndestul şi să căutăm în comoara amintirilor naţionale bogăţiile ce ne vor aduce faimă”.

Crezul literar al lui Ignacio Manuel Altamirano, precizat în numeroase articole şi lucrări critice, printre care şi în *Scrisoare către o poetesă,* din 1871, de unde am extras fragmentul de mai sus, a fost concretizat printr-o exemplară activitate creatoare ce şi-a lăsat amprenta asupra unei întregi epoci literare.

Ignacio Manuel Altamirano s-a născut la Tixtla, în 1834, ca fiu al primarului din localitate. Originea sa indiană, precum şi copilăria petrecută în lumea satului şi a plantaţiilor, a micilor ateliere, aveau să lase urme profunde în creaţia sa literară, ea de altfel şi în activitatea şi atitudinea sa pe plan politico-social, dictate de aspiraţiile generaţiei sale către progresul şi emanciparea reală a Mexicului, după ieşirea ţării de sub tutela colonială. Cu numai zece ani înainte de naşterea lui Altamirano, bătălia de la Ayacucho marca izgonirea spaniolilor de pe continentul latino-american. Mexicul îşi cucerise independenţa cu trei ani mai devreme, în 1821, după zece ani de răscoale, tulburări şi numeroase războaie civile între exponenţii partidelor liberal (republican) şi conservator (clerical). Aceste tulburări aveau să continue şi după cucerirea independenţei: drept urmare, Mexicul avea să

piardă în 1836 statul Texas, iar în războiul care a urmat cu Statele Unite ale Americii şi statele New Mexico şi California de nord.

Absolvent al Facultăţii de drept de la Colegiul Naţional San Juan de Letran din Mexico, Altamirano se alătură încă de la vârsta de 21 de ani partidului liberal. În 1855, acest partid declanşează o rebeliune împotriva şefului statului de pe atunci, generalul Santa Anna. Ajuns preşedinte al Republicii, şeful acestui partid, Benito Juarez (1806-1872), avea să iniţieze un vast program de democratizare a vieţii sociale, începând prin elaborarea şi promulgarea unei Constituţii în 1857, care a inaugurat ceea ce s-a numit în istoria Mexicului perioada Reformei. Războiul civil a continuat însă şi în această perioadă; partizanii conservatori, nemulţumiţi de măsura secularizării averilor mânăstireşti şi a desfiinţării ordinului iezuiţilor, au cerut sprijinul marilor puteri europene pentru a-i readuce la putere. Pretextând neplata datoriilor externe ale Mexicului, armata franceză a invadat ţara în 1861, restaurând, pentru o scurtă perioadă de timp, imperiul, sub conducerea arhiducelui Maximilian. Abia în 1867, armata lui Benito Juarez a reuşit să câştige asediul oraşului Queretaro, izgonind din ţară trupele franceze şi instaurând din nou republica.

În toată această perioadă, Ignacio Manuel Altamirano a participat din plin la numeroasele evenimente politice şi militare ale ţării sale, aducând partidului liberal contribuţia întregii sale capacităţi oratorice şi publicistice. Fondator al ziarului *El Eco* de la *Reforma (Ecoul Reformei),* orator şi ziarist de mare anvergură, supranumit „Danton al Mexicului”, Ignacio Manuel Altamirano s-a făcut remarcat şi pe plan militar, ajungând să obţină gradul de colonel în armata lui Benito Juarez.

După restaurarea Republicii, Altamirano va manifesta acelaşi entuziasm şi în activitatea de concretizare pe plan cultural şi literar a valoroaselor idei ale Reformei, idei pe care, din nefericire, Benito Juarez, mort în 1872, nu a reuşit să le aplice în întregime pe plan politic. După ce înfiinţează

şi organizează activitatea Liceului Hidalgo, instituţie de învăţământ superior care continua tradiţiile Academiei San Juan de Letran, Altamirano a înfiinţat în 1869 revista *El Renacimiento (Renaşterea),* având un titlu şi un program semnificativ pentru intenţiile estetice şi literare ale scriitorului. *El Renacimiento* relua tradiţia şi ideile publicaţiilor înfiinţate în Mexic imediat după cucerirea independenţei, publicaţii legate de numele unor înaintaşi iluştri ca Fernandez de Lizardi şi Miguel Hidalgo, care militau pentru emanciparea literaturii mexicane de sub tutela modelelor europene, ca o consecinţă logică a obţinerii independenţei politice. Aflată însă pe o treaptă superioară, activitatea literară şi publicistică a lui Altamirano la *El Renadmiento* a avut în vedere în primul rând unificarea eforturilor creatoare ale tuturor scriitorilor mexicani ai vremii în căutarea şi fundamentarea ideilor specifice spiritului cultural naţional. Plin această activitate „maestrul maeştrilor”, cum pe bună dreptate avea să-l numească scriitorul şi criticul literar Mariano Azuela şi-a lăsat pecetea asupra întregii literaturii şi publicisticii din următoarele trei decenii.

În eseul *De la poesia lirica y de la poesia epica en 1870 (Despre poezia lirică şi poezia epică în 1870),* publicat în ziarul *El Federalista (Federalistul)* în 1871, Ignacio Manuel Altamirano se afirmă ca un consecvent partizan al unei literaturi menită „să creeze un caracter naţional, să fie precursoare a progresului, să ducă înainte vitalitatea naţiunii şi s-o salveze de la înfrângere şi de la moarte, punându-i pe regeasca frunte nemuritoarea coroana a amintirilor naţionale”.

Am insistat asupra acestor câteva elemente din activitatea politică şi publicistică a lui Ignacio Manuel Altamirano deoarece această activitate, ca şi contextul social-istoric în care a trăit scriitorul, au lăsat semnificative urme în opera sa narativă.

În domeniul creaţiei literare latino-americane, lucrările lui Altamirano ar putea fi incluse în ceea ce s-a numit „a doua generaţie romantică” deşi, după cam remarcă istoricul

literar Enrique Anderson Imbert în *Istoria literaturii hispano-americane*[1], „romantismul, fiind mişcarea cea mai vie, mai schimbătoare, expansivă şi de durată, nu poate fi închis între limite cronologice”. După părerea criticului menţionat, în toată America Latină această generaţie a dat „o proză extraordinară”, precum şi „cel mai bun grup de prozatori ai secolului al XIX-lea”.

Evoluând în mod logic, de la preluarea aproape directă a temelor, motivelor şi tehnicilor literare specifice romantismului european occidental, către realizarea unor opere originalei, specifice realităţilor hispano-americane, autorii din această generaţie au păstrat în creaţia lor doar. Elementele considerate potrivite acestui scop fundamental. Mai puţin „militant” şi „zgomotos” decât în faza sa iniţială, romantismul celei de-a doua generaţii se arată a fi mai discret şi mai îngrijit din punct de vedere stilistic, tratând la un nivel nou motivele specifice ale curentului: legendele şi Obiceiurile indigene, scenele istorice cu semnificaţie în contemporaneitate, tema locurilor natala regăsite după ari de peregrinări ori după război etc. O menţiune specială trebuie acordată aşa-numitului „costumbrism” (de la cuvântul *costumare* – obicei, datină), fenomen specific literaturii hispano-americane care aduce în faţa cititorului lumea pampasului, a satelor, omul (indian sau metis) care trăieşte în această lume cu obiceiurile, pasiunile şi psihologia lui, cu tradiţiile ce-i sunt proprii şi mai ales cu specificul naturii în care-şi duce viaţa. Pe măsură ce scriitorii latino-americani ai acestei generaţii devin tot mai conştienţi de contextul social istoric în care trăiesc şi creează, „costumbrismul” va evolua de la o tehnică literară menită să dea mai întâi „un accent exotic” apoi „culoare locală” unei naraţiuni, adesea schematice, până la a genera solide creaţii realiste, animate de înaltele scopuri morale ale creatorilor lor.

Aceeaşi tranziţie poate fi remarcată, în mic, la nivelul prozei lui Ignacio Manuel Altamirano, ale cărui lucrări mai

---

[1] Enrique Anderson Imbert, *Historia de la literatura hispano-americana,* Fondo de Cultura Economica, Mexico, 1985.

semnificative, nuvela *La Navidad en las montanas (Crăciunul la munte) şi* romanele *Clemencia* şi *El Zarco,* depăşesc ca importanţă şi valoare literară singurul său volum de poezii, *Rimas (Rime),* apărut în ediţie definitivă în 1880.

Aspiraţiilor de realizare a unor lucrări literare cu specific naţional, Altamirano le adaugă o teză fundamentală în întreaga sa creaţie, respectiv aceea privind deosebitele virtuţi educative ale prozei şi, mai ales în cazul romanului şi al nuvelei, posibilitatea de a modela, prin forţa exemplului, viaţa şi acţiunile oamenilor. În acest sens, cele două romane ale lui Altamirano, C*lemencia* şi *El Zarco,* sunt şi ele caracterizate, ca majoritatea operelor clasice ale literaturii hispano-americane, în ce priveşte problematica şi modul de rezolvare a conflictelor, prin „vehemenţa situaţiilor şi prin caracterul deschis, dătător de speranţă, al răspunsurilor”[2]. Tocmai acest caracter „dătător de speranţă” conferă, în concepţia lui Altamirano, valoarea educativă, progresistă, literaturii în proză. Atât romanul său de debut, *Clemencia,* cât mai ales *El Zarco.* Sunt construite pe principiul luptei dintre bine şi rău, ambele în ipostaze extreme, de alb-negru, iar această luptă are loc în mijlocul unei naturi specifice, de o luxuriantă bogăţie.

Pe direcţia inaugurată de predecesorul său, Fernandez de Lizardi, autor, în 1818, al celui mai reprezentativ roman de tip „picaresc” din literatura hispano-americană, *El Periguillo Samiento,* în încercarea sa de a construi un „tablou de moravuri”, Ignacio Manuel Altamirano îşi organizează materialul subordonându-se unui scop extraliterar şi anume. Propăşirea societăţii şi perfecţionarea omului. Dacă însă, în cazul lui Lizardi, valoarea morală a operei rezulta din învăţămintele desprinse de cititor din peripeţiile eroilor, în nuvela La *Navidad en las montanas,* publicată de Altamirano în 1871, iar în versiune „definitivă, revăzută şi adăugită” în 1880, această valoare rezidă în puterea exemplului unei societăţi ideale, aproape utopice,

[2] Paul Alexandru Georgescu, *Literatura hispano-americană în lumină sistemică,* Editura Scrisul Românesc, Craiova. 1979.

imaginată de autor ca fiind în deplină armonie, condusă de o „treime” formată din preot, comandantul militar şi primar, în mijlocul unei naturi bogate şi generoase, zugrăvită şi ea sub semnul deplinei armonii. Elementele specifice vieţii rurale mexicane, cunoscute din copilărie, sunt „înfrumuseţate” însă de puternica influenţă a modelelor literare; un copil din sat recită, sub privirile satisfăcute ale preotului, versuri ale lui Lope de Vega, iar indienii sunt înfăţişaţi asemenea unor păstori ai vechii Grecii, „celor care apar în idilele lui Teocrit şi în elogiile lui Virgiliu şi Garcilaso”. Acestei lumi ideale, Altamirano îi adaugă în nuvelă şi un personaj utopic, cel al preotului animat de iubirea de oameni şi de idealul perfecţionării societăţii, fără îndoială creat de prozator pentru a fi situat la antipodul realelor personaje şi idei reacţionare pe care Altamirano le-a combătut, uneori cu arma în mână, alături de ceilalţi partizani ar lui Benito Juarez.

Tot sub semnul influenţelor literare romantice se situează şi romanul de debut al lui Altamirano, *Clemencia,* apărut în foileton în revista *El Renacimiento* în 1869. Autorul recunoaşte încă din prefaţa romanului aceste exemple: „Victor Hugo, prin *Bug-Jargal,* Dickens, prin unele din *Povestirile de Crăciun,* Ehrmann-Chatrian, prin *Povestirile populare* – Henric Znchokke, prin *Povestirile elveţiene şi* Hoffmann, prin câteva din ale sale”[3].

Cu toate acestea, scriitorul păstrează o oarecare distanţă, încercând o delimitare faţă de modelele sale europene, dar şi dorind să evite căderea în capcana exotismului, cultivat de o mare parte din contemporanii săi. Compoziţia romanului *Clemencia* se structurează plecând de la opoziţia a două perechi ce întruchipează binele şi răul. Povestea romantică şi tragică a Clemenciei se desfăşoară la Guadalajara, în contextul istoric al anilor 1883-1804, al luptelor armate a mexicanilor conduşi de Benito Juarez împotriva invadatorilor francezi.

În iubirea ei pasională pentru frumosul Flores, Clemencia

---

[3] Ignacio Manuel Altamirano, notă la ediţia romanului *Clemencia* în *Obras literarias completau,* Mexico, Edicion Oasis, 1959, p. 149.

nu-şi dă seama decât târziu de calităţile celui care o iubea cu adevărat, Fernando Valle, personaj pozitiv a cărui lipsă de frumuseţe fizică este compensată, de o personalitate ideală care face din el precursorul lui Nicolas din romanul *El Zarco.* Bin dragoste pentru Clemencia, Valle îl va salva de la pedeapsa meritată pe Flores, care trădase mişcarea, sacrificându-se în locul lui. Cât despre Clemencia, aceasta, dându-şi seama de greşeala ei, sfârşeşte prin a se retrage la o mânăstire. Acţiunea se desfăşoară practic la nivelul celor patru personaje (Clemencia – brună, pasională; Isabel – blondă, angelică; Flores – frumos, trădător; Valle – urât dar cu caracter nobil) iar elementele istorice, ca de altfel şi scenele naturale sunt folosite de autor doar pentru a „da culoare” acestei scheme psihologic-sentimentale care nu reuşeşte să ne convingă, face din *Clemencia* o lucrare ce nu depăşeşte masa creaţiilor romantic-sentimentale ale vremii.

Nu acelaşi lucru se întâmplă în cazul romanului *El Zarco,* conceput în perioada 1885-1888 şi publicat, postum, în 1901, după un manuscris căruia Altamirano n-a mai apucat să-i redacteze versiunea definitivă. Cu toate imperfecţiunile stilistice inerente acestei situaţii, romanul ne demonstrează că scriitorul a depăşit în bună măsură influenţele literare vest-europene. Într-adevăr, în structurarea cărţii un loc mult mai important îl ocupă elementele desprinse din propria biografie a scriitorului, precum şi influenţele exercitate asupra lui Altamirano de lecturile creaţiilor unor mari contemporani hispano-americani, printre care peruanul Ricardo Palma cu seria sa de *Tradiciones (Tradiţii),* creaţii literare de o mare complexitate, în care elementele narative se întrepătrund cu fragmente din jurnale de călătorii, texte istorice, legende şi povestiri indigene, într-un ansamblu menit să înfăţişeze cititorului specificul civilizaţiilor Americii Latine. O influenţă asemănătoare este recunoscută de Altamirano în cazul romanului *Maria,* al scriitorului columbian Jorge Isaacs; în prefaţa la ediţia mexicană a acestui roman, în 1881, Altamirano arăta că „pentru mine această carte a fost o cupă de nectar

nemaigustat până acum, întăritor şi îmbătător, care m-a cufundat într-un profund extaz de poezie, durere şi nemărginită tristeţe”.

Structurată, ca şi în *Clemencia,* pe motivul evoluţiei paralele a două tinere perechi, acţiunea romanului *El Zarco* se desfăşoară pe fundalul unei epoci tulburi şi binecunoscute de scriitor a istoriei mexicane. Este vorba de anii de la sfârşitul războiului civil ce opusese partidele liberal şi conservator. Experienţa trăită în acei ani de Altamirano conferă o notă de veridicitate istorică, pe care autorul a dorit s-o accentueze nu numai printr-un eventual subtitlu „scene din viaţa mexicană”, ci şi prin introducerea şi sublinierea existenţei real-istorice a unora din personajele romanului. Martin Sanchez Chagollan, de exemplu, un *caudillo* răzbunător al tuturor relelor, era „un personaj în mod riguros istoric, ca şi Salome Plasencia, ca şi El Zarco, ca bandiţii pe care i-am înfăţişat în această istorisire”. Mai mult, la sfârşitul cărţii ne este înfăţişat însuşi preşedintele Benito Juarez, conducătorul politic progresist în luptă cu primejdiile din interior şi cu duşmanii din exterior, care încearcă în acelaşi timp să aplice în ţară luminoasele idei ale Reformei mexicane. Pe acest fond de vremuri tulburi, de agitaţie iscată de trecerea prin sate, pe rând, a cetelor de tâlhari şi a trupelor guvernului, prea puţin deosebite unele de altele ca mod de acţiune şi care, practic, nu ajung niciodată să se confrunte direct, se desfăşoară şi aventurile lui Zarco, frumosul şef al unei cete de bandiţi, care o răpeşte, cu voia ei, pe „cea mai frumoasă fată din ţinut”, pentru a sfârşi în mod lamentabil, spânzurat de creangă unui copac pe lângă care nu o dată trecuse, auzind cu fiecare asemenea ocazie ţipătul prevestitor de rele al unei bufniţe.

Asemenea lui Flores din *Clemencia,* El Zarco „era tânăr, cu o figură ce nu arăta rău: tenul alb-impur, ochii de acel albastru-deschis căruia oamenii-i spun *zarco*[4], pletele de un blond-palid şi trupul zvelt şi viguros îi dădeau o înfăţişare plăcută”. Iubita lui Zarco este Manuela, fire pasională,

[4] Spălăcit (n.t.).

asemănătoare Clemenciei: „albă, de acea albeaţă uşor palidă, caracteristică ţinutului cald, cu ochii negri şi vioi şi gura cărnoasă şi zâmbitoare, avea ceva trufaş şi dispreţuitor... S-ar fi zis că era o aristocrată deghizată". Altamirano ne atrage însă de la început atenţia că frumuseţea celor doi este numai o aparenţă. Manuela „pare" o aristocrată, iar El Zarco ne este mai întâi înfăţişat ca într-o fotografie, doar prin îmbrăcămintea tipică a bandiţilor şi abia după câteva capitole îl „vedem" şi fizic.

La polul opus celor doi se află Pilar, „brună, cu tenul suav şi delicat al creolelor ce se îndepărtează de tipul spaniol fără a se confunda cu cel indian şi care trădează fata modestă, de la ţară" şi Nicolas, fierarul indian, „un tânăr smead, cu trăsăturile indigene bine conturate" care, deşi „urât şi cam stângaci", este iubit de toată lumea pentru cinstea lui.

Altamirano îşi construieşte romanul pe principiul alternanţei de simetrii, alternanţă ce se regăseşte atât la nivelul relaţiilor dintre personaje, cât şi în personalitatea fiecăruia şi în acţiunile lor.

Pe plan psihologic, relaţiile dintre cei patru eroi ai cărţii se modifică nu atât sub influenţa pasiunilor şi temperamentului fiecăruia, cât mai ales datorită unor motive de ordin extra-afectiv. Nicolas, „un băiat cu principii bune", „grăunte de aur al cinstei", „om cult, înfrumuseţat de muncă şi care avea conştiinţa puterii şi valorii sale", o iubeşte pe Manuela nu atât pentru ea însăşi, sau cel puţin autorul nu ne lasă să ghicim acest lucru, ci pentru posibilitatea de a realiza o căsătorie conformă cu condiţia socială la care singur ajunsese şi cu propriile sale aspiraţii de viitor. Fără a fi înfăţişat ca un arivist ori ca un parvenit, Nicolas, care este „cel mai preţuit dintre băieţii din târg", nu se poate căsători decât cu „cea mai preţuită fată", el nerenunţând la gradul acestei căsătorii decât în momentul în care afli că tânăra a fugit de bună voie cu o căpetenie de tâlhari. În această situaţie, Nicolas se convinge foarte repede că „aceea nu era iubire" şi că, de fapt, „dacă n-ar fi fost bătrână, care se încăpăţina s-o convingă că trebuie să

se mărite cu mine, dându-mi să înţeleg că până la urmă va reuşi… aş fi sfârşit prin a o urî pe Manuela sau cel puţin prin a o uita”. Pierzând-o în acest fel „nedemn”, Nicolas nu mai este nici măcar afectat de gelozie; el îşi îndreptă imediat afecţiunea către sora vitregă a Manuelei, motivat fiind de aceleaşi elemente ca şi înainte: „mă simt incapabil să preţuiesc un lucru nedemn, iar pentru mine preţuirea este chiar temeiul dragostei”. Deşi e imediat gata să alerge în urmărirea bandiţilor, Nicolas nu face acest lucru nici din dragoste pentru Manuela şi nici din ura faţă de un rival norocos, Dându-i acestuia din urmă lovitura de graţie, el răzbună de fapt moartea *donei* Antonia, cinstita mamă a Manuelei, regăsindu-se astfel pe acelaşi plan cu Martin Sanchez Chagollan, ţăranul devenit un *caudillo* răzbunător al unei întregi societăţi.

În paralel cu sentimentele lui Nicolas evoluează şi dragostea banditului El Zarco pentru Manuela. Ca şi Nicolas, El Zarco este un tânăr care doreşte să-şi depăşească propria condiţie socială, însă, împins de lene, lăcomie şi orgoliu ajunge nu la vârful societăţii ci în afara ei. Lăcomia şi orgoliul îi motivează lui Zarco nu numai condiţia de bandit ci şi dragostea faţă de Manuela, pe care o admiră pentru că este „cea mai frumoasă fată din ţinut”, dar mai ales pentru că face parte dintr-o lume ale cărei porţi îi sunt închise. Răpind-o, el se bucură la gândul că „o s-o arate tovarăşilor lui, o s-o plimbe peste tot alături de el, umilindu-i cu ea pe vechii lui stăpâni. O asemenea perspectivă dădea dragostei lui pentru Manuela un gust iute şi voluptuos de răzbunare, împotriva tinerei înseşi, împotriva celorlalţi, la care se adăuga o vanitate obraznică”. Această vanitate face ca El Zarco, care nu are nici un gând de căsătorie cu Manuela, să se arate dispus chiar să-şi ofere iubita tovarăşilor săi, „pentru că aşa e obiceiul”. Cu toate acestea, pasiunea lui este mai complexă şi mai veridică decât cea a lui Nicolas, căci El Zarco, descoperind la un moment dat că Manuela regretă şi încearcă să repare greşeala făcută fugind de el, trece prin toate fazele geloziei şi ale urii, neezitând s-o ameninţe cu moartea pe fata până atunci

atât de iubită, precum şi să pună ia cale mai multe atacuri doar în scopul de a-şi ucide rivalul.

Dacă la nivelul celor doi eroi masculini asistăm la o simetrie perfectă din punct de vedere al construcţiei, El Zarco fiind sub toate aspectele „negativul” lui Nicolas, nu acelaşi lucru se întâmplă cu cele două personaje feminine. Chiar dacă sunt construite în antiteză, între Manuela şi Pilar (sora ei vitregă) se remarcă un oarecare dezechilibru pe planul complexităţii. Pilar, modestă şi cinstită de la început până la sfârşit, se mărgineşte să existe în tăcere pe tot parcursul cărţii. Deşi, comparabilă ca frumuseţe cu sora ei, îl iubeşte pe Nicolas „cu şanse egale”, Pilar nu îndrăzneşte să-şi afirme dragostea decât în împrejurări deosebite şi pentru a-l salva pe omul cinstit căruia i se făcuse o nedreptate: „În alte împrejurări, ea, blândă, resemnată din fire, timidă şi emotivă, mai degrabă ar fi murit decât să dezvăluie secretul ce-i desfăta şi-i chinuia în acelaşi timp inima. Dar în acele clipe, când viaţa tânărului era în primejdie, iar ea îl presupunea părăsit de toţi… buna şi virtuoasa tânără na ţinu cont nici de viaţa ei şi nici de sex”. Este de altfel şi singurul moment în care o vedem pe Pilar „în acţiune”. Chiar la sfârşit, în ziua nunţii, Pilar rămâne aceeaşi fiinţă angelică şi neconvingătoare, ultimul ei gest fiind acela de a solicita iertarea surorii şi rivalei ei, condamnată împreună cu banditţii.

Personaj complex care se transformă sub ochii noştri, pierzând din exemplaritate în favoarea umanizării, Manuela este singura care iubeşte cu o pasiune adevărată, dintre cei patru, singura care sfidează din dragoste convenienţele şi obligaţiile sociale, care declară deschis că orice soartă este mai bună decât o căsătorie cu un om pe care nu-l iubeşte. În singurul său moment „bun” de pe parcursul romanului, El Zarco încearcă să-şi pună în gardă iubita în legătură cu viitorul ce-o aşteaptă într-o lume total diferită de cea pe care o părăseşte atât de uşor; el primeşte însă drept răspuns o adevărată „declaraţie de principii”: „Am să îndur toate relele care vor veni, ştiu şi eu să călăresc, n-am să mănânc, am să veghez, am să privesc totul fără să mă

sperii, numai să fiu lângă tine…”

În scena imediat următoare, Altamirano se grăbeşte să ne-o înfăţişeze pe Manuela. Biruită de lăcomie, noaptea, admirându-se la lumina unui felinar, într-un ochi de apă, după ce se împodobise cu bijuteriile smulse de tâlhar victimelor sale. „Nu era virtutea pe punctul de a ceda în faţa unui dar, ci perversitatea contemplându-se în mocirlă”, comentează autorul. Cu toate acestea, Manuela se sustrage acestei sentinţe; nu numai din lăcomie şi orgoliu îl iubeşte pe El Zarco, renunţând la statutul ei social, oi şi din admiraţie faţă de aparenţa acestuia şi a tovarăşilor lui. „Manuela ajunsese să şi-i închipuie pe bandiţi ca pe o castă de războinici curajoşi şi să-i confere lui Zarco proporţiile unui erou de legendă… se aştepta ca acest bandit, ce avea printre ai săi un rang asemănător cu cel al unui general pentru trupele lui, să aibă parte de aceleaşi înalte privilegii şi importanţă”. Şocul „deschiderii ochilor” va face să dispară iluziile şi în acelaşi timp dragostea Manuelei faţă de bandit: „Acum îl vedea de aproape, vulgar, grosolan, ba chiar laş, dacă suporta râzând glumele jignitoare ale tovarăşilor săi care o răneau adânc pe femeia iubită”.

Manuela este lăsată de autor în prada unor chinuitoare, dar foarte omeneşti, pasiuni: printre bandiţi, în lumea pe care singură o alesese, este singura capabilă să compare această lume cu cea pe care o părăsise. Ca într-o peliculă aflată în proces de solarizare, imaginile se transformă în opusul lor, schimbarea fiind evidentă în cazul portretelor celor doi tineri între care alesese Manuela: pe măsură ce El Zarco „se întunecă”, imaginea fierarului indian devine tot mai luminoasă, deşi tot mai depărtată. Manuala ştie că nu mai poate face o a doua alegere: „aruncându-se cu capul înainte în prăpastie, nu mai putea avea altă cale: trebuia să cadă până la fund” şi de altfel nici nu doreşte cu adevărat această a doua alegere. Îl iubeşte acum pe Nicolas, „cu dragostea disperată şi violentă care luptă cu imposibilul”, însă nu pentru el însuşi ci pentru ceea ce el personifică, iar orgoliul ei aristocratic nu poate trece peste gândul că „o alta va avea parte de fericirea pe care ea, nebună, o

dispreţuise”.

Pradă pasiunilor ei contradictorii, Manuela rămâne consecventă cu ea însăşi până la sfârşit, acceptând destinul pe care singură l-a ales şi depăşind prin complexitate şi veridicitate condiţia de „exemplu negativ” pe care a dorit să i-o confere Altamirano. O vedem, e drept, la sfârşitul romanului, pe Manuela cerşind iertarea societăţii pe care o sfidase, însă nu pentru ea ci pentru iubitul ei. Refuzată, refuză la rândul ei propria salvare: „mai bine mor decât s-o văd pe Pilar cu cununa ei de flori de portocal lângă Nicolas”.

Condamnat de Altamirano în intenţiile sale moralizatoare, personajul acesta se salvează, prin evoluţia sa, de la schematism, rămânând, chiar supraîncărcată de pasiuni, mai apropiată cititorului modern decât „exemplarii” Pilar şi Nicolas.

Simetria „pozitiv/negativ” se regăseşte şi în modul în care sunt tratate” locurile ce servesc drept cadru evoluţiei celor patru eroi. Yautepec şi Xochimancas nu ne apar însă ca imagini convenţionale, în tratarea lor scriitorul depărtându-se de clişeele atât de frecvent utilizate de unii din contemporanii săi romantici. Desigur, Yautepec este o uriaşă livadă de lămâi şi portocali, rod ai muncii unei întregi colectivităţi, „bună, liniştită, muncitoare, iubitoare de pace, sinceră, simplă şi ospitalieră”. Totuşi această colectivitate nu este lipsită de unele contradicţii pe care Altamirano ni le înfăţişează cu realismul propriu experienţei trăite, mai ales în cazul conflictului dintre locuitori şi militari. La polul opus, Xochimancas apare mai întâi într-un „clişeu” tipic romantic: ruinele unei ferme ce se înfăţişează ochilor „printr-o spărtură formată de două monstruoase coline”. Această primă impresie este însă „corectată” prin înfăţişarea, într-o tehnică realistă, cu accente naturaliste, a sălaşului bandiţilor: „şei de călărie înfipte în beţe încrucişate, sfori pe care se agăţa rufăria… într-un colţ se răsucea un bolnav de febră, cu capul înfăşurat într-un batic negru, zdrenţuit şi murdar; mai încolo, un grup de femei nepieptănate cârpeau lenjerie”, totul într-o atmosferă „grea, pestilenţială, ca a

unei carcere”. De altfel Altamirano păstrează pe tot parcursul romanului o oarecare distanţă faţă de maniera romantică, ajungând până la a pune, într-o oarecare măsură, rătăcirea Manuelei şi pe seama lecturilor ei din Chateaubriand şi Bernardin de Saint-Pierre.

Capitolele romanului *El Zarco* se constituie şi ele în „scene”, organizate pe acelaşi principiu al jocului contrastelor, alternând la început în prezentarea personajelor, apoi în înlănţuirea episoadelor petrecute la Yautepec şi Xochimancas, precum şi în combinarea cu măiestrie a episoadelor „statice” cu cele „de acţiune”, ceea ce conferă romanului un caracter alert, în ciuda abundenţei pasajelor „explicative”. Căci aventurile lui Zarco şi ale Manuelei, pedeapsa finală şi rezolvarea „din exterior” a tuturor conflictelor dintre cele două lumi opuse alcătuiesc, până la urmă, doar o poveste cu tâlc, o pildă destinată contemporanilor, un apel pentru unificarea eforturilor societăţii către progres, armonie şi civilizaţie. Nu întâmplător în roman găsim pagini în care Altamirano ne înfăţişează drept principală cauză a fenomenului apariţiei şi răspândirii cetelor de bandiţi tocmai disensiunile existente în sinul societăţii mexicane din perioada Reformei şi caracterul dictatorial al forţelor armate. „Scenele din viaţa mexicană” de după războaiele Reformei se vor a fi şi un avertisment la adresa conducătorilor Mexicului sfârşitului de secol al XIX-lea, iar personajele „istorice” (preşedintele Juarez şi şeful militar Martin Sanchez) ne apar ca personificări ale unor idealuri mult depărtate de dictatorul Porfirio Diaz care în acea vreme îşi conducea ţara cu o mână de fier, nepăsător faţă de interesele poporului care-l alesese preşedinte.

Cu toate acestei, romanul *El Zarco* depăşeşte intenţiile didactice, moralizatoare, ale autorului său. Fineţea analizelor, mai ales în cazul „complexului de pasiuni” care este Manuela, măiestria cu care Altamirano a reuşit să ne înfăţişeze natura specifică a „ţinutului cald” din Mexic, pitorescul şi culoarea limbajului, toate împletite în cea mai bună tradiţie a romanului „costumbrist”, fac din *El Zarco*

unul din textele reprezentative ale literaturii hispano-americane tradiţionale, fără experienţa căreia ar fi greu de imaginat capodoperele pe care această literatură ni le oferă în zilele noastre.

MARIA ILIE

TABEL CRONOLOGIC

1834 – Se naşte la Tixtla, în actualul stat mexican Guerrero, Ignacio Manuel Altamirano, fiu al primarului comunei.

1834 – Se naşte scriitorul argentinian Jose Hernandez.

1836 – Se joacă la Havana, pentru prima oară în America Latină, traducerea piesei *Hernani* de Victor Hugo.

– Apar *Documentele postume ale clubului Pickwick,* de Charles Dickens.

– Apar *Confesiunile unui copil al secolului,* de Alfred de Musset.

– În urma unei răscoale, Mexicul pierde statul Texas, care este alipit Statelor Unite ale Americi.

1837 – Apar volumele *Rime* şi *Captiva,* ale scriitorului argentinian Esteban Echeverria.

– Începe publicarea romanului lui Balzac *Iluzii pierdute.*

1840 – Apare romanul *Abatorul* de Esteban Echeverria, care înfăţişează ororile comise sub regimul dictatorului

argentinian Rosas.

1845 – Istoricul şi sociologul argentinian Domingo Faustino Sarmiento publică *Facundo.*

1817 – Apar romanele *Jane Eyre* şi *La răscruce de vânturi* ale scriitoarelor engleze Charlotte şi Emily Bronte.
– Începe publicarea romanului *Bâlciul deşertăciunilor* de Thackeray.

1852 – Apare romanul *Amalia* al scriitorului argentinian Jose Marmol.
– Este înlăturat de la putere în Argentina dictatorul Rosas.
1853 Se naşte scriitorul cubanez Jose Marti.

1854 – În Mexic, partidul liberal dă publicităţii Planul de la Ayutla privind reformele pentru democratizarea ţării.

1855 – Este promulgată „Legea Juarez" privind abolirea puterii militare, desfiinţarea ordinului călugărilor iezuiţi şi secularizarea averilor mănăstireşti.

1855 – Ignacio Manuel Altamirano se alătură „revoluţiei de la Ayutla" şi trupelor liberale, conduse de Benito Juarez, care declanşează, cu sprijinul Statelor Unite ale Americii, războiul civil împotriva partidului conservator (denumit şi clerical).
– Absolvent al facultăţii de drept de la Universitatea San Juan de Letran, Altamirano se distinge în mişcarea reformistă prin talentul său oratoric şi publicistic, înfiinţând în această perioadă ziarul *Ecoul Reformei.*

1857 – În următorii zece ani, Altamirano va participa alături de trupele lui Juarez atât la războiul civil cât şi la luptele împotriva invadatorilor străini, obţinând gradul de colonel în armata Reformei.
– Proclamarea unei Constituţii de către partidul liberal

are drept urmare intensificarea ciocnirilor războiului civil.

1861 – Anularea de către preşedintele Juarez a datoriei publice mexicane determină invadarea acestei ţări de către trupe ale Franţei, Angliei şi Spaniei şi, ulterior, în 1864, proclamarea Imperiului Mexican, condus de arhiducele Maximilian.

1865 – Scriitorul mexican Luis G. Inclan publică romanul *Astucia.*

– Apare cartea lui Lewis Carroll, *Alice în ţara minunilor.*

– Între 1865-1869 Tolstoi scrie romanul *Război* şi *pace.*

1866 – Apare romanul *Crimă şi pedeapsă* de Feodor Dostoievsky.

1867 – Altamirano participă la asediul şi cucerirea oraşului Queretaro de către trupele rămase credincioase lui Benito Juarez şi la izgonirea francezilor din Mexic. După restaurarea Republicii, Maximilian este executat. Experienţa din timpul războaielor va fi fructificată de scriitor în romanul *El Zarco.*

– Apare romanul *Maria,* al scriitorului columbian Jorge Isaacs, a cărui ediţie mexicană va fi prefaţată de Altamirano.

– Se naşte scriitorul nicaraguan Ruben Dario.

1869 – Altamirano înfiinţează Liceul Hidalgo, care urmează tradiţia Academiei San Juan de Letran. Înfiinţează, împreună cu Gonzalo A. Esteva, revista *El Renacimiento (Renaşterea),* care va milita pentru reînvierea creaţiei artistice naţionale.

– Publică în revista *El Renacimiento* primul său roman, *Clemencia,* în prefaţa căruia aduce un omagiu maeştrilor săi europeni, Victor Hugo, Charles Dickens şi E.T.A. Hoffmann.

1871 – *Iunie-iulie* Altamirano publică în ziarul *El*

Federalista eseurile *Scrisoare către o poetesă* şi *Poezia lirică şi poezia epică în 1870,* două dintre cele mai importante texte critice ale sale.

– Îi apare în foileton prima ediţie a *Rimelor.*

– Publică nuvela *Crăciunul la munte,* care ilustrează tezele sale moraliste şi ideea armoniei sociale.

– În Ecuador apare romanul, inspirat din viaţa indienilor, *Cumanda,* de Juan Leon Mera.

– Moare scriitorul argentinian Jose Marmol.

1872 – Scriitorul argentinian Jose Hernandez publică *Martin Fierro,* lucrare reprezentativă pentru literatura inspirată din viaţa pampasului.

– Apare prima serie de „tradiţii”, denumită. *Tradiciones Peruanas,* de Ricardo Palma, culegere de studii istorice şi folclorice menită să facă cunoscută în lume civilizaţia latino-americană. Alte asemenea „tradiţii” vor apărea în anii 1374, 1875 şi 1877.

– Moare preşedintele mexican Benito Juarez, căruia îi urmează la conducere Sebastian Lerdo. Politica anticonservatoare a acestuia a determinat reizbucnirea în Mexic a luptelor interne.

1873 – Apare romanul *Anna Karenina* de Tolstoi.

1875 – Apar *După-amiaza unui faun,* de Stephane Mallarme.

– *Aventurile lui Tom Sawyer,* de Mark Twain.

1877 – Zola publică *Romanul experimental.*

1879 – Apare în Argentina *Întoarcerea lui Martin Fierro**

– Dostoievsky scrie *Fraţii Karamazov.*

1880 – Ignacio Manuel Altamirano publică ediţia definitivă a cărţii *Rime. Poveşti de iarnă,* cuprinzând poezii şi povestiri.

1881 – Apar *Poemele* lui Oscar Wilde.

1882 – Poetul Jose Marti publică volumul de versuri *Ismaelillo.*

1883 – Apare *Aşa grăit-a Zarathustra* de Fr. Nietzsche.
– Zola publică romanul *Germinal.*

1885 – Altamirano începe să lucreze la romanul *El Zarco. Scene din viaţa mexicană.* Elaborarea romanului va dura aproximativ trei ani. În aceeaşi perioadă, Altamirano îmbrăţişează cariera diplomatică, fiind trimis în străinătate.

1886 – Apare primul volum de povestiri al lui Anton Pavlovici Cehov.

1887 – Scriitorul mexican Emilio Rabasa publică romanul *La Bola.*

1888 – Moare scriitorul argentinian Domingo Faustino Sarmiento.
– Scriitorul nicaraguan Ruben Dario publică volumele *Primeras notas* şi *Azul.*

1893 – Începe publicarea romanului realist mexican *Tomochic,* al scriitorului Heriberto Frias.

1893 – Ignacio Manuel Altamirano moare la San Remo, Italia.
1895 – Moare Jose Marti.
1901 – Este publicat postum romanul lui Altamirano *El Zarco.*

M.I.

I
YAUTEPEC

Yautepec este o localitate din ţinutul cald, ale cărei case se ascund într-o pădure de verdeaţă.

De departe, fie că se vine dinspre Cuernavaca pe drumul pietruit al Sfârcurilor, ce şerpuieşte printre două coline bolovănoase a căror formă le-a dat şi numele, fie că se coboară din muntele rece şi împădurit cu pini al Tepoztlanului, dinspre partea de nord, ori că se descoperă dinspre poteca joasă care vine din valea râului Amlipas, pe la răsărit, traversând bogatele şi frumoasele plantaţii de trestie de zahăr de la Cocoyoc, Calderon, Cassano şi San Carlos, Yautepec apare mereu privirii ca o uriaşă pădure din care abia se ivesc turnuleţele bisericii sale parohiale.

De aproape, Yautepec are o înfăţişare originală şi pitorească. E un târg jumătate oriental şi jumătate american. Oriental, pentru că arborii ce alcătuiesc pădurea despre care am vorbit sunt portocali şi lămâi, mari, frunzoşi, totdeauna încărcaţi cu fructe şi flori ce îmbălsămează atmosfera cu aromele lor îmbătătoare. Portocali şi lămâi pretutindeni, cu o extraordinară abundenţă. S-ar zice că aici aceşti copaci sunt rodul spontan al pământului; într-atât de exuberant răsar, grupându-se, împletindu-se, formând bolţi aspre şi întunecate în livezile mari şi mici pe care le cultivă toţi locuitorii şi frecând cu ramurile lor de un verde închis şi strălucitor, încărcate cu poame de aur, streşinile de ţiglă sau de paie ale caselor. Mignon nu s-ar simţi străin de ţara lui la Yautepec, unde portocalii ţi lămâii înfloresc în toate anotimpurile.

Adevărul este că acest ansamblu oriental e modificat oarecum prin amestecul altor plante americane, căci bananierii îşi arată pe acolo trunchiurile zvelte şi frunzele

late, agavele şi alte plante exotice îşi ridică înaltele lor coroane deasupra tufişurilor, însă portocalii şi lămâii domină prin abundenţa lor. În 1354, pe când Yautepec-ul aparţinea încă statului Mexico, s-a făcut un recensământ al arborilor din acest târg şi s-a găsit că erau peste cinci sute de mii. Astăzi, după douăzeci de ani, natural este să se fi dublat. Oamenii trăiesc aproape în exclusivitate din produsele acestor preţioşi pomi fructiferi, iar înainte de a fi existat calea ferată Veracruz, numai ei aprovizionau cu lămâi şi portocale oraşul Mexico.

De altfel, înfăţişarea târgului e asemănătoare cu a tuturor târgurilor din regiunile calde ale Republicii. Câteva case cu terase deasupra, vopsite în culori ţipătoare, majoritatea având acoperişuri cenuşii şi stropite cu petele arămii ale umezelii, foarte multe din paie sau din palmierii ţinutului rece, toate destul de mari, înconjurate de ziduri de chirpici, de piatră sau perdele de arbori; vesele, dăruite din belşug cu apă, înotând în flori, confortabile, deşi fără nici un rafinament modern.

Un râu liniştit cu unde transparente şi domoale, care nu devine năvalnic decât când creşte în vremea ploilor, împarte în două satul şi pădurea, traversând piaţa, murmurându-şi blând poeziile şi lăsându-şi apele furate de numeroase *apantles*[5], care le împrăştie în toate părţile. Acest râu este adevăratul zeu binefăcător al ţinutului şi părintele fructelor dulci ce ne răcoresc, în vremea căldurilor verii şi înveselesc serbările populare din Mexico în tot timpul anului.

Populaţia este bună, liniştită, muncitoare, iubitoare de pace, sinceră, simplă şi ospitalieră. Înconjurată de magnifice plantaţii de trestie de zahăr, acestea devin sursa unui comerţ activ, mai ales cu Cuernavaca şi Morelos, centre pentru numeroase sătucuri de indigeni situate pe poala meridională a lanţului munţilor ce separă ţinutul cald de valea Mexico, dar şi cu capitala Republicii, date fiind produsele nemărginitelor sale livezi de care am vorbit.

Pe plan politic şi administrativ, Yautepec, de când

[5] *Apantle,* şanţ mic destinat irigării livezilor (n. t.).

aparţine de statul Morelos, a crescut de la o situaţie subalternă şi dependentă de Cuernavaca, până la a ajunge reşedinţă de district, situaţie pe care încă o păstrează. N-a luat parte activă la războaiele civile şi a fost de cele mai multe ori victimă a lor, deşi a ştiut să se refacă de pe urma dezastrelor, datorită inepuizabilelor sale resurse şi hărniciei. Râul şi arborii fructiferi sunt comoara sa; de aceea răzvrătiţii, partizanii şi bandiţii i-au putut prăda frecvent veniturile, dar n-au reuşit să-i împuţineze şi nici să-i distrugă capitalul.

Populaţia în totalitatea ei vorbeşte spaniola, căci se compune din rase amestecate. Indienii puri au dispărut acolo cu totul.

II
TEROAREA

Abia apusese soarele, într-o zi de august din 1861, că târgul Yautepec părea deja învăluit în umbrele nopţii. Atât de desăvârşită era liniştea care domnea în el. Locuitorii, care îndeobşte la aceste frumoase ore ale serii, după terminarea treburilor zilnice, obişnuiau întotdeauna să iasă pentru a respira aerul proaspăt al străzilor, ori să facă o baie în bălţile sau iazurile râului, ori să se plimbe prin piaţă sau prin livezi în, căutarea singurătăţii, acum nu îndrăzneau să treacă de pragurile caselor, ba dimpotrivă, înainte ca în clopotniţa parohiei să răsune chemarea la rugăciune, ei îşi făceau în grabă cumpărăturile şi se închideau în case ca şi când ar fi dat molima, tremurând de frică la fiecare zgomot pe care-l auzeau.

Cauza era că, pe la ora aceea, în acele vremuri de restrişte, se ivea, pentru târgurile unde nu se afla nici o garnizoană mai puternică, pericolul unui atac al bandiţilor, cu groaznicele urmări de omoruri, siluiri, incendii şi exterminări. Bandiţii ţinutului cald erau cum nu se poate mai cruzi. Oricât de îngrozitoare şi inutilă era o cruzime, ei o comiteau din instinct, din brutalitate, numai din dorinţa de a face să crească groaza în oameni şi de a se distra de ea.

Felul de a fi al acelor „argintaţi” (acesta era numele dat bandiţilor pe vremea aceea) a fost ceva extraordinar şi nemaipomenit, o explozie de viciu, de cruzime şi infamie ce nu se mai văzuse niciodată în Mexic.

De aceea, locuitorii din Yautepec, ca şi cei din toate târgurile ţinutului cald, trăiau pe atunci mereu temători, luând în timpul zilei precauţiunea de a instala santinele în turnurile bisericilor, care să dea la timp de veste de sosirea vreunei bande de tâlhari, pentru a se apăra în piaţă, pe

vreun deal, sau pentru a se baricada în casele lor. În timpul nopţii însă, această precauţiune era inutilă, ca de altfel şi aceea de a pune pânde sau cercetaşi în afara satului, căci ar fi fost nevoie de folosirea în acest scop a numeroşi locuitori neînarmaţi care, în afară de riscul pe care-l înfruntau, de a fi surprinşi, erau şi insuficienţi pentru a păzi numeroasele drumuri şi poteci ce duceau către sat şi pe care bandiţii le cunoşteau la perfecţie.

Mai mult, trebuie spus că argintaţii aveau mereu la dispoziţie mulţi complici şi iscoade în sate şi pe la ferme şi că bietele autorităţi, înfricoşate din cauza lipsei da mijloace de apărare, se vedeau obligate, când se prezenta ocazia, să intre în tratative cu ei, mulţumindu-se să se ascundă sau să fugă pentru a-şi salva viaţa.

Bandiţii, încurajaţi de această situaţie, bizuindu-se pe dificultatea pe care o avea guvernul în a-i urmări, ocupat cum era în purtarea războiului civil[6], se organizaseră în mari bande de câte o sută, două sute, ba chiar până la cinci sute de oameni şi băteau astfel nepedepsiţi tot ţinutul, trăind pe seama ţării, impunând mari tributuri fermelor şi târgurilor, punând cu de la el putere taxe pe drumuri şi practicând toată ziua răpirea, adică sechestrarea de persoane pe care nu le eliberau decât, în schimbul unei mari răscumpărări. Această crimă, care nu o dată a semănat groaza în Mexic, a fost introdusă în ţara noastră de Cobos, şef clerical de înspăimântător renume, care a plătit până la urmă cu capul pentru fărădelegile sale.

Câteodată argintaţii îşi stabileau un centru de operaţiuni, un fel de cartier general, de unde una sau mai multe căpetenii ordonau atacurile şi răpirile şi trimiteau fermierilor şi sătenilor mai bogaţi scrisori cerând bani, scrisori ale căror condiţii trebuiau, negreşit respectate, altfel îşi pierdeau viaţa fără scăpare. Tot acolo obişnuiau să-şi aibă ascunzătorile în care-i închideau pe „ostatici”,

[6] Război ce a avut loc între anii 1857-1861, denumit şi Războiul Reformei, declanşat de partidul conservator (clerical), ea urmare a secularizării averilor mănăstireşti decretată de preşedintele Juârez, exponent al partidului liberal (republican) (n.t.).

supunându-i chinurilor celor mai crude.

Pe vremea de care vorbim, acest cartier general al bandiţilor se afla la Xochimancas, fermă veche, în ruine, nu departe de Yautepec şi aşezată tocmai bine pentru a evita o surpriză.

O asemenea vecinătate făcea ca satele şi fermele din districtul Yautepec să se găsească pe vremea aceea sub apăsarea unei permanente groaze.

Astfel încât aşa se explică liniştea lugubră ce domnea în Yautepec în seara acelei zile de august, când totul îndemna la mişcare şi sociabilitate, căci nu plouase aşa cum frecvent se întâmplă în acel anotimp al ploilor, iar cerul nu dădea nici un semn de ameninţare. Dimpotrivă, atmosfera era limpede şi senină, încolo, pe vârfurile munţilor Tepoztlan, se adunau câţiva nori încă pătaţi cu nuanţe violacee; dincolo de întinsele câmpuri de trestie de zahăr ce începeau să se întunece şi dincolo de masele întunecate de verdeaţă şi piatră care erau fermele, deasupra îndepărtatelor ondulări ale munţilor, începea să apară, uşoară şi palidă, lumina lunii pline.

III
CELE DOUĂ PRIETENE

În curtea interioară a unei căsuţe cu înfăţişare sărăcăcioasă dar frumuşică, situată la marginea târgului, pe malul râului, cu livada ei de portocali, lămâi şi platani, ieşise la aer o familie compusă dintr-o doamnă în vârsta şi două tinere foarte frumoase, deşi cu fizionomii diferite.

Una, cam de douăzeci de ani, albă, de acea albeaţă uşor palidă a ţinutului cald, cu ochi negri şi vioi şi gura cărnoasă şi zâmbitoare, avea ceva trufaş şi dispreţuitor ce provenea desigur din conturul uşor acvilin al nasului, din mişcarea rapidă a genelor catifelate, din înălţarea gâtului robust şi foarte frumos sau dintr-un surâs mai degrabă batjocoritor decât binevoitor. Era aşezată pe o bancă rustică şi foarte preocupată în a-şi împleti în negrele şi mătăsoasele şuviţe ale părului o ghirlandă de trandafiri albi şi de filimică roşie.

S-ar fi zis că era o aristocrată deghizată, ascunsă în acea livadă din ţinutul cald. Marta sau Nancy, ce fugea de la curte pentru a se întâlni cu logodnicul ei.

Cealaltă tânără, să fi avut optsprezece ani; era brună, cu tenul suav şi delicat al creolelor ce se îndepărtează de tipul spaniol fără a se confunda cu cel indian şi care trădează fata modestă din popor. Dar în ochii ei mari, tot negri, pe gura care desena un surâs trist de câte ori tovarăşa ei spunea câte o vorbă de duh, pe gâtul ei înclinat, în trupul fragil ce părea bolnăvicios, în întreaga ei înfăţişare era atâta melancolie, în cât pe loc se putea înţelege că fata aceea avea un caracter diametral opus celeilalte; îşi aranja şi ea încet şi parcă fără voia ei, în pletele negre o cunună de flori de lămâi şi portocal, numai de lămâi şi portocal, pe care îi plăcuse să le taie dintre cele mai frumoase din copaci, operaţie din cauza căreia îşi zgâriase mâinile, ceea ce provoca glumele prietenei ei.

— Uite, mamă – spuse tânără, albă, adresându-se doamnei în vârstă ce cosea aşezată pe un scăunel de paie, ceva mai departe de banca rustică – uită-te la proasta asta, care n-o să-şi termine de pus florile toată seara; şi-a stricat mâinile ca să nu taie decât flori proaspete, care erau cel mai sus şi acum nu şi le poate pune în cozi... Asta fiindcă tot vrea să se mărite cu orice preţ şi repede.

— Eu? întrebă bruna înălţând timid privirea, parcă ruşinată.

— Da, tu – răspunse cealaltă – nu te mai ascunde; visezi la măritiş; nu faci altceva decât să vorbeşti de asta toată ziua şi de aceea îţi place să alegi mereu flori de lămâi şi portocal. Eu nu, eu nu mă gândesc încă să mă mărit şi mă mulţumesc cu florile care-mi plac mai mult. Şi pe urmă, cu cunună de flori de lămâi parcă ţi-ai pune giulgiu. Aşa se îngroapă domnişoarele.

— Poate că tot aşa o să mă îngroape şi pe mine – spuse bruna – şi de aceea prefer aceste podoabe.

— Vai, fetelor, nu vorbiţi de lucrurile astea – exclamă bătrână pe un ton mustrător. Pe vremuri ca astea să mai vorbiţi şi voi de lucruri triste, te apucă jalea. Tu, Manuela – spuse către tânăra dispreţuitoare – las-o pe Pilar să-şi pună florile care i se potrivesc şi tu puneţi-le pe cele care-ţi plac. În fond, la amândouă vă stă bine cu ele... şi cum tot nu vă vede nimeni – adăugă, suspinând...

— Asta-i nenorocirea – spuse cu un accent expresiv Manuela. Asta-i nenorocirea – repetă – dac-am putea să mergem la un bal sau măcar să ne arătăm la fereastră... am vedea noi...

— Frumoase vremuri – exclamă cu amărăciune bătrâna – tocmai bune de mers la bal sau de stat la fereastră. La ce ne-ar mai trebui serbări? Dumnezeu să ne apere! Aşa că n-avem altă treabă decât să trăim ascunse fără să ştie blestemaţii de argintaţi că existăm! Abia aştept clipa să vină fratele meu din Mexico şi să ne ia, chiar şi pe jos. În ţinutul ăsta nu se poate trăi. O să mor de frică într-o bună zi. Asta nu e viaţă, Doamne, asta nu e viaţă, pe care o ducem noi la Yautepec. Dimineaţa tresari dacă bate

clopotul şi te ascunzi repede în casa vecinului sau în biserică. Seara, abia de mănânci în grabă, iar tresari dacă bate clopotul sau dacă fug oamenii; noaptea tresari în somn, tremuri la fiecare tropot, la fiecare zgomot, la fiecare pas auzit în stradă şi nu mai închizi ochii toată noaptea dacă auzi focuri sau strigăte. Aşa nu se poate trăi; nu se mai vorbeşte decât de jafuri şi asasinate, că „l-au luat în munţi pe dom' cutare"; „că i-a apărut cadavrul într-o râpă sau în drum"; „că e învălmăşeală în cutare loc"; „că tocmai s-a dus domnul preot să-l spovedească pe cutare care e grav rănit", „că în noaptea asta intră Salome Plasencia"; „să se ascundă familiile că acum vine El Zarco[7] sau Palo Seco[8]" şi pe urmă: „că vin trupele guvernului împuşcându-i şi legându-i pe oameni". Spuneţi şi voi dacă asta e viaţă; nu: e iad… mie îmi vine rău de la inimă.

Bătrână îşi încheie astfel, vărsând lacrimi mari, îngrozitoarea descriere a vieţii pe care o ducea şi care din nefericire era cum nu se poate mai exactă, ba încă palidă în comparaţie cu realitatea.

Manuela, care se înroşise când auzise vorbindu-se de El Zarco, se emoţionă auzind că buna doamnă se plângea de dureri de inimă.

— Mamă, nu mi-ai spus că eşti bolnavă de inimă. Adevărat, te doare? Eşti bolnavă? întrebă apropiindu-se eu blândeţe.

— Nu fată, nu-s bolnavă; n-am nimic, dar zic că o asemenea viaţă mă mâhneşte, mă întristează, mă duce la disperare şi până la urmă o să mă îmbolnăvesc de adevărat. Ceea ce se numeşte boală, îi mulţumesc lui Dumnezeu că n-am; ăsta măcar e un noroc ce ne-a rămas printre atâtea nenorociri care ne-au copleşit de când a murit tatăl tău. Dar până la urmă, cu atâtea primejdii, eu atâtea spaime zilnice, cu grija pe care mi-o dai, mi-e frică să nu-mi pierd sănătatea, iar în târgul ăsta şi cu tine aici… Toţi îmi spun: „*Dona* Antonia, ascunde-o pe Mănuelita sau mai bine trimite-o la Mexico sau la Cuernavaca. Aici e în

[7] Spălăcitul (n.t.).
[8] Slăbănogul (n.t.).

mare primejdie, e foarte frumoasă şi dacă o văd argintaţii sau dacă vreuna din iscoadele lor de pe aici le dă de ştire, sunt în stare să cadă într-o noapte asupra târgului şi s-o răpească”. Doamne fereşte! Toţi îmi spun aşa; chiar şi domnul preot m-a sfătuit; prefectul, rudele noastre, nu e măcar un suflet bun care să nu-mi spună în fiecare zi acelaşi lucru, iar eu n-am nici o nădejde, nu ştiu ce să fac… singură… fără alte mijloace de trai decât livada asta a păcatelor mele, care mă ţine aici şi fără altă apărare decât fratele meu, pe care-l îngrop în scrisori, dar care face pe surdul. Iată, fata mea, spinul pe care-l am mereu în inimă şi care nu-mi lasă nici o clipă de odihnă. Dacă fratele meu nu vine, nu ne-ar mai rămâne decât un singur mijloc de a scăpa de nenorocirea ce ne ameninţă.

— Care, mamă? întrebă Manuela tresărind.

— Să te măriţi, fata mea – răspunse bătrâna cu un accent de nesfârşită blândeţe.

— Să mă mărit? Şi cu cine?

— Cum cu cine? răspunse mama, pe un ton de mustrare blândă. Ştii foarte bine că Nicolas te iubeşte, că s-ar socoti norocos dacă i-ai spune da, că, sărăcuţul de el, de mai bine de doi ani vine să ne vadă zi de *zi,* fără să-l împiedice nici potopul, nici pericolele, nici fasoanele tale atât de dese şi de nedrepte şi toate astea pentru că speră să te convingi de dragostea lui, să te îmblânzeşti, să consimţi să-i fii soţie…

— Aha! Cu asta trebuia să terminăm, mămicuţo – întrerupse iute Manuela, care de la ultimele vorbe ale bătrânei nu-şi ascunsese neplăcerea – trebuia să ghicesc de la început; mereu îmi vorbeşti de Nicolas; mereu îmi propui căsătoria cu el, ca pe singurul leac al grelei noastre situaţii, ca şi cum n-ar mai exista altul…

— Dar care altul, fată?

— Să ne ducem la Mexico, cu unchiul, sau să trăim ca şi până acum, ascunzându-ne când e primejdie.

— Dar nu vezi că unchiu-tău nu vine, că noi nu putem merge singure la Mexico, că a ne încredinţa altei persoane e foarte primejdios în vremurile astea când drumurile sunt

pline de argintaţi care ar putea să prindă de veste şi să ne înhaţe… pentru că s-ar şti dinainte de călătoria noastră?

— Dar dacă ne-am duce cu unchiul nu ne-ar paşte aceeaşi primejdie? obiectă tânără pe gânduri.

— Poate că da, dar el are interes pentru noi, suntem din familie şi ar reuşi să se întovărăşească cu oameni de nădejde, poate ar profita de trecerea vreunei trupe de-a guvernului, sau ar aduce-o de la Mexico sau de la Cuernavaca; ar păstra secretul necesar asupra plecării noastre. În sfârşit, s-ar încumeta noaptea, traversând prin Totolopam sau prin Tepoztlan; oricum, cu el am merge mai sigure. Dar vezi şi tu, nu vine şi nici măcar nu-mi răspunde la scrisori. O fi aflat desigur cum e prin locul ăsta, iar cumnata mea şi copiii nu-l lasă să se expună. Fapt este că nu putem avea nădejde în el.

— Atunci mamă, o să continuăm ca şi până acum, doar nu sunt chinurile iadului; o dată o să se termine şi mai bine rămân fată bătrână…

— Asta să fie singura primejdie care te paşte, să rămâi fată bătrână! răspunse bătrână cu amărăciune. Dar sigur este că nu mai putem trăi aşa în Yautepec. Nu sunt chinurile iadului, într-adevăr, ba chiar cred că se vor termina repede, dar nu în favoarea noastră. Uite – adăugă, scăzând glasul cu oarecare mister – mi-au spus că de când argintaţii s-au stabilit la Xochimancas şi suntem mai invadaţi ca, niciodată în părţile astea, i-au văzut de multe ori pe unii din ei, deghizaţi, dând târcoale noaptea pe strada noastră; că ei au aflat că eşti aici, deşi nu ieşi nici la liturghie; că au auzit numele tău pomenit printre ei; că prietenii lor de aici au spus de mai multe ori*:* „Manuelita trebuie să ajungă la argintaţi. Odată şi odată pe Manuelita o s-o prindă dimineaţa la Xochimancas” şi alte vorbe de astea. Cumetrele mele, rudele mele, ţi-am mai spus, chiar domnul preot m-a întâlnit şi mi-a zis: *„Dona* Antonia, dar la ce te mai gândeşti de n-ai dus-o încă pe Manuelita la Cuernavaca sau Cuautla, ori la vreo fermă mai mare? Aici e în mare primejdie cu nelegiuiţii. Du-o, doamnă, du-o de aici sau ascunde-o sub pământ, căci, dacă nu, într-o bună zi

dumitale o să-ţi pară rău!”

Şi la fiecare sfat pe care mi-l dau, îmi înfig un pumnal în inimă. Vezi şi tu dacă se mai poate trăi aşa aici.

— Dar, mamă, astea sunt doar poveşti cu care vor să te sperie. Eu n-am văzut nici o umbră pe strada noastră noaptea, când mă mai uit, câte o dată, pe geam, iar ca să vină vreodată argintaţii să mă răpească, o să vezi că e cam greu; trebuie doar să avem timp să aflăm, să auzim vreun tropot şi putem să scăpăm de ei foarte uşor, fugind prin livadă până în piaţă. Scoate-ţi asta din cap; dacă nu se bizuie şi pe mine, mi se pare imposibil. Doar dacă m-ar surprinde în stradă, dar cum nu ies, nici măcar la biserică1 nu mă duc, ba stau aici ferecată sub lacăte şi zăvor, unde să mă vadă?

— A, nu, Manuela! Tu eşti curajoasă pentru că eşti tânără şi vezi altfel lucrurile; dar eu sunt bătrână, am experienţă, văd ce se petrece şi aşa ceva n-am mai văzut în toţi anii pe care i-am trăit, iar eu cred că oamenii aceştia sunt capabili de orice. Dacă aş şti că sunt aici ceva. Trupe, ale guvernului, sau că obştea ar avea arme pentru a se apăra, aş fi mai liniştită, dar tu ştii foarte bine că până şi prefectul şi primarul fug în munţi când apar argintaţii, că obştea nu ştie ce să mai facă, că dacă până acum n-au atacat satul este pentru că li s-au trimis banii pe care i-au cerut, că până şi eu am contribuit cu economiile mele să dăm această sumă; că nu avem altă scăpare decât biserica sau fuga în locul cel mai ascuns din livezi; ce vrei să facem dacă într-o zi vin să stea aici bandiţii, cum au stat în Xantetelco şi cum stau astăzi în Xochimancas? Nu vezi că până şi fermierii le trimit bani ca să poată lucra la fermele lor? Nu ştii că plătesc vamă pentru a-şi putea duce marfa la Mexico? Nu ştii că în târguri cum sunt Cuautla şi Cuernavaca doar oamenii înarmaţi sunt cei ce se apără? Crezi poate că aceşti bandiţi umblă în cete de zece-doisprezece? Ei bine, nu; umblă în cete de trei sute şi cinci sute de oameni: au chiar şi muzici şi tunuri şi pot asedia fermele şi satele.

Guvernul se teme de ei iar noi stăm aici ca nişte sclavi

iară stăpân.

— Bine – răspunse Manuela fără a se da bătută – şi chiar presupunând că este aşa. Mamă, ce am dobândi dacă mă mărit cu Nicolas?

— Vai, fata mea! Am dobândi că ţi-ai face o situaţie şi te-ai pune sub ocrotirea unui om de bine.

— Dar acest om de bine nu e decât fierarul fermei Atlihuayan şi dacă însuşi stăpânul fermei, care e la Mexico şi care e ditamai boierul, nu poate face nimic împotriva argintaţilor, ce-ar putea face fierarul, care e doar un biet meseriaş? spuse Manuela lăsându-şi puţin frumoasa buză inferioară într-un gest de dispreţ.

— Chiar dacă e un biet meseriaş, acest fierar e un om dintr-o bucată. În primul rând, căsătorindu-te, ai fi, sub autoritatea lui şi nu e acelaşi lucru o fată fără alt sprijin decât o bătrână slabă ca mine de care toţi pot să-şi bată joc şi o femeie măritată ce se bizuie pe soţul ei, care are putere pentru a o apăra, care are prieteni, mulţi prieteni înarmaţi la fermă, ce s-ar bate alături de el pe viaţă şi pe moarte. Nicolas e viteaz; niciodată n-au îndrăznit să-l atace în drum; în plus, calfele lui de la fierărie şi prietenii lui de la tabără îl iubesc mult. La Atlihuayan n-ar îndrăzni argintaţii să-i facă nimic, te asigur eu. Tâlharii aceştia, în fond, lovesc doar satele cărora le e teamă de ei şi pe trecătorii fără apărare, dar nu-i înfruntă pe cei îndrăzneţi. În al doilea rând, dacă ţie nu ţi-ar place să stai aici, Nicolas a câştigat destul cu munca lui, are economii; maistrul său, un străin care i-a lăsat în seamă fierăria fermei, e la Mexico, îl iubeşte mult şi am putea merge să locuim acolo până trec vremurile astea rele.

— Nu, niciodată, mamă! întrerupse brusc Manuela – sunt hotărâtă; nu mă voi mărita niciodată cu acest indian îngrozitor pe care nu pot să-l văd în ochi... Mă supără într-un mod înspăimântător, nu-i pot suporta prezenţa... Prefer orice decât să mă unesc cu acest om...

Îi prefer pe argintaţi – adăugă cu trufaşă hotărâre.

— Da? spuse mama, azvârlindu-şi cusătura, indignată – îi preferi pe argintaţi? Păi, bagă bine de seamă la ce vorbeşti,

căci dacă nu vrei să te măriţi onorabil cu un băiat care e un grăunte de aur al cinstei şi care te-ar putea face fericită şi respectată, ai să-ţi muşti degetele de disperare când o să te trezeşti în braţele acestor bandiţi care sunt nişte diavoli scuipaţi din iad. Eu n-am să văd aşa ceva, nu, pe Dumnezeul meu; am să mor înainte, de nenorocire şi de ruşine – adăugă, vărsând lacrimi de mânie.

Manuela rămase gânditoare. Pilar se apropie de biata bătrână pentru a o mângâia.

— Uite şi tu – se adresă femeia modestei tinere brune, care ascultase în tăcere dialogul dintre mamă şi fiică – tu, care eşti fiica mea adoptivă, care nu-mi datorezi atât cât această ingrată, tu nu mi-ai face asemenea necazuri.

Apoi, după un moment de linişte stânjenitor pentru toate trei, bătrână spuse cu un ton încărcat de ironie şi dispreţ:

— Indian îngrozitor! N-ai zice altceva decât că îngâmfata asta nu merită nimic mai mult decât un San Luis Gonzaga. De unde-ţi vin atâtea fumuri, ţie care eşti o fată săracă, chiar dacă ai, prin bunătatea Domnului, mutrişoara asta albă şi ochii pe care-i laudă atâta prăvăliaşii din Yautepec? Eşti atât de înfumurată, că oricine ar zice că eşti stăpână de fermă. Nici taică-tău nici eu nu ţi-am dat asemenea idei. Educaţia ta a fost modestă. Te-am învăţat să iubeşti cinstea, nu înfăţişarea şi nici banii; chipul se ofileşte cu bolile sau cu bătrâneţea, iar banii, cum vin aşa se duc; doar cinstea e o comoară care nu se termină niciodată. Indian îngrozitor, biet meseriaş! Dar acest indian îngrozitor, acest biet fierar e un băiat cu principii bune, care a început prin a fi un orfan sărac din Tepoztlan, care a învăţat de mic să citească şi să scrie, care apoi s-a aşezat la forjă şi care, la vârsta la care de regulă alţii nu câştigă mai mult decât un zilier, e deja maistru, principal la fierărie, foarte preţuit chiar de către cei bogaţi şi are nume foarte bun, iar puţinul pe care-l are l-a câştigat în cinste, cu sudoarea frunţii. În orice vremuri, cu atât mai mult acum şi mai ales în părţile astea, este o glorie pe care puţini o au. Aproape nici un băiat de aici nu se poate compara cu el. Spune, Pilar, n-am eu dreptate?

— Ba da, naşă – răspunse modesta tânără – ai foarte multă dreptate. Nicolas e un om foarte bun, foarte muncitor, care o iubeşte mult pe Manuela, care ar fi un soţ ca puţini alţii, i-ar face toate plăcerile. I-o spun mereu surorii mele. Şi în plus, eu nu-l găsesc îngrozitor…

— Cum să fie îngrozitor! exclamă bătrână – doar, proasta asta, fiindcă nu-l iubeşte, îi pune atâtea defecte în cârcă, de parcă ar fi o sperietoare. Dar Nicolas e un băiat ca oricare altul şi n-are nimic înspăimântător. Nu e alb, nici spaniol; şi nici nu umblă strălucind de aur şi argint ca administratorii de ferme sau ca argintaţii, nici nu sclipeşte la baluri şi serbări. E liniştit şi timid, dar mie asta mi se pare că nu e un defect.

— Nici mie – adăugă Pilar.

— Bine, Pilar – spuse Manuela – dar dacă ţie îţi place aşa mult, de ce nu te căsătoreşti tu cu el?

— Eu? răspunse Pilar devenind întâi palidă apoi îmbujorată, gata să plângă – eu, surioară? Dar de ce-mi spui asta? Eu nu mă mărit cu el pentru că nu pe mine mă iubeşte, ei pe tine.

— Aşa că dacă te-ar cere, l-ai accepta? întrebă surâzând răutăcios neînduplecata Manuela.

Pilar i-ar fi răspuns poate, dar în acel moment se auzi o bătaie timidă la poartă.

— E Nicolas – spuse bătrână – du-te să-i deschizi, Pilar.

Modesta tânără, încă încurcată şi îmbujorată, îşi scoase în grabă de pe cap cununa de flori de lămâi şi o puse pe bancă.

— De ce-ţi scoţi florile? o întrebă Manuela, scoţând şi ea în grabă trandafirii şi filimica pe care şi le pusese.

— Mi le scot pentru că sunt flori de mireasă şi nu eu sunt mireasă aici – răspunse trist, deşi puţin atinsă, Pilar – şi tu, de ce le scoţi pe ale tale?

— Eu pentru că nu vreau să-i par frumoasă acestui indian, om de bine, care ar merita un chivot.

Pilar se duse să deschidă, cu toate precauţiunile care se luau în acea vreme la Yautepec.

IV
NICOLAS

Cine ar fi auzit-o vorbind pe Manuela cu glas atât de dispreţuitor, cum o făcuse, despre fierarul din Atlihuayan şi-ar fi putut închipui că era un monstru, o sperietoare respingătoare care n-ar fi trebuit să inspire decât frică ori silă.

Ei, bine, s-ar fi înşelat. Bărbatul care, trecând prin odăile casei, pătrunse până în livada în care am ascultat discuţia dintre doamna în vârstă şi cele două copile, era un tânăr smead, cu trăsăturile indigene bine conturate, dar având un trup înalt şi zvelt, cu forme herculeene, bine proporţionat şi a cărui fizionomie inteligentă şi binevoitoare te atrăgea imediat în favoarea lui. Ochii negri şi blânzi, nasul său acvilin, gura mare, înzestrată cu o dantură albă şi strălucitoare, buzele groase pe care abia le umbrea o barbă rară, abia răsărită, dădeau înfăţişării lui ceva melancolic, dar puternic şi bărbătesc în acelaşi timp. Se cunoştea că era indian, dar nu unul meschin şi servil, ci un om cult, înfrumuseţat de muncă şi case avea conştiinţa puterii şi valorii sale. Nu era îmbrăcat, ca toţi ceilalţi argaţi de la plantaţiile de trestie de zahăr, în haină de dril de culoare deschisă, ci cu un soi de bluză de stofă albastră, ca marinarii, strânsă în talie cu o curea lată da piele, plină cu cartuşe de carabină, căci pe vremea aceea toată lumea trebuia să umble înarmată şi pregătită de apărare; mai purta *calzoneras*[9] cu nasturi negri, cizme grele, iar pe cap purta o pălărie de fetru gri cu boruri largi, însă fără nici o podoabă de argint. Se vedea, la sfârşit, că înadins căuta să se deosebească, în modul de a-şi aranja îmbrăcămintea, de bandiţii care făceau paradă exagerată de podoabe de argint pe haine şi mai ales la pălării, ceea ce le dăduse

[9] Pantaloni specifici mexicani, închişi pe părţi cu nasturi (n.t.).

numele sub care erau cunoscuţi în întreaga republică.

Nicolas obişnuia, în vizitele sale zilnice la familia Manuelei, să-şi lase calul şi armele într-o casă învecinată, pentru a pleca, la căderea nopţii, la ferma Atlihuayan, la mai puţin de o milă distanţă de Yautepec.

După obişnuitele saluturi, Nicolas se duse să se aşeze lângă bătrână, pe o altă bancă rustică şi văzând că la picioarele Manuelei erau răspândiţi în dezordine trandafirii pe care aceasta şi-i scosese din păr, o întrebă:

— Manuelita, de ce ai aruncat atâtea flori?

— Făceam şi eu un buchet – răspunse sec Manuela – dar m-am plictisit şi le-am aruncat.

— Şi-s aşa frumoase! spuse Nicolas aplecându-se pentru a lua câteva flori, ceea ce Manuela privi cu evidentă neplăcere. Şi dumneata, mereu nemulţumită! adăugă trist.

— Biata mea fată! Cât timp stăm în Yautepec şi ferecate – spuse mama – nu putem avea nici o clipă de bucurie.

— Aveţi dreptate – răspunse Nicolas. Şi fratele dumneavoastră, v-a scris?

— Nimic, nici măcar o scrisoare; n-avem nici o veste de la el. Îmi pierd răbdarea... Şi ce veşti noi ne mai aduci acum, Nicolas?

— Le ştiţi, doamnă – spuse Nicolas posomorit – cele dintotdeauna... răpiri, atacuri, crime peste tot, nimic altceva. Alaltăieri l-au luat argintaţii din Xochimancas pe spiţerul de la ferma din San Carlos. Ieri dimineaţă, altă ceată l-a luat pe vătaf, care ieşise doar până la ulucile fermei, nu mai departe; apoi au omorât nişte cărăuşi ce mergeau de la Cocoyoc pe drumul către Mexico.

— Doamne, ai milă! exclamă bătrână – chiar că prin părţile astea nu se mai poate trăi. Sunt disperată şi nu ştiu cum sa ies de aici...

— Fiindcă veni vorba – continuă Nicolas – dacă dumneavoastră insistaţi, doamnă, în dorinţa de a merge la Mexico şi fiindcă mi-aţi refuzat serviciile pentru a vă însoţi, în curând vi se va ivi o ocazie.

— Da? Cum? întrebă cu nelinişte bătrână.

— Am aflat că trebuia să sosească aici azi-dimineaţă o

trupă de cavalerie a guvernului, căci a plecat de la Cuernavaca încoace ieri seara şi a înnoptat la Xiutepec; dar în zori a primit ordin să urmărească o ceată de bandiţi care în aceeaşi noapte a atacat o familie bogată de străini ce mergea spre Acapulco însoţită de câţiva recruţi înarmaţi. Se pare că tocmai pentru a se vedea scăpată de tâlhari, această familie plecase de la Cuernavaca de cu noapte şi mergea repede pentru a ajunge azi, devreme, la Puente de Ixla sau la San Gabriel. Dar în apropiere de Alpuyeca îi aştepta o ceată de argintaţi. Străinii care mergeau cu familia s-au apărat, dar recruţii au trădat şi au trecut de partea bandiţilor, astfel încât bieţii străini au căzut morţi cu familia lor care a pierit şi ea.

— Iisuse! Ce grozăvie! exclamară bătrână şi Pilar, în timp ce Manuela păli uşor şi deveni gânditoare.

— Se pare că a fost ceva cumplit – continuă Nicolas. Acolo au zăcut până dimineaţa cadavrele, numai cadavrele, căci bandiţii le-au luat, fireşte, bagajele, măgarii, caii şi toate celelalte. Vestea a ajuns la Cuernavaca de dimineaţă, apoi oamenii din Alpuyeca au adus pe brancarde morţii, printre care erau şi copii. Iată deci motivul pentru care trupa guvernului, care venea încoace, a primit ordin să se îndrepte, împreună cu alta, care a plecat din Cuernavaca, în urmărirea bandiţilor.

— Şi-i vor prinde? Dumneata crezi că-i vor prinde? întrebă bătrână.

— Nu – răspunse cu mare amărăciune cinstitul tânăr – n-au să prindă pe nimeni. Sunt puţini în comparaţie cu argintaţii, care trebuie că s-au refugiat la Xochimancas. Numai acolo au peste cinci sute de oameni, cu cai buni şi înarmaţi, fără a mai pune la socoteală numeroasele cete care bat toate drumurile. Mai mult, deja ne-am obişnuit cu aceste laude zadarnice. Când se comite un jaf de proporţii ori sunt atacate persoane importante, se face scandal; guvernul de la Mexico trimite ordine straşnice autorităţilor de pe aici; acestea pun în mişcare micile lor trupe, în rândul cărora sunt mulţi complici ai bandiţilor care le dau imediat de veste. Se face zgomot o săptămână sau două şi totul se

opreşte aici. Între timp, nimeni nu face caz de jafurile, atacurile, asasinatele comise zilnic în tot locul, căci victimele sunt nefericiţi fără nume şi nu-i nimeni care să atragă atenţia.

— Doamne, Dumnezeule, Nicolas – spuse îngrijorată bătrână – şi dumneata te încumeţi în fiecare seară să vii de la Atlihuayan doar ca să ne vezi! Eu te rog să nu mai faci aşa ceva.

— O, nu, doamnă! răspunse Nicolas zâmbind liniştit; cât despre mine, n-aveţi grijă. Eu sunt sărac, n-au de ce să mă jefuiască. Mai mult, distanţa de la Atlihuayan până aici este foarte scurtă, de fapt nu risc nimic venind.

— Cum, nu rişti! răspunse bătrâna; în primul rând, deşi eşti sărac, se ştie că dumneata eşti un meseriaş cinstit şi chibzuit, că eşti maistru al fierăriei de la Atlihuayan şi trebuie să presupună că ai ceva pus de-o parte; şi pe urmă, dacă n-ar fi decât pentru că dumneata călăreşti cai buni şi ai arme bune…

— O, doamnă! exclamă râzând Nicolas – ceea ce pot avea eu pus de-o parte nu merită efortul acestor domni de a mă ataca; căci ei se încumetă pentru interese mult mai mari. Pe de altă parte, ei ştiu foarte bine că nu m-aş lăsa răpit. Asta nu e lăudăroşenie, dar adevărul e, doamnă, că mai bine mori o dată decât să înduri o mie de morţi de care au parte ostaticii. Aţi auzit, poate, povestindu-se ce le fac. Ei bine, cel mai bun mijloc de a scăpa de aceste chinuri este să te aperi până mori. Aşa poţi măcar să-i faci să-şi plătească scump victoria şi-ţi salvezi şi demnitatea de om – adăugă el cu bărbătesc orgoliu.

— Ah! Da, dacă toţi ar gândi aşa – spuse bătrâna – dacă toţi s-ar hotărî să se apere, n-ar mai exista bandiţi, nici n-am mai avea nevoie de trupele guvernului, nici n-am trăi aici morţi de frică, tremurând ca nişte păsări speriate.

— Adevărat, doamnă; aşa ar trebui să fie şi pentru asta nu e nevoie decât de puţin sânge rece. Vedeţi şi dumneavoastră, la Atlihuayan toţi erau îngroziţi. Când au început să se reverse acolo bandiţii şi nu ştiau a cui parte s-o ia. Dar înainte ca ei să înceapă să ne calce pe umbre,

mecanicii de la fermă şi fierarii ne-am strâns şi ne-am decis să ne cumpărăm cai buni şi să ne înarmăm bine, hotărând că ne apărăm mai bine uniţi, deşi eram puţini. Imediat ce s-a aflat de hotărârea noastră, administratorul şi argaţii ni s-au alăturat şi ei şi cum marele avantaj pe care-l au argintaţii, când ameninţă fermele şi satele, este acela că au mereu spioni şi complici printre locuitori, s-a hotărât să fie alungat de la fermă cine ar fi fost bănuit că ar fi complice cu bandiţii. În acest fel, toţi lucrătorii de la Atlihuayan sunt credincioşi şi ne ajută; ferma este bine înarmată şi nu ne paşte alt pericol decât ca bandiţii să dea foc câmpurilor de trestie. Dar păzind bine, în fiecare noapte, se poate evita şi acest rău, pe cât posibil. I-au cerut bani stăpânului fermei; l-au ameninţat că vor da foc fermei, dar el nu le-a făcut pe voie. Şi nouă ne-au trimis scrisori, cerându-ne bani, dar nu le-am răspuns. Pe mine, mai ales, ştiu că mă urăsc; că sunt unii care s-au oferit să mă omoare şi nu ştiu de ce, că doar n-am făcut rău nimănui, nici măcar bandiţilor; sigur, trebuie să fie pentru că mă ştiu hotărât să mă apăr şi că oamenii mei sunt la fel. Dar nu mi-e teamă şi continui ca şi până acum, fără ca nimeni să mă fi atacat pe drum.

— Dar dumneata umbli mereu singur, Nicolas – spuse bătrână – şi asta este o mare îndrăzneală.

— Când pot, iau pe câte cineva cu mine, de exemplu, când trebuie să merg la vreo fermă mai îndepărtată… dar pentru a veni aici nu cred să fie nevoie de însoţitori. Dar din toate astea, lucrul cel mai important pentru mine este să vă aranjez plecarea. Spuneam că trupa care venea spre Yautepec se ocupă astăzi de urmărirea celor ce au atacat pe drumul spre Alpuyeca, dar acum trebuie să fie deja în bârlogurile lor. Drept urmare, trupa se va întoarce la Cuernavaca şi apoi va pleca încoace. E timpul să profitaţi de ocazie şi puteţi să vă pregătiţi de drum.

— Ai dreptate – spuse bătrâna – şi ne vom apuca imediat de pregătiri. Îţi mulţumesc, Nicolas, pentru veste – spre că vei veni să ne vezi, ca de obicei, să ne mai spui ceva noutăţi şi să-mi faci serviciul să te ocupi de treburile mele…; nu am om mai de încredere decât dumneata.

— Doamnă, doar ştiţi că sunt cu totul la ordinele dumneavoastră şi că puteţi pleca liniştită în ce priveşte treburile dumneavoastră, căci rămân eu aici.

— Ştiu, ştiu şi te aştept mâine, ca de obicei. Acum e timpul să pleci, s-a lăsat noaptea şi tremur să nu ţi se întâmple ceva pe drumul ăsta de la Yautepec la fermă, atât de scurt dar atât de periculos… La revedere! spuse ea, strângând mâna lui Nicolas, care imediat îşi luă rămas bun de la Manuela, aceasta întinzându-i mâna cu răceală şi de la Pilar, care-l salută cu modesta ei timiditate obişnuită.

Când se auzi în stradă tropotul calului ce se îndepărta, bătrână. Care rămăsese tristă şi tăcută, suspină cu durere.

— Singurul necaz pe care-l voi avea – zise – îndepărtându-mă de locul ăsta, este că-l voi lăsa aici pe acest băiat, singurul nostru apărător pe care-l avem pe lume. Cu câtă plăcere l-aş privi ca ginere!

— Mai dă-l încolo de ginere, mamă! spuse Manuela apropiindu-se de biata bătrână şi îmbrăţişând-o cu dragoste. Nu te mai gândi la asta! O să plecăm de aici şi vei avea altul mai bun.

— Acesta-ţi dăruieşte o dragoste cinstită – spuse bătrână.

— Dar nu una pe gestul meu – răspunse, încruntându-se şi zâmbind, frumoasa tânără.

— Să dea Domnul să nu regreţi niciodată că l-ai refuzat.

— Nu, mamă, de asta poţi să fii sigură. N-o să-mi pară rău niciodată. Inima merge încotro vrea ea… nu unde e trimisă! adăugă rar şi cu o gravitate hazlie, ajutând-o pe bătrână să se ridice de pe taburet.

Noaptea se înstăpânise pe de-a-ntregul; rouă, atât de abundentă în ţinuturile calde, începea să cadă; umbrele arboretului livezii deveneau mai intense din cauza luminii lunii care începea să strălucească, iar familia intră în casă.

V
EL ZARCO

În vreme ce acestea se petreceau la Yautepec, la una din marginile fermei Atlihuayan, pe un drum pietros şi abrupt ce cobora din munţi, mărginit de mărăcini înalţi şi arbori rămuroşi, cobora agale, cântând cu voce ascuţită şi veselă, un călăreţ vajnic, călare pe un roib vioi ce părea nerăbdător, mergând şerpuit pe poteca pe care îi răsunau, scoţând scântei, potcoavele.

Călăreţul îl strunea la fiecare pas şi, în cea mai liniştită atitudine, părea să se lase în voia unei meditaţii tăcute, trecând un picior peste capul şeii, ca femeile, în timp ce intona repetând distrat o strofă dintr-un cântec ciudat, compus de bandiţi şi foarte cunoscut pe atunci prin partea locului:

Mult îmi place argintul
Şi dragostea bine-mi face
Şi-mi încarc cu pradă calul
*Pentru fata care-mi plac*e.

Călăreţul, umblând aşa, femeieşte, nu părea să se grăbească să coboare la câmp şi din când în când se oprea o clipă, pentru a-şi lăsa calul să respire şi pentru a privi luna prin luminişurile lăsate de arborii de pe munţi. Astfel, uitându-se cu atenţie, observa şi stelele şi părea să verifice ora, ca şi cum ar fi aşteptat o întâlnire.

Însfârşit, după un ocol ce-l făcea drumul, arborii apăreau mai rar, mărăcinii erau mai mici, poteca se lăţea şi devenea mai netedă; părea că dealul ondula blând şi totul vestea apropierea câmpiei. După ce călăreţul observă acest peisaj mai puţin sălbatic decât cel pe care-l lăsase în urmă, se opri un moment, îşi îndreptă piciorul pe care-l ţinea încrucişat,

se întinse alene, se ridică în scări, examina în grabă cele două pistoale pe care le avea la brâu şi muscheta ce atârna în învelitoarea şeii, în dreapta şi în spate, cum se obişnuia pe atunci; după care deznodă cu grijă eşarfa roşie de lină care-i înfăşură gâtul şi şi-o puse din nou, acoperindu-şi însă cu ea faţa până sub ochi. Apoi se abătu puţin din drum, se îndreptă către o mică esplanadă care se găsea acolo şi începu să examineze peisajul.

Luna apăruse deja deasupra orizontului şi se ridica maiestuos pe cer printre grupuri de nori. În depărtare, munţii şi dealurile formau o ramă neagră şi densă tabloului cenuşiu în care se distingeau masele întunecate ale fermelor, brâul uriaş al Yautepecului, dealurile şi crângurile, iar la poalele dealului ce servea drept balcon călăreţului se vedeau bine lanurile de trestie de la Atlihuayan, stropite cu licurici şi în mijlocul lor marile construcţii ale fermei cu hornurile lor înalte, cu bolţile şi ferestrele lor pline, de lumină. Se putea chiar auzi zgomotul maşinilor, murmurul îndepărtat al lucrătorilor şi cântecul trist cu care bieţii mulatri, asemenea strămoşilor lor sclavi, îşi alinau oboseala ori sfârşeau muncile de peste zi.

Înfăţişarea liniştită şi paşnică a naturii şi sfântul zgomot al muncii şi mişcării ce suna ca un imn al virtuţii. Nu păreau să impresioneze în nici un fel sufletul călăreţului, care era preocupat doar de oră, căci, după ce rămăsese în mută contemplare timp de câteva minute, se dădu jos de pe cal, îl plimbă o vreme pe platou, apoi îi strânse chingile, încălecă şi întrebând din nou luna şi stelele, îşi continuă drumul prudent şi în linişte. După puţin timp ajunse în câmpie, intrând pe o potecă largă ce ducea la hotarul fermei; dar când dădu de o răspântie, o luă pe drumul către Yautepec, lăsând în spate ferma.

Abia intrase pe drum mergând la pas, când văzu trecând la mică distanţă, în direcţia opusă, un alt călăreţ, ce mergea şi el la pas, pe un falnic cal negru.

— Asta-i fierarul de la Atlihuayan! zise în şoaptă, trăgând borul lat al pălăriei pentru a nu fi văzut, deşi eşarfa de lână îi acoperea faţa până la ochi.

Apoi murmură, întorcând uşor capul, pentru a-l vedea pe călăreţul ce se îndepărta încet:

— Ce cai buni are indianul ăsta!… Dar nu se lasă… Mai vedem noi! adăugă cu un accent ameninţător.

Şi continuă să meargă până în apropiere de târgul Yautepec. Acolo părăsi drumul principal şi o luă pe o potecuţă care ducea la albia râului ce traversează târgul. Apoi ţinu malul de miazăzi până la un mic cot de unde râul, după ce s-a strecurat între două maluri înalte şi pline de mărăcini, de cactuşi şi de arbori sălbatici – dă într-un teren plat şi nisipos, înainte de a alerga printre cele două rânduri de livezi întinse şi foarte dese ce-l mărginesc prin târg. Acolo luna lumina din plin câmpul, scânteind în apele cristaline ale râului, iar la lumina ei se putea vedea perfect misteriosul călăreţ care coborâse de pe munte.

Era un tânăr ca de vreo treizeci de ani, înalt, bine făcut cu umeri herculeeni, acoperit literalmente cu argint. Calul pe care-l călărea era un roib superb, de bună statură, musculos, cu încheieturi robuste, cu copite mici, cu crupe puternice, ca toţi caii de munte, cu gâtul fin şi capul inteligent şi arcuit. Era ceea ce numeau fermierii un „cal de luptă”. Călăreţul era îmbrăcat asemenea bandiţilor din acea vreme şi asemenea „şmecherilor” noştri, cei mai şmecheri din ziua de azi. Purta o haină de postav de culoare închisă, cu margini de argint, pantaloni cu dublă dungă de „ţinte” de argint, legate cu lănţişoare şi şireturi din acelaşi metal; avea pe cap o pălărie de lână neagră, cu boruri mari şi întinse, împodobite pe partea de deasupra cât şi pe cea de desupt cu o bandă lată şi groasă de galon de argint brodată cu steluţe de aur; cupa rotundă şi turtită era înconjurată cu un dublu testemel de argint, pe care atârnau de fiecare parte două ţinte tot de argint, în formă de bile, terminate în inele de aur. Mai purta, în afara eşarfei de lână cu care-şi acoperea faţa, o cămaşă tot de lână sub vestă, iar la brâu o pereche de pistoale cu pat de fildeş, în tocurile lor de piele neagră brodate cu argint. De centură era legată o cartuşieră, dublă centură de piele plină de cartuşe de carabină, iar pe şa un pumnal cu plăsele de argint pus în

teaca lui, brodată la fel. Şaua pe care stătea era şi ea împodobită din plin cu argint, capul mare al ei. Era o masă din acest metal, precum şi şaua propriu-zisă şi scările, iar Mul calului era plin de ţinte, steluţe şi figurine ciudate. Peste biciul negru, din păr frumos de ied atârnând de şa, era agăţată o muschetă a cărei teacă era la fel de împodobită, iar, în spatele şeii se vedea legată o manta mare de muşama. Şi peste tot argint: pe marginile şeii, la oblâncuri, la capacele coburilor, la apărătorile pantalonilor, din piele de tigru, care atârnau de capul şeii, la pinteni, peste tot. Era mult argint, sărea în ochi efortul de a-l răspândi peste tot. Era o ostentaţie obraznică, cinică, lipsită de gust. Lumina lunii făcea să strălucească tot acest ansamblu şi-i dădea călăreţului aspectul unei ciudate fantome cu un soi de armură de argint; ceva ca un picador de coridă sau ca un centurion împestriţat din procesiunile de Paşti.

Călăreţul cerceta de câteva secunde locul. Totul era paşnic şi tăcut. Câmpia şi lanurile de trestie. Se întindeau îndepărtare, acoperite de lumina argintie a lunii, ca de un voal transparent. Copacii livezilor erau nemişcaţi. Yautepec părea un cimitir. Nici o lumină în case, nici un zgomot pe străzi. Chiar şi păsările de noapte păreau să doarmă şi doar insectele îşi făceau auzite zumzetele uşoare în platani, în timp ce un nor de licurici fluturau în masele de umbră din copaci.

Luna era la zenit şi se făcuse unsprezece noaptea.

„Argintatul”, se retrase, după acest rapid examen, până la cotitura pe care o făcea albia fiului lângă un mal plin de arbori şi acolo, ascuns perfect în umbră, pe plaja uscată şi nisipoasă, descăleca, dezlegă povara, scoase frâul calului şi, ţinându-l de dârlogi, îl lăsă să meargă în apropiere să bea apă. După ce această necesitate a animalului fu satisfăcută, îi puse din nou frâul, încălecă cu agilitate, traversă râul şi se afundă într-una din străduţele înguste şi întunecoase care dau, spre râu, printre împrejmuirile de copaci ale livezilor.

Merse la pas şi parcă şovăind câteva minute, până

ajunse la zidurile de piatră ale unei livezi întinse şi magnifice. Acolo descălecă la picioarele unui *zapote* uriaş, ale cărui ramuri acopereau ca o boltă lăţimea străduţei şi încercând să pătrundă cu privirea umbra foarte deasă ce acoperea livada, se mulţumi să articuleze de două ori la rând un fel de sunet de chemare: „Psst… psst…”. La care îi răspunse altul în acelaşi chip, dinspre zid, deasupra căruia nu întârzie să apară *o* figură albă.

— Manuelita! zise cu voce joasă argintatul.

— Zarco, dragul meu, iată-mă! răspunse o voce blândă de femeie.

Omul acela era El Zarco, faimosul bandit al cărui renume umpluse de groază întreg ţinutul.

VI
ÎNTÂLNIREA

Zidul nu era înalt; era format din pietre mari, printre care încolţiseră sute de plante căţărătoare, urzici şi cactuşi cu tulpini verticale zvelte, ce formau un gard des acoperit de o perdea de verdeaţă. Pe acest zid, profitând de una din spărturile lui, sub ramurile întunecate ale *zapotelui*[10], al cărui trunchi noduros forma o scară naturală pe partea dinspre livadă, Manuelita îşi improvizase un scaun pentru a putea vorbi cu El Zarco în desele lor întâlniri nocturne.

Banditul nu descăleca în timpul acestor întâlniri. Neîncrezător până la extrem, ca toţi oamenii de soiul lui, prefera să fie mereu gata de fugă sau de luptă, chiar când vorbea cu iubita lui la orele târzii ale nopţii, în singurătatea acelei străduţe pustii, în timp ce populaţia dormea tresărind fără ca nimeni să îndrăznească să-şi arate faţa după ora stingerii.

De altfel, aşa, călare, se găsea la o distanţă mică de tânără, putând să-i vorbească şi să o îmbrăţişeze în voie, căci înălţimea îngrăditurii nu depăşea capul calului, iar cât despre acest animal, dresat aidoma tuturor cailor de bandiţi, ştia să stea liniştit atunci când i-o impunea voinţa călăreţului. Pe de altă. Parte, perdeaua vegetală ce îmbrăca zidul de piatră avea acolo o ruptură largă ce le permitea îndrăgostiţilor să vorbească de aproape, să-şi ţină mâinile şi să se lase pradă intimităţilor unei iubiri pasionate şi violente.

De mai multe ori, unii dintre locuitorii din Yautepec, ce obişnuiau să treacă pe acolo către munte pentru a ieşi în câmpie, observaseră urmele de copite pe care le lăsa calul în nopţile. Cu ploaie, urme care arătau că cineva stătuse acolo pe loc multă vreme, că venea dinspre râu şi se

[10] Arbore american din familia zapotaceelor, cu fructe comestibile (n.t.).

întorcea la el. Ei presupuneau însă că erau ale vreunui ţăran ce trecuse pe acolo în seara anterioară, sau cel mult bănuiau că Nicolas, fierarul din Atlihuayan, a cărui dragoste pentru Manuelita era bine cunoscută, avea întâlniri cu ea, deşi, pe de altă parte, ştiau cu toţii că tânăra arăta o profundă antipatie faţă de fierar, lucru pe care-l atribuiau unei prefăcătorii ipocrite dezminţite de urmele acuzatoare.

Cât despre *dona* Antonia, mama Manuelitei, ea ignora întrutotul, după cum era de presupus, că fiica ei ar fi avut vreo întâlnire cu cineva, ba chiar şi zvonul despre urmele lăsate de un cal lângă zidul livezii ei îi era cu totul necunoscut.

Astfel, în taina profundă, pe care nimeni n-ar fi îndrăznit s-o ghicească, Manuelita ieşea să vorbească cu iubitul ei pe cât de des îi permiteau acestuia riscantele sale expediţii de atac şi de jaf. El părea foarte îndrăgostit de frumoasa fată, căci imediat ce putea dispune de câteva ore, profita de ele, pe seama repausului şi a somnului, pentru a veni să vorbească o oră cu iubita lui, pe care o anunţa cu regularitate prin intermediul emisarilor şi complicilor pe care-i avea la Yautepec.

De data aceasta era aşteptat cu o mai mare nerăbdare ca niciodată de către tânără, alarmată de primejdiile ce le prevesteau pentru dragostea ei hotărârile din seara aceea.

— Mi-era teamă că nu vii în seara asta şi te aşteptam cu îngrijorare – spuse Manuela fremătând de dragoste şi grijă.

— Păi, puţin a lipsit să nu vin, viaţa mea – răspunse El Zarco sprijinindu-se de zid şi luând în mâinile lui mâinile tremurânde ale tinerei. Am avut luptă azi-noapte; era să mă omoare un blestemat de *gringo*[11] *şi* abia am avut timp să trec pe la Xochimancas, să-mi schimb calul, să iau ceva în gură şi puţină cafea şi am umblat douăzeci de leghe ca să te văd... Dar ce ai? Tremuri! De ce mă aşteptai cu îngrijorare?

— Spune-mi, ai fost la Alpuyeca?

— Da, chiar eu am condus trupa. De ce mă întrebi? Cum ai aflat aşa de repede?

---

[11] Nume dat în batjocură străinilor (n.t.).

— Păi, să vezi cum: a fost, ca întotdeauna, azi pe seară, plictisitorul acela de fierar, iar când mama i-a spus că abia aştepta clipa când vom pleca de aici să ne ducem la Mexico, dar că nu ştia cum, căci unchiul nu vine, el i-a povestit că o trupă de cavalerie a guvernului plecase ieri de la Cuernavaca în direcţia Yautepec şi că se oprise să doarmă la Jiutepec, dar că azi-dimineaţă a primit deodată ordin să urmărească un grup care-i omorâse pe nişte străini la Alpuyeca azi-noapte şi că s-a dus înspre acolo…

— Ştiam deja… zici că o să se „năpustească” peste noi nişte trupe… închipuieşte-ţi, cel mult două sute de oameni! Mai bine ar avea grijă să nu se abată pe la Xochimancas… acolo „li s-ar înnoda biciul”… Şi, mai departe?

— Păi, a mai spus că această cavalerie a guvernului n-o să prindă pe nimeni şi că o să-şi reia drumul spre Yautepec ca să-şi continue marşul. Că atunci am putea profita de ocazie pentru a pleca odată cu trupa.

— Voi?

— Da, noi, iar mama a zis că i se părea bună ideea; că o să ne apucăm de pregătirile de plecare, ba chiar l-a însărcinat pe fierar să vină mâine să-i mai aducă veşti noi, iar ea să-i lase comisioanele.

— Ei, drăcia dracului! Deci e adevărat?

— Foarte adevărat. Zarco, foarte adevărat. Mamei îi e atât de frică, încât să nu crezi, că nu va profita de ocazie, bă mi-a şi spus cu toată hotărârea că trebuie să ne pregătim cuferele; că mâine se va duce să ceară cuiva banii pe care i-a dat în păstrare, apoi plecăm.

— Imposibil! exclamă banditul cu violenţă. Imposibil! O să plece ea, dar tu nu; mai întâi să mă omoare pe mine.

— Dar atunci, cum facem?

— Refuză.

— A, degeaba, Zarco, tu n-o cunoşti pe mama; când spune ceva, face; când porunceşte ceva, nu i te poţi împotrivi. Mari neplăceri am în fiecare zi fiindcă vrea să mă mărite cu forţa cu indianul şi cu cât îmi manifest mai mult hotărârea de a nu mă uni cu acest om, cu cât îi arăt mai mult dispreţ – ba chiar i-am spus de nu ştiu câte ori în faţă

că nu-i iubesc – mama se încăpăţânează, iar fierarul continuă şi el să vină, bineînţeles fiindcă mama îi dă curaj să nu-şi scoată prostiile din cap. Dar aici pot să nu mă supun, pentru că invoc lipsa mea de dragoste, dar cât despre plecarea noastră… vezi tu că e imposibil.

— Păi, lasă-mă să mă gândesc – spuse El Zarco, începând să reflecteze.

— Spune-mi – întrerupse Manuela – n-ar fi posibil ca voi să atacaţi trupa guvernului la Sfârcuri sau în alt loc şi s-o puneţi pe goană? Sunteţi mulţi.

— Da, sufletul meu; ar fi posibil şi am reuşi asta, dar am să-ţi spun sincer: băieţii nu se avântă în astfel de acţiuni, decât dacă speră să pună mâna pe o pradă bună, sau dacă se apără şi consideră lupta inevitabilă. Dar aici n-au de ce să se bage! Au să spună că atacând trupa n-au să se aleagă decât cu multe gloanţe, iar dacă o pun pe fugă, în cel mai bun caz vor captura ceva cai slabi, şei vechi, uniforme făcute zdrenţe. Căci soldaţii guvernului arată ca nişte cerşetori! În afară de asta, sunt o sută de oameni. Ar trebui să-i atacăm cel puţin cinci sute şi tu crezi că-i putem aduna pe toţi numai pentru atât şi nimic mai mult?

— Bine, bine – răspunse tânăra, contrariată – ştiam eu că argintaţii nu-i atacă decât pe cei fără apărare!… Aşa zice mama.

— Fără apărare? spuse El Zarco, atins la rândul său în punctul cel mai sensibil. Aşa spune maică-ta? Păi greşeşte, buna doamnă; ştim să-i atacăm şi pe cei din trupe, ba chiar am obosit de când îi tot atacăm şi-i învingem… Fără apărare! Ar fi fost bine să fi văzut bătaia de azi-noapte.

— Vai, Zarco, se spune că au ucis femeile şi copiii!

— Cine a zis asta?

— Fierarul.

— Indian palavragiu!

— Nu e sigur?

— Că au murit? Ba da, au murit, dar nu noi i-am omorât, au murit în focul bătăliei. În sfârşit, să nu mai vorbim despre asta, Manuelita, mă jigneşti.

— Nu. Viaţa mea. Nu – răspunse tânăra cu un glas de

nemărginită duioşie, înlănţuită de gâtul banditului – eu să te jignesc pe tine, care eşti toată dragostea mea?

— Da. Manuelita – zise, desprinzându-se din braţele ei. Toate câte mi le-ai spus au fost pentru că tu mă crezi laş.

— Eu să te cred laş, Zarco? spuse tânăra izbucnind în plâns. Dar cum ai putut gândi aşa ceva? Ba eu cred că tu eşti omul cel mai viteaz din lume; sunt nebună de dragoste după tine; şi cred că o să mi se frângă inima de jalea pe care mi-o pricinuieşte lipsa ta, de teama primejdiilor prin care treci! … Că eu sunt toată a ta… şi fac tot ce vrei!

— Bine – spuse banditul îmblânzindu-şi glasul şi sărutând-o cu patimă – bine, nu mai plânge, nu mai sunt supărat… dar să nu mai rosteşti vorbele astea.

— Dar eu îţi spun ce se povesteşte; eu mă înfurii când îi aud şi n-am altă alinare decât să ţi le spun! Acum, dorinţa mea ca voi să atacaţi trupa, trebuie să ştii că e pornită chiar din dragostea ce-ţi port, ca să nu ne despărţim. Dacă ai alt mijloc… să ne căsătorim, de exemplu.

— Să ne căsătorim?

— Da, de ce nu?

— Dar tu nu te gândeşti că noi nu ne putem căsători?

— De ce, spune-mi?

— Dintr-o mie de motive. Cu viaţa pe care o duc, fiind aşa de cunoscut cum sunt, având atâtea procese prin tribunale, existând în mod firesc un ordin să fiu spânzurat oriunde m-ar găsi, unde şi la cine m-aş putea prezenta eu să ne căsătorească? Eşti nebună!

— Dar n-am putea să mergem undeva departe de locurile astea, la Puebla, în Sud, la Morelia, unde nu eşti cunoscut, să ne căsătorim?

— Dar pentru asta trebuie să te scot eu de aici, să te răpesc eu şi să mergi cu mine ia Xochimancas până când… şi apoi am face călătoria în altă parte.

— Ei bine – răspunse tânăra hotărâtă, după ce se gândi un moment – fiindcă nu mai rămâne decât acest mijloc, scoate-mă de aici, am să merg cu tine unde vrei.

— Dar ai să te împaci cu viaţa pe care o duc eu. Chiar şi numai câteva zile? Mergem la Xochimancas; ştii cine sunt

tovarăşii mei; e adevărat că ei le au acolo şi pe fetele lor, dar nu sunt ca tine: ele sunt obişnuite să tragă mâţa de coadă, călăresc, uneori fac şi foame, stau de veghe, nu se scandalizează de ceea ce se petrece, căci se petrec şi lucruri cam urâte… în sfârşit, sunt ca noi. Tu eşti o fată crescută altfel… mama ta te iubeşte mult… Mi-e teamă să nu te superi, să nu plângi amintindu-ţi de mama şi de Yautepec… să nu dai vina pe mine pentru nenorocirea ta, să nu mă urăşti.

— Asta niciodată, Zarco, niciodată; am să îndur toate relele care vor veni, ştiu şi eu să călăresc, n-am să mănânc, am să veghez şi am să privesc totul fără să mă sperii, numai să fiu lângă tine. Uite – adăugă Manuela cu voce surdă în rătăcirea pasiunii ei frenetice – eu o iubesc desigur mult pe mama, deşi în privinţa asta, de câteva zile mi se pare că o iubesc mai puţin; ştiu că poate i-aş pricinui moartea, dar îţi promit să nu plâng când îmi vor aminti de ea, cu condiţia să fii tu cu mine, să mă iubeşti mereu, cum te iubesc şi eu, să plecăm repede din locul ăsta…

Banditul o strânse în braţe şi o devoră cu sărutări, mişcat de această explozie de dragoste atât de pasionată, de nebună, de sinceră, ce era atât de aproape de frenezie şi care i-o lăsa pradă pe de-a-ntregul pe tânăra atât de frumoasă, atât de râvnită, atât de visată în orele lui de pasiune şi de dorinţe. Căci El Zarco o iubea şi el pe Manuela, doar că el o iubea în singurul fel în care putea iubi un om împătimit în crime, un om căruia orice noţiune de bine îi era străină, în al cărui suflet înnegurat şi pervers nu mai aveau loc decât plăcerile unui senzualism bestial şi emoţiile josnice pe care le puteau determina jaful şi omorul. O iubea pentru că era frumoasă, proaspătă, graţioasă; pentru că frumuseţea ei atrăgătoare şi voluptuoasă, opulenţa formelor ei, mersul languros şi provocator, ochii ei arzători şi negri, buzele ei de rubin, accentul armonios şi blând, totul exercita o extraordinară dominaţie asupra simţurilor lui excitate din ce în ce mai mult de insomnie şi de obsesia constantă a acelei viziuni. Nu era dragoste în sensul înalt al cuvântului, era dorinţa îmboldită de

nerăbdare şi măgulită de vanitate, căci, într-adevăr, banditul se credea probabil norocos de a fi meritat preferinţa celei mai frumoase fete din ţinut.

Astfel că, de îndată ce fu, sigur că tânăra era hotărâtă să înfrunte orice pentru a-l urma, El Zarco se simţi fericit şi tot sângele din vine îi năvăli în inimă în acea clipă supremă.

— Bine – spuse, desprinzându-se din braţele Manualei. Atunci nu mai avem ce vorbi, pleci cu mine şi mergem…

— Acum? întrebă ea cu oarecare nehotărâre.

— Nu, nu acum – răspunse banditul – acum e târziu şi n-ai putea să te pregăteşti. Mâine; voi veni după tine la aceeaşi oră, adică la unsprezece. Să nu-i dai nimic de bănuit mamei tale; petrece-ţi ziua ca de obicei, cu multă prefăcătorie; nu-ţi scoate mai multă rufărie decât cea strict necesară. Acolo o să ai câtă vrei. Dar ia-ţi bijuteriile şi banii pe care ţi i-am dat; toate astea le ţii la o parte, nu-i aşa?

— Le am într-un cufăraş, îngropat.

— Bine; scoate-l şi aşteaptă-mă aici mâine, neapărat.

— Şi dacă din întâmplare vine trupa guvernului? întrebă Manuela îngrijorată.

— Nu, nu va veni, poţi să fii sigură. Trupa guvernului trebuie să fi umblat azi toată ziua căutându-ne; apoi, cum soldaţii ăştia au nişte cai foarte slabi şi nenorociţi, au să se odihnească toată ziua de mâine şi n-au să revină la Cuernavaca decât cel curând peste vreo patru zile. Aşa că avem timp. Poţi să-ţi pregăteşti cuferele odată cu mama, ca şi cum te-ai pregăti pentru călătoria la Mexico şi să nu laşi afară decât îmbrăcămintea pe care o iei pe tine. Dacă din nenorocire se va ivi vreo greutate care o să te împiedice să ieşi să mă vezi, să-mi dai de veste prin bătrână, care trebuie să mă aştepte la locul ştiut ca să mă înştiinţeze. Dar dacă nu e nimic, nici ei să nu-i spui nimic. Ţine – adăugă, scoţând din buzunarele hainei nişte cutiuţe şi oferindu-i-le tinerei.

— Ce-i asta? întrebă ea primindu-le.

— Ai să le vezi mâine şi or să-ţi placă… sunt giuvaeruri! Păstrează-le împreună cu celelalte – spuse banditul îmbrăţişând-o şi sărutând-o pentru ultima oară. Acum plec,

că a sosit ora; abia dacă ajung până în zori la Xochimancas; pe mâine, viaţa mea.

— Pe mâine – răspunse ea. Să vii negreşit…

— Mâine vei fi a mea, cu totul!

— A ta pentru totdeauna – spuse Manuela trimiţându-i o sărutare şi mai rămânând o clipă pe zid ca să-l vadă plecând.

El Zarco se îndepărtă, aşa cum venise, la pas şi fără zgomot, iar peste puţin se pierdu după cotiturile drumeagului abia luminat de lună.

VII
LEANDRUL

Imediat ce tânăra îl pierdu din ochi pe iubitul ei, se grăbi să coboare de pe zid pe scările naturale formate de rădăcinile *zqpotelui* şi se îndreptă în grabă către un loc din livadă unde un grup de arbuşti şi de tufişuri alcătuiau un fel de crânguşor des la marginile unei mici băltoace pe care *o* formaseră acolo apele liniştite ale şanţului de irigare. Apoi scoase dintre plante un felinar orb şi se îndreptă imediat, croindu-şi drum printre arbuşti, până la rădăcina unui leandru bătrân şi frunzos care, acoperit de flori aromatice şi veninoase, domina prin dimensiunile lui micile plante ale desişului. Acolo, pe o ridicătură de pământ acoperită de pir, tânăra se aşeză şi, luminându-se cu felinarul, deschise cu mâini tremurânde şi fremătând de nerăbdare cele trei cutiuţe pe care tocmai i le dăruise banditul.

— A, ce frumos! exclamă în şoaptă, văzând un inel cu diamante, ale cărui sclipiri o orbiră. Ăsta trebuie să facă o grămadă de bani! Adăugă, scoţând inelul şi punându-l pe rând pe degetele mâinii stângi, făcându-l să strălucească din toate părţile. Parc-ar fi soarele!

Apoi, lăsând inelul pe deget, deschise a doua cutie şi rămase uluită. Erau două brăţări în formă de şerpi mici, încărcate cu diamante, ale căror cerculeţe de aur smălţuite în culori vii aveau un aer fascinant. Probabil că şerpii erau încolăciţi de mai multe ori în cutia de atlaz, pentru că Manuela zăbovi puţin până-i desprinse; după ce termină şi le puse la încheietura mâinii, răsucindu-le cu grijă. Şi începu să le facă să sclipească în toate felurile, întorcându-şi mâinile în fel şi chip.

Închise ochii o clipă, ea şi cum ar fi visat şi-i deschise imediat, încrucişându-şi mâinile la lumină şi contemplându-le îndelung.

— Două vipere! spuse încruntându-se. Ce idee!... Într-adevăr, sunt două vipere... Jaful! Dar, deh – adăugă, zâmbind şi clipind din ochi, ale căror pupile negre, mari şi strălucitoare aproape-i umpleau – ce-mi pasă! Mi le dă El Zarco şi nu mă interesează că vin de unde ar veni!

Apoi deschise a treia cutie. Aceasta conţinea doi cercei şi ei cu diamante mari.

— Vai, ce frumoşi cercei! spuse – par ai unei regine! Şi după ce-i contemplă în cutie, care nu se mai vedea din fascicolul de străluciri şi scântei, îi luă, punându-şi-i la urechi, în locul modeştilor ei cerceluşi de aur, pe care şi-i scoase.

Dar, aşezându-i pe aceştia în cutia noilor cercei, observă ceva ce nu văzuse, făcând-o să devină lividă, ca paralizată. Erau chiar două picături de sânge proaspăt ce pătau atlazul alb al cutiei şi care trebuie că stropiseră şi cerceii. Mai mult, cutia era stricată; nu se închidea bine şi se cunoştea că fusese smulsă într-o luptă pe viaţă şi pe moarte.

Manuela rămase tăcută şi tristă câteva clipe; s-ar fi spus că în sufletul ei se dădea o puternică luptă între ultimele remuşcări ale unei conştiinţe deja pervertite şi impulsurile irezistibile ale unei lăcomii nestăpânite şi dominatoare. Aceasta din urmă triumfă, aşa cum era de aşteptat, iar tânăra, pe al cărei frumos chip se desenau în acele clipe toate semnele josnicei pasiuni ce-i ocupa spiritul, închise cutia repede încruntând sprâncenele. O dădu la o parte cu dispreţ şi nu se mai gândi decât să vadă efectul pe care-l făceau preţioşii cercei în urechile ei.

Îşi luă atunci felinarul şi, sculându-se, împodobită cum era cu inelul, brăţările şi cerceii, se îndreptă spre marginea ochiului de apă. Acolo se aplecă, luminându-şi faţa cu felinarul, încercând să zâmbească, păstrând totuşi, în toate trăsăturile feţei, acea asprime dispreţuitoare care e parcă reflexul lăcomiei şi vanităţii, în stare să urâţească până şi chipul ideal al unui înger.

Dacă în noaptea aceea tăcută, în mijlocul livezii întunecate şi singuratice, cineva, obişnuit să citească fizionomiile, ar fi examinat-o pe frumoasa tânără ce se uita

în apele negre şi liniştite ale iazului, luminându-şi faţa cu lumina opacă a unui felinar orb şi gesticulând pentru a-şi da aerele unei doamne mari, dacă i-ar fi văzut chipul palid cu ochii scăpărători de ambiţie şi lăcomie, părul în dezordine, gura întredeschisă, lăsând să se vadă o dantură imaculată încleştată şi balansând la dreapta şi la stânga cerceii ale căror fulgerări o scăldau într-o lumină albăstruie, roşiatică ori verzuie, ce se amesteca cu scânteierile de acelaşi fel iscate de şarpele ce-i înlănţuia mâna stângă, adusă lângă bărbie, e sigur că ar fi găsit în acel chip ciudat ceva înspăimântător de sinistru şi respingător, ca o apariţie diavolească. Nu era Margareta[12] lui Goethe uitându-se în oglindă, cu firească cochetărie, împodobită cu bijuteriile primite de la un necunoscut, ci o hoaţă de cea mai rea specie, ce dădea frâu liber mârşavei ei lăcomii pe malul iazului cu ape tulburi şi negre. Nu era virtutea pe punctul de a ceda în faţa unui dar, ci perversitatea contemplându-se în mocirlă.

Manuela, preocupată astfel numai de ea în acea clipă, lăsa să i se vadă pe chip toate expresiile josnicei ei pasiuni, care nu se împiedica nici de ruşine şi nici de remuşcare, deşi ştia că acele bijuterii erau rodul crimei. Astfel se face că, deasupra capului ei aureolat de scânteierile cerceilor jefuiţi, se vedea în umbră nu faţa glumeaţă a lui Mefisto, diavolul seducţiei, ci masca groaznică a călăului, demonul spânzurătorii.

Manuela mai rămase câteva clipe să se privească în iaz, ferindu-se la fiecare zgomot pe care-l făcea vântul printre copaci, apoi se întoarse la rădăcina leandrului, îşi scoase bijuteriile şi le puse cu grijă în cutii; după care aruncă o privire în jurul ei şi, văzând că totul era liniştit, scoase dintre tufe o mică *tarecua,* un fel de lopată cu coadă de lemn şi vârf ascuţit de fier cu care în ţinutul cald se sapă fântânile şi dând cu ea la o parte pământul dintr-un anumit loc acoperit de muşchi, scoase la iveală un cufăraş de piele, pe care se grăbi să-l deschidă cu o cheiţă pe care o păstra

[12] Personaj feminin principal din Faust, întruchiparea frumuseţii şi bunătăţii (n.t.).

la ea. Apoi introduse în el felinarul, pentru a se asigura că se mai afla acolo comoara ei, pe care o pipăi o clipă cu extremă satisfacţie. Ea consta în bijuterii învelite în hârtie şi chimire de piele pline de monede de aur şi pesoşi de argint.

După aceea puse cu grijă în cufăraş cutiile pe care i le dăduse El Zarco şi îngropă din nou comoara, acoperind-o cu muşchi şi făcând să dispară orice urmă a deplasării pământului.

Apoi, ca şi cum i-ar fi părut rău să părăsească acele bogăţii, îşi ridică felinarul orb şi se îndreptă în vârful picioarelor spre, casă, intrând în camera unde biata bătrână, cu toate grijile zilei, dormea somnul liniştit al conştiinţelor cinstite.

VIII
CINE ERA EL ZARCO

Între timp, pe când Manuela îşi examina noile bijuterii, El Zarco, după ce părăsise malurile Yautepecului şi traversase râul cu aceeaşi atenţie şi precauţie ca şi la venire, sa îndreptă pe drumul larg al fermei Atlihuayan – spre poteca de munte pe care venise şi care ducea la Xochimancas.

Era miezul nopţii şi luna, abia zărindu-se printre norii groşi, lăsa pământul învăluit de umbre. Drumul către Atlihuayan era complet pustiu, iar arborii care-l mărgineau de o parte şi de alta proiectau o umbră sinistră şi lugubră, pe care o făceau şi mai densă fugarele şi palidele arabescuri pe care le lăsau insectele şi licuricii.

Banditul, cunoscător al locurilor, obişnuit, ca toţi cei de teapa lui, să vadă într-o oarecare măsură şi în întuneric, dar, mai mult ca orice, încrezător în sensibilitatea deosebită a calului său, care la cel mai mic zgomot neobişnuit ciulea urechile şi se oprea pentru a-şi preveni stăpânul, mergea la pas, însă pe deplin liniştit, gândindu-se la apropiatul noroc care-l aştepta prin posesiunea Manuelei.

În sfârşit, preafrumoasa fată, a cărei imagine îi înflăcărase atâtea luni ceasurile de nesomn, a cărei dragoste fusese preocuparea lui statornică până şi în toiul celor mai sângeroase şi riscante aventuri şi a cărei posesiune i se păruse imposibilă atunci când o văzuse pentru prima oară la Cuernavaca şi se îndrăgostise de ea, avea să fie a lui, pe deplin a lui, avea să-i împărtăşească soarta şi să-i facă să guste preadulcile desfătări ale dragostei, pe el, care nu cunoscuse cu adevărat până atunci decât senzaţiile tari ale jafului şi asasinatului.

Firea lui grosolană şi senzuală, obişnuită din tinereţe eu viciul, cunoştea, e adevărat, bucuriile dragostei materiale, cumpărate cu banii de la joc sau din jaful smuls prim groaza

pe care o exercita asupra victimelor, într-o noapte de atac a satelor fără apărare. Totuşi El Zarco simţea că nu iubise niciodată, că nu dorise vreo femeie cu acea exaltare febrilă pe care o simţea de când începuse s-o vadă pe Manuela, apărând la fereastră, de când o auzise vorbind şi mai ales de când schimbase cu ea primele cuvinte de dragoste.

Niciodată de când, copil fiind încă, îşi părăsise căminul familial, nu simţise necesitatea imperioasă de a se uni cu o altă fiinţă, aşa cum o simţea acum de a se uni eu această femeie, atât de frumoasă şi pasionată, care păstra pentru el o lume de nesperate fericiri.

Astfel, reamintindu-şi toate scenele copilăriei şi tinereţii, îşi dădea seama că felul său sălbatic şi aspru respinsese întotdeauna orice sentiment, orice mângâiere, oricare ar fi fost ea, necultivându-le decât pe cele din care putuse profita. Copil al unor părinţi cinstiţi şi harnici, care doriseră să facă din el un om muncitor şi util în acel ţinut, se plictisise repede de căminul unde i se impuneau corvezi zilnice, unde era obligat să meargă la şcoală şi, profitând de frecventele legături pe care le aveau satele de pe acolo cu plantaţiile de trestie de zahăr, fugi, pentru a se duce să se angajeze în slujba grăjdarului de la una dintre ele.

Rămase la grajd o vreme, iar mai târziu, după ce devenise destul de îndemânatic la călărie şi îngrijirea cailor, reuşi să se angajeze pe la diferite ferme; însă unde nu rămânea prea mult din cauza purtării lui dezordonate, căci, trândav prin natură şi înclinaţie, abia dacă se făcea util în aceste munci de servitor, consacrându-şi lungile sale răgazuri jocului şi leneviei.

De altfel, în tot acest timp nu-şi amintea să fi simţit nici simpatie şi nici atracţie faţă de nimeni. Rămânând câte puţin în fiecare loc, lucrând câteva zile la fiecare fermă şi cultivând relaţii doar cu cei de la grajd şi cu partenerii de joc, relaţii ce durau o clipă şi alternau cu dese certuri care le transformau în duşmănii profunde, el n-avusese de fapt prieteni ci doar tovarăşi de plăceri şi de vicii. Mai mult, în acele zile, caracterul său se formă complet şi de atunci nu mai lăsă loc în inimă decât pasiunilor josnice. Astfel, viaţa

de servitor desăvârşi ceea ce începuse lenea, iar instinctele perverse, ce nu erau compensate de nici o noţiune de bine. Sfârşiră prin a umple acel suflet întunecat, ea algele infecte ale unui smârc.

Nu iubise pe nimeni, ura în schimb pe toată lumea: pe fermierul bogat ai cărui cai îi înşeua şi-i împodobea cu hamuri minunate, pe muncitorul care primea în fiecare săptămână bani buni pentru munca lui, pe ţăranul bogat, care avea pământuri rodnice şi casă bună, pe negustorii din satele apropiate, ce aveau prăvălii bine aprovizionate, chiar şi pe servitorii care aveau leala mai mare ca el. Lăcomia, amestecată cu invidia neputincioasă şi meschină, ea îi stârnea această neobişnuită ură şi nevoia frenetică da a înşfăca totul, cu orice preţ.

Evident, iubirile altora îl umpleau de mânie, iar fetele care, după propria lor situaţie, îl iubeau pe bogat, pe argat sau pe zilier îi inspirau o dorinţă nebună de a le înhăţa şi de a le pângări. Printre toate nu era măcar una care să-şi fi oprit privirea asupra lui, pentru că nici el nu încercase să se apropie de nici una cu intenţii de dragoste.

Cele de teapa lui nu-i erau pe plac, iar pentru cele de rang mai înalt, el se afla pe o treaptă prea joasă, un băiat de la grajduri!

Era tânăr, având o figură care nu arăta rău; tenul alb impur, ochii de acel albastru-deschis căruia oamenii-i spun *zarco,* pletele de un blond-palid şi trupul zvelt şi viguros îi dădeau o înfăţişare plăcută, dar căutătura încruntată, vorba aspră şi brutală, râsul ascuţit şi forţat nu-l făcuseră prea simpatic femeilor. De altfel nici el nu găsise una suficient de frumoasă căreia să-i fie pe plac.

În sfârşit, obosit de viaţa de slugărie, de viciu şi de mizerie, El Zarco fugi de la ferma la care era, luând cu el şi nişte cai pentru a-i vinde în ţinutul rece. După cum era de aşteptat, fu urmărit; dar pe vremea aceea, datorită războiului civil, se dezlănţuise în ţinutul rece din apropiere de Mexico un potop de bandiţi, care nu întârziară să invadeze bogatele regiuni ale ţinutului cald.

El Zarco li se alătură fără întârziere şi, chiar de la

început, ca şi cum n-ar fi aşteptat decât această ocazie pentru a se dezvălui în toată deplinătatea perversităţii lui, începu să se distingă printre acei sceleraţi prin spiritul lui întreprinzător prin cruzime şi prin neostoita lui sete de pradă.

Era în anul 1861, iar bandiţii organizaţi în cete mari, urmăriţi uneori de trupele guvernului dar mai mult atraşi de bogăţia districtelor cultivatoare de trestie de zahăr de, la sud de Mexico şi Puebla, au pătruns în ele semănând peste tot groaza, după cum am văzut.

El Zarco era una dintre căpeteniile cele mai vestite, iar ştirile despre mârşavele lui isprăvi, despre îngrozitoarele răzbunări asupra fermelor în care slujise, despre cruzimea lui rece şi curajul său temerar îi dăduseră o faimă înspăimântătoare.

Trupele liberale obligate fiind, dintr-o eroare ruşinoasă şi lamentabilă, să accepte cooperarea cu aceşti bandiţi pentru a-l urmări pe răzvrătitul reacţionar Marquez în trecerea lui prin ţinutul cald, câteva din cete s-au prezentat pentru a forma trupe neregulate, însă numeroase, iar una din ele era comandată de El Zarco. Atunci, în cele câteva zile pe care le petrecu la Cuernavaca, o cunoscu pe Manuela, care se refugiase cu familia în acest oraş. Banditul afişa pe atunci un aer de militar, fără ca asta să-l fi determinat să părăsească podoabele făţoase ce erau aproape caracteristice tâlharilor din vremea aceea şi care le-au dat şi numele de argintaţi, cu care erau în general cunoscuţi.

Frumoasa tânără, al cărei caracter părea a fi în armonie cu cel al banditului, când vedea trecând pe sub ferestrele ei trupa de călăreţi semeţi, chipeşi şi strălucitori, iar în fruntea lor, călărind un cal superb şi încărcat de argint din cap până-n picioare, pe tânărul şi grozavul bandit al cărui nume nu-i răsunase în urechi decât însoţit de accentul spaimei, se simţea atrasă către el, printr-un sentiment în care se amestecau simpatia, lăcomia şi vanitatea ca un elixir înţepător şi delicios.

Astfel se născu un soi de dragoste ciudată în cele două suflete făcute să se înţeleagă. Şi în scurtul răstimp în care

El Zarco rămase la Cuernavaca, reuşi să intre în legătură cu Manuela şi să stabilească cu ea relaţii amoroase care nu ajunseră, totuşi, din cauza împrejurărilor, la gradul de intimitate pe care l-am văzut la Yautepec.

Generalul Gonzales Ortega, dându-şi seama de grava greşeală pe care o comisese acordând loc în trupele sale diferitelor cete de argintaţi ce nu făceau altceva decât să pustiească satele prin care trecea armata şi astfel s-o înjosească, nu întârzie să-i urmărească, împuşcând mai multe căpetenii. Pentru a scăpa de o asemenea soartă, El Zarco fugi într-o noapte cu bandiţii lui de la Cuernavaca şi se îndreptă la sud de Puebla, unde rămase câteva luni, comiţând groaznice jafuri.

În sfârşit, argintaţii îşi stabiliră sălaşul principal la Xochimancas, iar El Zarco nu întârzie să afle că Manuela se întorsese la Yautepec unde locuia cu familia ei. Fireşte, încercă imediat să reînnoade relaţiile abia întrerupte şi putu să se asigure că Manuela îl mai iubea încă.

De atunci începu comunicarea frecventă şi nocturnă cu tânăra, comunicare ce nu era periculoasă pentru el, dată fiind spaima pe care o răspândea numele lui şi date fiind, de asemenea, relaţiile pe care şi le cultiva la târg, unde bandiţii aveau numeroşi emisari şi spioni.

Între timp, crimele lui sporeau pe zi ce trecea: răzbunările asupra foştilor lui duşmani de la ferme erau înspăimântătoare, iar groaza pe care o inspira numele lui făcuse din toţi nişte laşi. Chiar fermierii, foştii lui stăpâni, veniseră, tremurând în faţa lui, să-i implore protecţia, transformându-se în umili şi bicisnici servitori şi nu de puţine ori, el, fostul argat de la grajd, îl văzuse ţinându-i căpăstrul calului pe bogătanul obraznic la ferma căruia slujise înainte, umil şi dispreţuit.

Astfel de răzbunări şi înjosiri erau foarte frecvente în acea epocă, datorită îndrăznelii şi numărului bandiţilor, a căror putere era nelimitată în nefericita regiune şi mai presus de toate datorită neputinţei guvernului central care, ocupat să se bată-n războiul civil şi să facă faţă intervenţiei străine, nu-şi putea răspândi trapele pentru a-i lichida pe

bandiţi.

IX
BUFNIŢA

El Zarco se afla deci în culmea orgoliului său satisfăcut îşi realizase o parte din aspiraţii. Era temut, se răzbunase; prea numeroasele lui jafuri îi aduseseră o pradă îmbelşugată; dispunea la discreţie de punga moşierilor. Când avea nevoie de o mare cantitate de bani, punea mâna pe o încărcătură de zahăr sau de rachiu, ori pe un arendaş bogat şi-l obliga la răscumpărare; când dorea să impună un bir vreunei ferme, ardea un lan de trestie, iar când voia să bage groaza în vreun sat îl asasina pe primul nenorocit de sătean pe care-l întâlnea în preajmă-i.

O dată însă satisfăcută setea lui de sânge şi de pradă, simţea că-i mai lipseşte ceva. Erau desfătările dragostei, dar nu acele desfătări venale pe care i le prilejuise bunăvoinţa trecătoare a femeilor pierdute, ci cele pe care i le-ar fi putut promite pasiunea unei femei frumoase, tinere, dintr-o clasă socială superioară lui şi care să-l fi iubit fără rezerve şi fără condiţii.

Manuela fusese pentru el o femeie de neatins cât timp, pe jumătate ascuns în suita servitorilor bogatului moşier, trecea duminica pe străzile din Yautepec. Atunci era sigur că frumoasa fată a unei familii înstărite, îmbrăcată cu evident lux sătesc şi care primea, zâmbind, de la fereastră, galantele linguşeli ale bogaţilor stăpâni de fermă, ale chipeşilor arendaşi ce făceau volte pe cai vioi, plini de argint, pentru a străluci în faţa ei, nu s-ar fi uitat nici o clipă la sluga pricăjită şi tristă, abia ţinându-se pe o şa sărăcăcioasă şi veche, care se strecura în tăcere călărindu-şi mârţoaga în urma stăpânilor lui.

Pe atunci, dacă el s-ar fi apropiat să-i vorbească, să-i ofere o floare, să-i spună că o iubea, fără îndoială că n-ar fi obţinut drept răspuns decât un gest dispreţuitor sau un râs

de batjocură.

Iar acum, când el era cel frumos, când avea cei mai buni cai din ţinut, când umbla îmbrăcat în argint, când era temut, îi vedea la picioare pe toţi bogătaşii din ferme; acum că putea oferi bijuterii ce valorau un capital întreg; acum, această tânără, cea mai frumoasă din Yautepec, plângea după el, îl aştepta fremătând de dragoste în fiecare noapte, avea să-şi părăsească pentru el familia şi să i se dăruiască fără rezerve; o s-o arate tovarăşilor lui, o s-o plimbe peste tot alături de el, umilindu-i cu ea pe vechii lui stăpâni. Asemenea perspectivă dădea dragostei pe care El Zarco o nutrea pentru Manuela un gust iuie şi voluptuos de răzbunare, împotriva tinerei înseşi, cât şi împotriva celorlalţi, ia care se adăuga o Vanitate obraznică Astfel, deci, ceea ce-i mişca inima banditului nu era cu adevărat dragoste, în sensul nobil al cuvântului, nu era sentimentul intim şi sfânt care-şi mai găseşte loc chiar şi în sufletele pervertite, iluminându-le uneori aşa cum o rază de soare iluminează astrele mai întunecate şi mărunte, nu: era o dorinţă senzuală şi sălbatică, excitată până la frenezie de încântarea frumuseţii fizice şi de impulsurile trufiei învingătoare şi a vulgarei vanităţi.

Dacă Manuela ar fi fost mai puţin frumoasă sau mai săracă, poate că El Zarco n-ar fi dorit posesia ei cu atâta putere şi puţin i-ar fi păsat că era virtuoasă. El nu căuta sprijinul virtuţii în clipele grele ale vieţii, ci emoţiile grosolane ale simţurilor pentru a-şi întregi norocul situaţiei lui actuale. Avea să fie a lui, frumoasa domnişoară, pentru a-şi satisface necesitatea firii avide de senzaţii vanitoase, după ce gustase plăcerea inferioară de a avea cat magnifici şi de a îngrămădi uncii de aur şi bijuterii de o mare bogăţie.

O dată însă satisfăcută această dorinţă, cea mai scumpă dintre toate, ce va face cu tânăra? se întreba el. Să se căsătorească cu ea? Asta era imposibil şi, pe urmă, a avea o soţie legitimă nu-i măgulea vanitatea. O iubită ca ea, da, ar fi fost un triumf în faţa tovarăşilor lui. Să-şi părăsească oare calea şi viaţa cea plină de primejdii pentru a fugi cu ea, departe, pentru a se bucura într-un colţişor oarecare de

o existenţă obscură şi liniştită? Dar şi asta era imposibil pentru nelegiuitul care încercase deja îmbătătoarele plăceri ale luptei şi jafului. Să renunţe la viaţa aceea agitată, neliniştită, presărată cu pericole, dar şi cu răsplăţi grase. Însemna să se resemneze la a fi sărac, să fie paşnic; însemna să se expună riscului ca un mărunt jandarm de stat să-l prindă în orice zi şi să-l bage la închisoare ca *el să* fie judecat pentru vechile lui fărădelegi. Putea să-şi transforme prada, care era importantă, în terenuri cultivabile, într-o fermă, într-o prăvălie. Dar el nu ştia să muncească şi mai ales, îi displăcea această existenţă de muncă obscură şi modestă, monotonă, fără peripeţii, o existenţă plictisitoare, mereu expusă pericolului unui denunţ, fără altă distracţie decât creşterea copiilor, fără alte emoţii decât cele ale fricii. Nu; deocamdată trebuia să continue aşa, apoi o să aibă timp să se hotărască, după cum vor cere împrejurările.

El Zarco ajunsese aici cu reflecţiile când se opri tresărind la chitul neaşteptat şi lugubru al unei bufniţe, ce venea dinspre ramurile frunzoase ale unui uriaş *amate*[13] prin faţa căruia trecea.

— „Cobe” blestemată – exclamă eu voce joasă, simţind că-i trece prin vine un fior de gheaţă. Mereu, o apucă cântatul tocmai când trec eu. Ce să însemne asta? adăugă, cu grija atât de comună sufletelor grosolane şi superstiţioase şi rămase o clipă prada unor gânduri negre.

Dar, venindu-şi în fire, dădu pinteni calului, cu un aer dispreţuitor:

— Eh! Asta nu-i sperie decât pe indienii de teapa fierarului de la Atlihuayan: eu sunt alb şi şmecher…; mie n-are ce-mi face.

Şi se îndepărtă la trap pentru a urca muntele.

[13] Arbore mexican, cu fruct asemănător smochinei (n.t.).

X
FUGA

A doua zi, Nicolas, fierarul din Atlihuayan veni, ca de obicei, pe înserat, pentru a-i face vizita obişnuită mamei Manuelei. Dar o găsi preocupată şi tristă. Tânăra dormea, iar bătrână se afla singură în micuţa curte unde am întâlnit-o şi în seara anterioară.

— E vreo veste nouă? îl întrebă *dona* Antonia pe tânărul meseriaş.

— Da, doamnă – răspunse acesta – se pare că trupa de cavalerie a guvernului va sosi, în sfârşit, mâine. Să fiţi neapărat gata, fiindcă ştiu că n-o să rămână nici măcar o zi, o să treacă spre Cuautla, iar de acolo se îndreaptă spre Mexico..

— Eu sunt deja gata, totu-i pregătit – răspunse *dona* Antonia. Am petrecut toată ziua aranjând cuferele şi adunând puţinii mei bani. Pe urmă m-am dus la judecător să-mi dea o împuternicire, pe care am să ţi-o las dumitale – adăugă, scoţând din coşul de cusut o hârtie pe care i-o dădu lui Nicolas. Dumneata, dacă, vrei să-mi faci un bine, trebuie să vinzi livada asta, cât mai repede, sau s-o arendezi, căci, aşa cum merg lucrurile, n-o să ne putem întoarce prea curând şi am obosit să, tot sufăr aici. Dacă dumneata vii la Mexico, o să ne găseşti la fel ea întotdeauna şi poate ca până atunci se va schimba şi inima Manuelei.

— Nu cred, doamnă – se grăbi să răspundă Nicolas. Până la urmă am înţeles că e imposibil ca Manuelita să mă iubească, îi provoc un fel de repulsie pe care nu-i stă în putere s-o înlăture. De aceea mi se pare inutil să mă mai gândesc la asta. Fie ce-o fi – adăugă suspinând – omul nu poate dispune de inima lui. Se spune că prietenia aduce după ea dragostea. Dar vedeţi şi dumneavoastră că asta nu

e sigur, căci dacă ar depinde de prietenie, eu m-am străduit să mă fac plăcut fetei, dar strădaniile mele au avut mereu drept răsplată răceala ei, îndepărtarea, aproape ura ei… căci mă tem chiar că mă urăşte.

— Nu, Nicolas, asta nu; să te urască pe dumneata! De ce? N-ai fost dumneata protectorul nostru de când a murit soţul meu? Nu ne-ai copleşit dumneata cu binefaceri şi servicii ce nu se uită niciodată? De ce oare o purtare atât de nobilă ar trebui să-i stârnească ură Manuelei? Nu; se întâmplă însă că fata asta e proastă, capricioasă; nu ştiu de la cine i se trage, dar caracterul ei mi se pare ciudat, în special de vreo câteva luni încoace. Nu vrea să vorbească cu nimeni, pe când înainte era atât de vorbăreaţă şi de veselă. Nu vrea să se roage şi înainte era atât de pioasă; nu vrea să mai coasă, pe când înainte petrecea zile întregi discutând despre modul de a-şi aranja rochiile sau de a-şi face altele, nu vrea nimic. De câtva timp, văd la ea un nu ştiu ce atât de ciudat, încât îmi dă de gândit. În unele zile e tristă, gânditoare, eu chef de plâns, atât de palidă că pare bolnavă, atât de leneşă că trebuie s-o dojenesc; în alte zile se trezeşte foarte vioaie, dar mânioasă, se înfurie din orice, bombăne, mă contrazice, nu găseşte nimic bun în casă, biata noastră mâncare o dezgustă, izolarea în care trăim o plictiseşte, ar vrea să ieşim la plimbare, să călărim, să vizităm fermele; pare să nu-i fie frică de hoţii care ne înconjoară din toate părţile şi văzând că eu mă opun acestor nebunii, cade din nou ia descurajare şi se duce să se culce. Chiar astăzi s-a petrecut ceva ciudat, când am anunţat-o că trebuie să ne pregătim cuferele să mergem la Mexico; de cum a văzut că era adevărat, că m-am întors aducând ceva bani şi am început să-mi. Aranjez lucrurile, mai întâi s-a înveselit şi m-a îmbrăţişat, spunându-mi că era o fericire, că, în sfârşit, avea să cunoască Mexico; că acesta era visul ei; că acolo va fi veselă, fiindcă tristeţea ei avea drept cauză situaţia îngrozitoare în care ne găsim de atâtea luni. După cum e şi firesc, îmi închipuisem şi eu acelaşi lucru şi de aceea nu făcusem atâta caz de schimbarea firii ei, căci era de presupus că o fată ca ea, la vârsta

distracţiilor, a plimbărilor, era normal să se plictisească în izolarea noastră. Aşa că m-am înveselit şi eu văzând-o mulţumită, gândindu-se la călătorie. Dar după aceea i-a revenit tristeţea, iar când ne-am aşezat la masă, am observat că era prost dispusă, aproape că nu punea o bucăţică în gură, ba chiar îi venea să plângă. Mai apoi, n-am reuşit s-o distrez şi după ce l-am adunat hainele într-un cufăr, când m-am dus s-o văd. Am găsit-o dormind în pat. Ai mai văzut aşa ceva! Păi, dacă ar fi fost din cauză că plecăm din Yautepec, de ce a fost tristă cât am stat aici?

— Doamnă – întrebă Nicolas, care ascultase, atent şi gânditor – n-o avea pe aici vreo dragoste? N-o lăsa pe aici vreo persoană pe care s-o fi iubit sau s-o iubească încă, fără să vă fi spus dumneavoastră?

— Asta m-am întrebat şi eu da vreo câteva ori, dar nu cred să fie nimic din ce spui dumneata. Ce dragoste să fi putut avea pe care să n-o fi bănuit măcar eu? E adevărat că vreo câţiva angajaţi *gachupin* de la prăvălia de sub boltă i-au făcut curte trimiţându-i flori, bileţele şi suveniruri, dar asta era cu mult înainte să fi plecat să locuim la Cuernavaca. După ce ne-am întors, băieţii aceia nu mai erau aici, plecaseră la Mexico, iar Manuela nu şi-a mai amintit de ei, nici măcar cu numele. Câţiva tineri din târg obişnuiesc să treacă pe aici şi o privesc cu oarecare interes, dar ea le arată mult dispreţ şi închide fereastra imediat ce-i vede apropiindu-se. N-au mai venit. Manuela îi găseşte plictisitori pe puţinii pe care-i cunoaşte. În sfârşit, sunt sigură că nu iubeşte pe nimeni din târg şi de aceea la începutul anului, când ai început dumneata să ne vizitezi, am crezut că va înclina spre dumneata şi că vom aranja uşor ceea ce pusesem la cale.

— Vedeţi, aşadar, doamnă – răspunse Nicolas cu amărăciune – că nu era deloc aşa şi că Manuela m-a considerat mai plictisitor decât pe ceilalţi băieţi din Yautepec. Astfel că până şi eu – care nutresc atâta afecţiune faţă de ea şi m-am gândit atât de serios să ne căsătorim, crezând că o să reuşesc prin această căsătorie să-i făuresc fericirea şi pe a mea deopotrivă, după cum e şi

firesc, n-am putut rămâne insensibil la dispreţul ei constant şi m-am hotărât să mă îndepărtez pentru totdeauna de această casă. Dar gândul că dumneavoastră ţineţi la mine, lucru de care sunt sigur; poruncile mamei mele, ca eu să am grijă de dumneavoastră, astăzi când e atâta nevoie de sprijinul unui bărbat prin locurile astea, m-au făcut să continui să vă deranjez cu prezenţa, căci altfel v-aş fi evitat.

— Să mă deranjezi pe mine? întrebă mişcată şi plângând *dona* Antonia.

— Nu, pe dumneavoastră nu, doamnă; văd eu bine că-mi arătaţi prietenie, că-mi vreţi binele şi fericirea, că, dacă ar fi fost după dumneavoastră, eu aş fi soţul Manuelei. Nu sunt un ingrat, doamnă şi credeţi-mă că atât timp cât voi trăi mă voi purta cu dumneavoastră ca un fiu recunoscător şi iubitor, fără nici un fel de interes, doar dacă aceasta nu stă în calea fericirii Manuelitei; dar asta o spuneam din cauza fetei. Din fericire pentru ea, dumneavoastră plecaţi de aici, astfel încât nu va mai avea supărarea de a mă vedea, iar eu voi avea mulţumirea de a vă fi folositor de departe. Am să fac tot ceea ce-mi veţi încredinţa şi am să vă scriu des, dându-vă veşti despre livadă şi despre situaţia în care se mai găseşte locul. Mâine, când soseşte trupa guvernului, am să vin şi eu să văd ce vi se oferă, ba chiar o să vă însoţesc la plecare, până la Morelos sau mai departe, dacă e nevoie.

— Ah, Nicolas! Ce bun eşti şi ce nobil! spuse bătrână cu blândeţe; accept tot ce-mi oferi dumneata, iar la rândul meu te asigur că vei avea mereu în mine o a doua mamă. Oricare ar fi soarta pe care Dumnezeu ne-o rezervă mie şi fiicei mele, te rog să crezi că-mi voi aduce mereu aminte de generozitatea dumitale faţă de noi şi că nu voi uita niciodată că dumneata eşti cel mai nobil şi cinstit tânăr pe care l-am cunoscut. Te aştept mâine şi dacă vrei să ne însoţeşti, cum îmi promiţi, îmi va face mare plăcere să mă bucur de compania dumitale, de care am atâta nevoie. Dar mi-e teamă să nu ţi se întâmple ceva la întoarcere.

— Nu vă temeţi de nimic, doamnă – spuse Nicolas, ridicându-se – am să iau pe câţiva din tovarăşii mei de la

atelier, bine înarmaţi şi cu cai buni, aşa că nu ne paşte nici o primejdie.

— Bine – spuse do*na* Antonia, strângând mâna fierarului în ale ei, cu drag, aşa cum ar face o mamă iubitoare cu fiul inimii ei.

Apoi, auzind că se depărta, exclamă plângând:

— O! Nenorocită sunt că nu-l am pe omul ăsta de ginere!

Manuelita se deşteptă când se lăsa noaptea, iar la lumina lumânării, *dona* Antonia observă că avea ochii roşii…

— Ţi-e rău, fetiţo? întrebă cu afecţiune.

— Mă doare tare capul, mamă – răspunse tânăra.

— Asta fiindcă eşti adormită şi apoi, ai muscat aşa de puţin!

— Nu; mă simt cam rău.

— Ai cumva febră? spuse mama îngrijorată.

— Nu – răspunse Manuela, liniştind-o – nu-i nimic, m-am sculat de dimineaţă prea devreme şi într-adevăr am mâncat prea puţin. Am să iau ceva în gură şi mă culc din nou, căci nu mi-e decât somn; dar am poftă de mâncare şi ăsta e semn bun. Ştii doar că de câte ori mă scol devreme mi se întâmplă aşa. Şi pe urmă, trebuie să dormim, acum cât se poate, că cine ştie dacă pe drum o s-o mai putem face în tihnă, în compania soldaţilor – adăugă, zâmbind maliţios.

Biata mamă, acum pe deplin liniştită, servi cina, pe care Manuela o mâncă veselă şi cu poftă, apoi cele două îşi făcură rugăciunile, iar după o lungă discuţie despre pregătirile de călătorie şi noile lor speranţe, bătrâna se retrase în camera ei, alăturată de cea a Manuelei şi separată de aceasta doar printr-un perete subţire.

Tocmai atunci cădea un potop groaznic, una din aversele ţinutului cald, amestecate cu fulgere şi tunete, când cerul pare să-şi deschidă toate cataractele pentru a inunda cu ele lumea. Ploaia făcea un zgomot înspăimântător pe acoperiş, iar arborii livezii, biciuiţi de torent, păreau să se desfacă în bucăţi.

În stradă, apa alerga năvalnic formând un pârâu, iar în curte se produsese o inundaţie din creşterea apei şanţurilor

şi din şiroaiele de pe acoperişuri.

Dona Antonia, după ce-i recomandă Manuelitei să se îmbrace gros şi să se roage, adormi legănată de zgomotul monoton al ploii.

Nu e nevoie să mai spunem că tânăra nu închise ochii. Era noaptea fugii puse la cale cu El Zarco; el trebuia să vină negreşit, iar ea avea să-l aştepte pregătită cu hainele şi cu cufărul în care ţinea comoara şi pe care trebuia să se ducă să-l scoată da la rădăcina leandrului. Furtuna neaşteptată o supăra tare pe Manuela. Dacă nu înceta înainte de miezul nopţii, era nevoită să facă un drum foarte neplăcut şi chiar dacă se oprea până atunci, avea să găsească livada transformată în baltă, iar ea o să se ude toată trecând pe sub pomi. Cu toate acestea, ce nu e în stare să îndure o îndrăgostită, pentru a-şi realiza scopurile?

Când văzu că se făcuse aproape ora stabilită, se sculă în vârful picioarelor, desculţă, cu capul şi umerii bine acoperiţi de un pardesiu de lână şi astfel, ridicându-şi japonul de muselină până la genunchi, deschise încet uşa camerei ei şi alergă în curte, luminându-şi calea cu felinarul orb pe care-l acoperea cu grijă.

Era ultima oară când ieşea din casa părintească şi abia dacă îi acordă un gând bietei bătrâne ce dormea fără grijă încredinţată de dragostea fiicei ei iubite.

De altfel, Manuela, preocupată doar să-şi împlinească fuga, nu făcea altceva decât să se grăbească, iar dacă inima ei bătea cu violenţă, era de teama de a nu fi auzită şi, astfel, de a da greş cu planul ei.

Din fericire pentru ea, ploaia continua cu toată puterea şi nimeni nu putea bănui că ea ar fi ieşit din cameră pe furtuna aceea; astfel, trecu repede prin livadă, se strecură printre copaci, sări peste şanţul de irigare ce înconjura crângul unde se afla leandrul, iar acolo, săpând în grabă, fără a se sinchisi de ploaia care o udase până la piele, având doar grijă ca felinarul să nu *se* stingă, scoase cufărul cu comoara, îl acoperi cu şalul şi se duse către zid, căţărându-se pe rădăcinile arborelui *amate,* până la locul unde obişnuia să-l aştepte pe El Zarco.

Abia ajunsese, când auzi fluieratul uşor cu care. Se anunţa iubitul ei, iar la lumina unui fulger putu să-l distingă, acoperit cu o pelerină neagră de muşama şi sprijinindu-se de zid.

Însă nu venea singur. Îl însoţeau alţi trei călăreţi, înfăşuraţi ca şi el în câte o pelerină şi înarmaţi până în dinţi.

— Blestemată noapte! spuse El Zarco, îndreptându-se spre iubita lui. Mi-era teamă că n-ai să poţi veni, viaţa mea şi că astăzi totul o să dea greş.

— Cum să nu vin, Zarco! răspunse ea – doar ai văzut că întotdeauna când îmi dau cuvântul, mi-l ţin. Era imposibil să lăsăm pentru altă dată, căci mâine soseşte trupa şi noi ar fi trebuit să plecăm imediat.

— Bine, ai adus tot?

— Totul e aici.

— Atunci, vino; acoperă-te cu pelerina asta – spuse El Zarco întinzându-i tinerei o pelerină de muşama.

— Nu-i nevoie, sunt deja udă şi nu contează dacă mă mai ud, încă.

— Să nu faci aşa ceva, pune-ţi-o, ia şi pălăria asta… Doamne, dumnezeule! spuse, prinzând-o în braţe. Sărăcuţa de tine! Eşti udă leoarcă!

— Să mergem, să mergem – spuse ea tremurând – ei cine sunt?

— Sunt prietenii mei, care au venit cu mine în cazul că s-ar ivi ceva… Hai să mergem; înainte, băieţi, până nu creşte râul – spuse El Zarco, dând pinteni calului, pe crupa căruia o aşezase, în felul din ţinutul cald, pe frumoasa tânără.

Şi grupul de călăreţi se îndreptă în grabă către marginea târgului, trecu râul care începuse deja să crească şi se pierdu printre negurile dese.

Dacă vreun ţăran superstiţios ar fi văzut trecând la lumina fulgerelor, desprinzându-se parcă din arborii biciuiţi de furtună, grupul compact de călăreţi înfăşuraţi în pelerine negre, la asemenea oră şi pe o astfel de vreme, ar fi crezut desigur că era o patrulă de spirite drăceşti sau de suflete chinuite de bandiţi ce-şi ispăşeau păcatele într-o noapte atât de înspăimântătoare.

XI
RĂPITĂ!

Dona Antonia dormise prost. După primul somn, ce fusese liniştit şi greu, numeroasele zgomote ale furtunii până la urmă o treziră. Frământată de tot felul de gânduri şi preocupări din cauza apropiatei călătorii, începu să se răsucească în pat, pradă insomniei şi neliniştei.

I se părea că auzise, printre bubuiturile îndepărtate ale tunetelor, printre zgomotele ploii şi ale vântului prin arbori, unele zvonuri ciudate; dar le atribui propriei ei spaime. Bucuroasă s-ar fi sculat să se ducă în camera Manuelei pentru a sta de vorbă sau să se roage o vreme împreună cu ea; dar se temu să întrerupă somnul copilei pe care o credea dormind adânc şi având încă fierbinţeală din ziua precedentă.

Aşa că, după ce petrecu lungi ceasuri la acea stare chinuitoare, luptând cu gânduri sumbre şi zbuciumate, cu căldura înăbuşitoare din camera ei şi cu cea pe care i-o provoca agitaţia insomniei, când auzi că furtuna înceta, că arborii păreau să se fi liniştit iar cocoşii începeau să cânte, anunţând zorii şi vremea bună, biata bătrână sfârşi prin a adormi din nou, pentru a nu se mai trezi decât foarte târziu, când primele raze ale soarelui pătrunseră prin crăpăturile ferestrei camerei.

Atunci se sculă în grabă şi alergă în camera fiicei ei, n-o găsi acolo, văzu patul desfăcut, însă presupuse că se sculase mult înaintea ei şi că era prin curte ori la bucătărie. O căută acolo şi, negăsind-o încă, crezu că dăduse o fugă prin livadă să-şi cerceteze florile şi să vadă stricăciunile furtunii, ba chiar îşi spuse, că rău făcea Manuela expunându-se astfel umezelii dimineţii după ce se simţise rău cu o zi înainte; că o să se scuture peste ea apa din pomi şi o să-şi ude groaznic picioarele în noroiul grădinii, al cărei

crâng des era străbătut din toate părţile de şanţuri de irigare şi se umplea de băltoace la cea mai mică ploaie, într-adevăr, din portocali, *zapote,* mangotierii şi bananieri, cădea o cascadă de apă la fiecare mişcare a crengilor; lumina soarelui se răsfrângea ca în mii de diamante în picăturile de apă ce atârnau de gingaşele frunze, iar pirul de pe pământ era scufundat într-o uriaşă mocirlă.

Rău făcea fata că umbla aşa prin livadă.

Atunci o strigă s-o dojenească.

Aşteptând însă zadarnic s-o vadă apărând şi neauzindu-i răspunsul, începu să se alarmeze şi alergă s-o caute în locurile pe unde obişnuia să umble mai des. Nu era nici pe acolo. Continuă atunci s-o caute şi s-o strige în toate direcţiile şi, venindu-i brusc o idee, se întoarse în casă să vadă dacă poarta dinspre stradă era deschisă; dar găsind-o perfect închisă şi zăvorită, se întoarse în livadă, plină de spaimă, presupunând că poate fiica ei fusese muşcată de vreun şarpe şi leşinase, ori poate murise în vreun colţ al crângului. Biata bătrână, palidă ca moartea, cuprinsă de spaimă şi nelinişte, se afundă în partea cea mai deasă a livezii, fără să ţină seama de noroi, nici de buruieni, nici de ghimpi, uitându-se peste tot, chemându-şi fiica în toate părţile, cu vorbele cele mai blânde şi mai disperate, cu gâtul uscat, cu ochii ieşind din orbite, abia respirând, cu inima bătând să-i spargă pieptul, nebună de durere şi de groază.

Dar nimic, Manuela nu se ivea.

— Doamne, Dumnezeule, dar ce-o fi cu fata mea? exclamă, oprindu-se şi sprijinindu-se de un pom, căci simţea că picioarele i se muiau.

Nimeni nu-i răspundea. Natura îşi urma indiferentă cursul normal. Soarele strălucea din plin lumini şi cerul, limpezit de nori, în frumoasa dimineaţă de vară, mai senină şi mai albastră după o noapte de furtună; păsările ciripeau vesele, în copaci, insectele zumzăiau printre flori şi totul părea să capete o nouă viaţă pe vigurosul pământ tropical.

Doar biata mamă se sfârşea, sprijinită de pomi, simţind cum frigul morţii îi îngheţa sângele în vine.

După o clipă de îndurerată amorţeală, făcu o sforţare disperată şi se târî până în mijlocul livezii. Acolo îi veni altă idee; trecând peste canalul ce înconjura ca un şanţ crângul, de fapt un fel de rond de arbuşti în mijlocul cărora se ridica bătrânul leandru înflorit, se îndreptă spre el şi, ajungând acolo, se opri surprinsă. Lângă trunchi descoperi o groapă ce se umpluse cu apă, iar pe iarbă era aruncată o săpăligă, aceea cu care Manuela obişnuia să sape pământul grădinii ei.

Apoi observă că, în ciuda ploii, ramurile mărăcinişului şi arbuştilor erau îndoite, de parcă cineva şi-ar fi croit drum printre ei.

Se uită cu atenţie pe pământ şi, în partea neacoperită de iarbă, distinse urme de paşi. O luă în direcţia lăsată de ele, ceea ce era greu pe stratul de verdeaţă deasă şi aspră ce acoperea pământul, dar putu să le urmărească până la şanţ. Pe malurile noroioase ale acestuia şi în partea inundată de creşterea apelor de peste noapte, urma se distingea mai uşor; era urma unor picioare mici, desculţe, ce se îngropaseră adânc în noroi. Cine ar fi putut să umble pe acolo de dimineaţă dacă nu Manuela? Şi cine ar fi putut să aibă picioarele acelea mici dacă nu tânăra? Dar de ce venise desculţă, mai ales că fusese răcită cu o zi înainte?

Nefericita mamă se pierdea în ipoteze. Apoi, făcând câţiva paşi dincolo de fâşia de pământ inundată de apele şanţului, recunoscu din nou urmele de paşi; erau tot ale Manuel ei, care era limpede că o luase în direcţia zidului.

Într-adevăr, urmele mergeau până la zid şi se opreau lângă bătrânele rădăcini ale uriaşului *zapote.* Bătrână urcă cu greu pe ele, parcă împinsă de un groaznic presentiment. Pe zid erau, de asemenea, semne că pe acolo ar fi trecut cineva. Plantele păreau să fi fost călcate în picioare. Tulpinile unora erau rupte. *Dona* Antonia se uită prin ace! Loc şi examină atentă străduţa. Văzu atunci, chiar sub locul în care se afla, urmele distincte ale unor copite de cai, ce păreau să se fi oprit aici o vreme şi să fi fost mai mulţi, pentru că pământul era însemnat şi răscolit de numeroase urme repetate şi grupate.

Lama rece şi ascuţită a unui pumnal care i-ar fi străpung inima nu i-ar fi produs nefericitei mame o mai intensă senzaţie de durere şi de sfârşeală decât cea pricinuită de această privelişte.

Nu înţelegea nimic, dar toate acestea nu puteau însemna decât ceva îngrozitor. Fiica ei traversând livada noaptea, îndreptându-se către zid, caii opriţi acolo, parcă pentru a o aştepta, căci era limpede că nici un bărbat nu mersese cu. Ea, toate acestea ascundeau o taină de nepătruns, dar înspăimântătoare pentru biata bătrână! Să fi fugit Manuela cu vreun bărbat? Să. Fi fost răpită? Cine să fi fost răpitorul?

În slăbiciunea şi groaza ei, *dona* Antonia abia dacă putu să-şi pună, învălmăşite, aceste întrebări, căci se simţea zdrobită, nimicită, rămânând locului ca prostită, cu ochii aţintiţi spre stradă, cu părul vâlvoi, cu inima bătând s-o înăbuşe, mută, fără lacrimi, fără puteri – imagine vie a groazei şi durerii.

O ultimă speranţă păru însă s-o facă să-şi revină. Se gândi că era imposibil, că tot ce vedea era un vis, ori că toate acele împrejurări nu aveau nimic de-a face cu fiica ei; că Manuela trebuia să se fi întors în camera ei şi că dacă ar fi fugit trebuia să fi luat cu ea hainele, bijuteriile, sau ceva.

Coborând în grabă de pe zid, *dona* Antonia se îndreptă, clătinându-se ca beată, dar în fugă, spre casă şi spre camera Manuelei. Era ca mai înainte, pustie, cu patul desfăcut, cu un cufăr deschis. Nu mai încăpea îndoială, tânăra fugise; lipsea rochia ei cea mai bună, lipseau cămăşile brodate, bijuteriile, pantofii ei noi de atlaz, şalurile. Luase cu ea ceea ce putuse să încapă într-o valiză mică.

Nefericită bătrână, convinsă atunci de nenorocirea ei, se prăbuşi pe pământ şi izbucni în plâns, cu strigăte ce ar fi înmuiat şi pietrele. După ce trecu această izbucnire a supremei dureri, ieşi din casă ca o nebună, fără să se, mai gândească s-o închidă şi se duse la fina ei Pilar, ce locuia aproape, în casa unor unchi, căci era orfană. Abia izbuti să le spună câteva vorbe din care să înţeleagă că Manuela dispăruse, rugându-i să vină cu ea acasă pentru a se

încredinţa.

O însoţiră, într-adevăr, surprinşi şi speriaţi şi ei, în special frumoasa şi blânda tânără, care, la fel ca şi naşa ei, nu înţelegea nimic din taina aceea.

XII
SCRISOAREA

Cercetarea străzii şi livezii, făcută chiar de unchii lui Pilar, nu avu alt rezultat decât să confirme suspiciunile *donei* Antonia. Manuela fugise în braţele unui iubit.

Unchii lui Pilar găsiră lângă zid, în noroi, pe jumătate ascuns între bălării, felinarul orb ce-i folosise tinerei pentru a se lumina şi pe care-l aruncase acolo când fugise.

Mai rămânea acum să cerceteze cine fusese cel sau cei ce o răpiseră pe tânără, iar în privinţa asta nimeni na îndrăznea să avanseze un singur cuvânt, căci nimeni nu avea pe ce să-şi bazeze nici cea mai mică ipoteză.

Biata mamă, în culmea durerii, îndrăznise să amintească numele cinstitului fierar din Atlihuayan; dar, în, aceeaşi clipă, atât ea cât şi Pilar şi unchii ei exclamaseră cu uluială şi surprindere:

— Imposibil!

— Chiar, aşa imposibil! Spune *dona* Antonia – ce nevoie avea Nicolas s-o fure pe fată când eu i-aş fi dat-o cu toată inima?... Sunt o proastă şi numai mâhnirea poate să-mi ierte vorba necugetată. Să mă ierte Dumnezeu! Nicolas nu mi-ar ierta-o.

— Şi pe urmă, naşă, Nicolas nu era iubit şi asta ştii foarte bine; Manuela nu-i putea suferi nici măcar prezenţa. Ar fi trebuit ca atât el cât şi ea să se fi prefăcut că se urăsc pentru ca asta să fie adevărat. Dar de ce, o asemenea prefăcătorie?

— E clar – răspunse *dona* Antonia. Nu, n-are rost să ne mai gândim la asta. Dar atunci cine, Dumnezeule?

— Trebuie neapărat să anunţăm autorităţile – spuse unchiul lui Pilar.

În clipa aceea intră în casă un băiat, un ucenic de prin împrejurimi şi spuse că nişte oameni care mergeau călare

împreună cu o femeie îl întâlniseră în zori şi-l opriseră dincolo de Atlihuayan, la începutul coastei muntelui şi că doamna, care era tânără, i-a spus să vină la Yautepec să-i ducă o scrisoare mamei ei, explicându-i cum arăta casa.

Dona Antonia deschise în grabă hârtia, care era scrisă ea creionul şi nu conţinea decât aceste scurte cuvinte:

Mamă:

Iartă-mă, dar trebuia să fac ceea ce am făcut. Mă duc cu un om pe care-l iubesc mult, deşi deocamdată nu mă pot căsători cu el. Să nu mă plângi, pentru că sunt fericită şi să nu ne urmărească nimeni, fiindcă e inutil.

MANUELA.

Auzind aceste vorbe, toţi rămaseră întunecaţi şi muţi, pe feţele lor zugrăvindu-se surpriza şi supărarea pe care le-o făcea o faptă ca a Manuelei, care până atunci fusese o bună fiică. Biata mamă scăpă hârtia din mâini şi rămase o clipă cu capul plecat, cu ochii pironiţi în pământ, abătută, tăcută, mohorâtă, parcă fără simţiri, până când, o clipă mai târziu, durerea ei izbucni în cumplite suspine. Fina ei şi unchii se grăbiră s-o îmbrăţişeze fără a şti ce să-i spună, totuşi, pentru a-i alina durerea.

— Şi la cine să mă plâng acum? exclamă. Sfătuiţi-mă voi, ce să fac?

— O să ne ducem la prefect – răspunse unchiul lui Pilar. Trebuie ca autorităţile să ia măsuri.

— Dar, ce măsuri! răspunse bătrână – când doar vedeţi că până şi autorităţile nu îndrăznesc să iasă din sat şi n-au nici trupe şi nici mijloace de a se face respectate… Suntem părăsiţi de Dumnezeu! adăugă disperată.

— Dar cine ar putea să fie totuşi bărbatul care a luat-o? spuse Pilar. Că eu nu mă dumiresc deloc şi ar trebui să avem măcar o bănuială care să folosească drept indicaţie…

— Iar eu sunt singură, absolut singură! exclamă *dona* Antonia, frângându-şi mâinile de durere. Ah, cum au profitat de o nefericită bătrână, văduvă şi neajutorată!

— Nu chiar atât de singură, naşă, nu eşti chiar atât de

singură – răspunse cu hotărâre Pilar. Nu te poţi bizui oare pe prietenia lui Nicolas?

— E adevărat, fata mea, îl uitasem în disperarea mea. Îl am pe acest om generos, care chiar ieri îmi spunea că, fără nici un interes faţă de Manuela, de care era sigur că nu-l iubea, pot să mă bizui pe deplin pe sprijinul lui. Ai dreptate, am să-i scriu imediat.

— Nu-i nevoie – spuse unchiul lui Pilar – încalec eu chiar acum şi dau o fugă până la Atlihuayan să-l aduc pe Nicolas. Trebuie să ne ajute măcar să desluşim asta.

Bătrânul tocmai se ridica să plece pentru a-şi împlini făgăduiala, când se auzi zgomotul unui cal pe stradă şi un om descălecă în poarta casei.

Era fierarul din Atlihuayan. Toţi se sculară să alerge spre el. *Dona* Antonia le-o luă înainte şi abia putu să-i întindă mâinile şi să-i spună suspinând:

— Nicolas, Manuela a fugit!

Tânărul deveni foarte palid şi şopti trist, cu un gest de amar dispreţ:

— Deci bănuiala mea se adevereşte!

— Ce bănuială? întrebară cu toţii.

Fierarul o conduse pe bătrână în cameră şi, rămânând în picioare, spuse:

— Azi-dimineaţă, foarte devreme, un paznic de lanuri a venit să ne spună, administratorului şi mie, că în zori, umblând prin lanurile de la poalele muntelui, când abia încetase ploaia, a dat în coliba lui, în care nu dormise, peste un grup ce se pregătea să iasă şi să încalece şi care cu siguranţă că se adăpostise acolo de furtună; dar că, temându-se să nu fie oameni răi, nu se apropiase de ei, ci se ascunsese între trestii pentru a-i vedea mai bine. Într-adevăr erau argintaţi; patru bărbaţi şi o femeie tânără, foarte frumoasă, ce purta o pălărie cu boruri înguste, împodobită toată cu argint, de care tocmai lega o basma albă, înainte de a încăleca. Datorită acestui răgaz, el putuse să-i recunoască. Pe fată avea impresia c-o văzuse de câteva ori prin târgul ăsta, iar bărbatul, ce părea şeful celorlalţi, era El Zarco.

— El Zarco! exclamară cu toţi îngroziţi.

— Chiar el, cel mai temut şi mai rău dintre toţi banditii, care, după cum se spune, e tânăr şi nu arată rău! Chiar el a luat-o în braţe pe tânără pentru a o urca pe cal şi el însuşi părea s-o fi răpit. Imediat s-au îndreptat cu toţii, în mare grabă, pe drumul muntelui, fără să-l fi observat pe paznic, care i-a urmărit cu privirea până când au început să urce, îndepărtându-se printre râpe şi mărăcini. Atunci a venit să ne dea de veste. Eu nu ştiu ce cumplită presimţire am avut şi, fără să-mi dau seama de ce o făceam, am încălecat şi am venit să văd dacă s-a petrecut ceva nou pe aici… Aşa că – adăugă el cu adâncă amărăciune – acum ştiţi şi dumneavoastră cu cine a plecat Manuela.

— Ah, cu câtă dreptate spune să n-o urmărim că e inutil! exclamă mânioasă, *dona* Antonia, arătându-i lui Nicolas biletul, pe care el îl examină cu multă atenţie.

— Chiar aşa – răspunse tânărul – e absolut inutil. Cine s-ar duce să-l urmărească pe bandit în cartierul lui general, unde are peste cinci sute de oameni să-l apere? Şi, mai ales, pentru ce? Oare n-a plecat ea de bună voie? Când o femeie face acest pas, îl face fiindcă e îndrăgostită de omul cu care pleacă. S-o urmărim înseamnă s-o ucidem şi pe ea.

— Aş prefera s-o văd moartă decât s-o ştiu în braţele unui tâlhar şi asasin ca ăsta – spuse hotărâtă *dona* Antonia. Acum nu simt doar durere, e şi ruşine şi furie… Aş vrea să fiu bărbat şi puternică şi vă asigur eu că m-aş duce s-o caut pe nenorocita asta chiar de m-ar omorî; cu atât mai bine pentru mine! Un argintat! Un argintat! murmură, înfiorată de mânie.

— Ei bine, doamnă, eu sunt gata să fac ceea ce vreţi, deşi mi se pare inutilă urmărirea, nu atât din cauza celor ce-l însoţesc pe El Zarco ci din cauza voinţei hotărâte cu care Manuelita l-a urmat. De fapt, n-a fost nici o răpire.

— Dar pot eu să consimt ca fata mea, oricât de nebună de dragoste ar fi ea, să-l urmeze pe un bandit? Şi drepturile mele de mamă?

— Drepturile dumneavoastră de mamă nu pot fi reprezentate decât de autorităţi în acest *caz,*

dumneavoastră fiind lipsită de o rudă apropiată – spuse unchiul lui Pilar. Noi o să ajutăm autorităţile, da' e necesar ca ele să fie cele care ordonă. Şi credeţi că ele se vor măsura cu aceşti tâlhari, când abia se pot face respectate în târg?

— Dar dacă ar vrea… azi soseşte cavaleria guvernului.

— Să mergem la prefect – răspunse bătrânul – să-i spunem să vorbească cu şeful trupei; dar nu uitaţi că această trupă n-a putut continua alaltăieri urmărirea lui Zarco, care comisese asasinatele de la Alpuyeca, chiar dacă guvernul de la Mexico ceruse cu toată hotărârea această urmărire.

— E inutil – exclamară toţi – e imposibil; nici prefecţi şi nici soldaţii n-or să vrea.

În acel moment se auziră trompetele răsunând în piaţă. Cavaleria guvernului intra în târg cu toată solemnitatea.

Dona Antonia, înnebunită de mânie şi durere, ieşi în grabă din casă cu intenţia de a vorbi cu prefectul.

XIII
MAIORUL

Bietul prefect se afla în clădirea primăriei, îmbrăcat în straie de duminică pentru a primi trupa cu onorurile cuvenite – iar în momentul în care sosi *dona* Antonia, însoţită de unchiul lui Pilar şi de Nicolas, care o urmase din respect, era ocupat să privească trupa, prost îmbrăcată şi încă mai prost dotată, ce se aduna în piaţetă pentru a se face apelul. O conducea un maior cu o căutătură rea, îmbrăcat într-un fel ciudat, cu uniformă militară ponosită şi pe cap cu o pălărie grosolană, veche şi murdară.

După ce termină de făcut apelul, maiorul veni să-l salute pe prefect şi să-i pună în vedere, ceea ce era de la sine înţeles pe atunci, că avea nevoie de raţii pentru soldaţi şi de furaje pentru cai, fiindcă trebuia să-şi continue marşul în aceeaşi seară.

Prefectul dădu dispoziţiile corespunzătoare pentru a obţine cele cerute, impunând târgoveţilor mai înstăriţi această sarcină, pe care ei de altfel erau obişnuiţi s-o îndure de multă vreme.

Apoi trupa fu încartiruită, iar maiorul şi câţiva ofiţeri au fost invitaţi de prefect să guste un pahar şi să mănânce la Prefectură.

Acestea erau obligaţiile impuse pe atunci autorităţilor politice din târguri faţă de aceşti militari, care nici nu-i apărau pe oamenii paşnici şi nici nu îndrăzneau să dea faţă cu bandiţii de care era plin ţinutul.

— Ei, domnule maior – întrebă prefectul – ieri şi alaltăieri aţi făcut treabă bună cu argintaţii?

— Straşnică, domnule prefect – răspunse maiorul, netezindu-şi mustăţile – straşnică de tot; nu ne-am odihnit nici ziua nici noaptea.

— Şi aţi reuşit ceva?

— O! Le-am tras o „fugăreală” bună argintaţilor, teribilă. Sunt sigur că multe zile n-au să mai apară în plantaţiile de trestie din Cuernavaca. S-au învăţat ei minte.

— Aţi prins câţiva, ei?

— Da: şi i-am lăsat agăţaţi pe acolo, de arbori, probabil că mai bălăngăne şi acum… la ora asta.

— Dar, au căzut toţi?

— Toţi nu, ştiţi şi dumneavoastră că e dificil. Laşii ăştia nu atacă decât oamenii fără apărare, dar când văd o trupă organizată, ca a mea, fug, se împrăştie.

— Dar El Zarco… căci se zice că El Zarco era cel ce comanda ceata.

— Da, el a fost, dar el e cel mai „fugareţ” dintre toţi. Nici măcar nu ne-a aşteptat, astfel că atunci când am ajuns la Alpuyeca, „nici urmă de El Zarco”. Zadarnic am încercat să-l ajungem din urmă. După ce şi-a înhăţat prada, abia s-a oprit să-şi culeagă răniţii, apoi a fugit în grabă şi n-am putut nici măcar să-i vedem faţa. Nimeni, în nici un sat şi la nici o fermă din cele prin care am trecut în urmărirea lui, n-a putut să ne dea vreo veste despre el, fie că n-o fi trecut pe acolo, fie că are în toate părţile complici, ceea ce e mai probabil. Fapt este că n-am putut continua înaintarea cu cavaleria mea prin munţii ăştia plini de primejdii.

— Dar atunci, domnule maior – întrebă prefectul cu maliţiozitate – pe cine aţi prins până la urmă, căci adineaori mi-aţi spus că aţi lăsat vreo câţiva agăţaţi de copaci.

— O, prietene prefect – răspunse militarul fără a-şi pierde firea – am luat câţiva suspecţi, de care sunt sigur că erau complicii lor, îi cunosc eu bine pe derbedeii ăştia, nu-şi pot ascunde crimele; fug de noi când ne zăresc, se fac albi la faţă când le vorbim şi, la cea mai mică ameninţare, cad în genunchi, cerşind îndurare. Vedeţi şi dumneavoastră că astea sunt dovezi, căci, de n-ar fi, de ce ar face toate astea? Delictul lor îi acuză, ei sunt complicii, cei care le dau de veste bandiţilor, cei care îi ascund pe drum şi care îşi iau partea din pradă. Pe câţiva din ăştia şi, după cât mi se pare, pe cei mai importanţi, i-am lăsat să se învârtească prin aer… Să fie de exemplu! Nu sunteţi de aceeaşi părere?

Deci bravul militar împuşcase câţiva nefericiţi de ţărani şi târgoveţi, la nişte simple bănuieli, pentru a nu se prezenta în faţa şefului său din Cuernavaca cu mâinile nepătate de sânge.

Perfectul înţelese asta şi de aceea răspunse, insistând:

— Da, domnule maior, asta a fost întotdeauna bine, dar, în sfârşit, ce-i cu El Zarco?

— El Zarco; domnule prefect, trebuie să se afle acum foarte departe de aici; probabil în districtul Matamoros sau în apropiere de Puebla, pentru a-şi împărţi prada în deplină siguranţă. Nebun să fi fost, să fi rămas prin părţile astea!

— Dar se spune – obiectă prefectul – că-şi are sălaşul la Xochimancas, la câteva leghe de aici şi că se sprijină pe mai mult de cinci sute de oameni. Cel puţin aşa se spune pe aici şi aşa ştim noi, căci mult prea des se desprind de acolo cete pentru a ataca fermele şi satele. În acest sălaş îşi păstrează prăzile, acolo-i ţin pe ostatici, caii, muniţiile; în sfârşit, se pare, după unele veşti pe care le primim zilnic, că trăiesc acolo ca într-o fortăreaţă, că au acolo chiar şi piese de artilerie, chiar muzici şi fanfare pe care uneori le iau cu ei în expediţii şi le folosesc pentru a se distra la petreceri.

— Ştiu eu, ştiu eu – răspunse maiorul, oarecum supărat – dar dumneavoastră cunoaşteţi exagerările vulgului. Toate astea sunt poveşti; şi-or fi găsit vreodată refugiu acolo, or fi rămas două-trei zile, or fi sunat două-trei trompete, iar frica satelor a inventat restul, căci n-o să negaţi, domnule prefect, că trăiţi morţi de frică şi că locuitorii ţinutului ăsta parcă nici n-ar fi bărbaţi.

— Dar, pe bună dreptate, domnule maior – spuse prefectul, atins la coarda sensibilă – chiar pe bună dreptate, dacă toate acestea, de care dumneavoastră ziceţi că sunt poveşti, nouă ni se par a fi realităţi; dacă vedem trecând pe drumurile noastre cete de o sută sau două sute de oameni, bine înarmaţi şi călare pe cai buni; dacă duc în munţi în fiecare zi săteni şi argaţi de la ferme, dacă se aşază peste tot ca la ei acasă, cum să nu le credem?

— Păi bine şi dumneavoastră de ce nu vă apăraţi, de ce nu vă înarmaţi?

— Pentru că nu avem cu ce; cu toţii suntem dezarmaţi.

— Dar de ce?

— Am să vă spun: aveam arme pentru apărarea târgurilor, adică arme ce aparţineau autorităţilor şi arme pe care le cumpăraseră locuitorii pentru propria lor apărare. Chiar şi cei mai săraci aveau puşti, pistoale, *machetes*[14]. Dar a trecut întâi Marquez, cu „reacţionarii” şi a luat toate armele şi caii pe care i-a putut găsi prin târg. Câteva arme au scăpat totuşi, ca şi câţiva cai, dar după aceea a trecut generalul Gonzales Ortega, cu trupele liberale şi a cerut să se adune toate armele şi toţi caii care rămăseseră, astfel că ne-am trezit cu mâinile goale. Apoi, bandiţii doar ce află că are cineva un amărât de cal, că imediat îl şi fură. Cine vreţi să mai cumpere arme şi cai?... Şi apoi, chiar dacă ne-au mai rămas *machetes* şi cuţite, credeţi că o să ne măsurăm cu ei, care au puşti şi carabine bune?

— Păi, omule – răspunse militarul, gândindu-se – asta e chiar foarte rău, căci aşa oricine îşi poate bate joc de voi. Şi atunci ce faceţi?

— Singurul lucru pe care-l facem e să fugim sau să ne ascundem. Ţinem o sentinelă în turn, în timpul zilei. Când bate clopotul de alarmă, familiile se ascund în parohie sau pe unde pot în cele mai dosnice locuri ale livezilor. Oamenii fug, iar autorităţile... ne supunem – adăugă bietul prefect, ridicând din umeri în semn de ruşine şi de resemnare.

— Ei, drăcia dracului, omule, asta e îngrozitor! exclamă maiorul luându-şi o cupă mare de coniac. Eu n-aş fi conducător aici pentru nimic în lume.

— Păi, eu am demisionat de la prefectură de cincizeci de ori: dar nu-mi primesc demisia şi cum tot aia e...

— Cum e tot aia?

— Păi e clar: e tot aia dacă există prefect sau dacă nu există; au să spună că e la fel dacă sunt eu ori dacă e altul şi, între timp, uitaţi-vă la mine, care mă mărginesc să dau furaje şi raţii trupelor care trec, fără să pot face mai mult, fără să dispun de un singur paznic, nici măcar de un soldat,

[14] *Machete,* cuţit mare şi greu, folosit pentru tăierea trestiei de zahăr şi pentru apărare (n.t.).

de nimeni… ascunzându-mă noaptea, căci noaptea suntem expuşi la tot, fiindcă nu putem pune pază, ca ziua, văzându-ne de treburile noastre, mereu cu spaima în suflet. Aşa că nu sunt poveşti cele ce vă spunem; na sunt invenţii ale fricii. Sunt adevăruri pe care vi le va spune toată lumea.

În clipa în care prefectul isprăvea de vorbit, *dona* Antonia, obosită să tot aştepte terminarea conversaţiei, îl rugă pe secretarul biroului să o anunţe, spunând că are o problemă foarte urgentă de comunicat atât prefectului cât şi maiorului.

— Să intre – spuse prefectul.

Dona Antonia se prezentă plângând disperată.

— Ce vi s-a întâmplat, *dona* Antonia? întrebă cu interes prefectul.

— Ce să mi se întâmple, domnule prefect, o mare nenorocire! Fiica mea a fost răpită azi-noapte.

— Fiica dumneavoastră! Manuelita! Fata cea mai frumoasă din Yautepec! spuse prefectul, adresându-se maiorului, care se făcu numai urechi.

— Da, domnule, Manuela, mi-au răpit-o!

— Şi cine, hai, spune-ne?

— El Zarco – exclamă furioasă *dona* Antonia. Marele hoţ şi asasin!

— Vedeţi, domnule maior? zise prefectul zâmbind ironic. Nu-i chiar aşa departe, cum credeaţi dumneavoastră; mai e încă pe aici şi fură fete, după ce a furat şi a asasinat în Canada.

— Dar cum a fost?… Spune-ne repede, doamnă – zise militarul, ridicându-se.

Dona Antonia povesti faptele pe care le cunoaştem, Nicolas fu chemat să dedare ce ştie şi nu mai încăpu nici un fel de îndoială că într-adevăr El Zarco fusese răpitorul.

— Ei bine, acum ce doriţi să se facă?

— Domnule – răspunse bătrână într-o atitudine rugătoare – să puneţi să-l urmărească pe bandit, să-i ia fata înapoi, iar eu o să vă dau puţinul pe care-i am dacă reuşiţi. S-o aducă înapoi vie sau moartă, dar cât mai repede, domnule. O mai puteţi găsi foarte aproape de aici, la Xochimancas, unde El

Zarco îşi are sălaşul. Eu ştiu, domnule prefect, că dumneavoastră nu aveţi nici trupe şi nici oameni de care să dispuneţi pentru aşa ceva; dar cum se află aici domnul militar cu trupa lui, el poate face acest serviciu dreptăţii şi omeniei.

— Ce spuneţi, domnule maior? întrebă cu viclenie prefectul.

— Imposibil, domnule prefect, imposibil! repetă el cu hotărâre. Eu am ordin să-mi continui marşul până la Cuautla, căci este vorba să escortăm un domn, bun prieten al domnului preşedinte, *don* Benito Juarez, care trebuie să meargă la Mexico. Veţi înţelege că dacă n-am putut continua urmărirea acestui nelegiuit ieri şi aceasta în urma unui furt şi asasinat, cu atât mai puţin pot să mă ocup de căutarea unei fete pe coclaurile astea… Deh!… Deh!… Mai lasă-ne în pace, doamnă, o să se mulţumească şi copila cu banditul, n-ai ce-i face! Trupa guvernului nu poate pierde timpul umblând să scape fete frumoase! Şi pe urmă, eu nici nu cunosc bine locurile astea.

— Dar le cunosc eu – spuse Nicolas – iar dacă domnul prefect dă ordin, câţiva prieteni de-ai mei şi cu mine am putea însoţi trupa guvernului pentru a o călăuzi şi a o sprijini în cercetările sale.

— Dar dacă flăcăul are câţiva prieteni care să-l însoţească, presupun că înarmaţi, de ce nu se duce el să-i urmărească? întrebă maiorul.

— Pentru că aceasta ar însemna să ne sacrificăm inutil – răspunse Nicolas. Prietenii mei şi cu mine suntem cel mult zece, iar banditii pe care i-am putea întâlni în Xochimancas trec de cinci sute, ori sunt cel puţin trei sute. Ce-am putea face zece contra trei sute? Am muri fără folos. N-ar fi aşa dacă ar merge trupa guvernului, fiindcă, are peste o sută de oameni, la care ne adăugăm şi noi, cei care am pleca de aici, bine înarmaţi şi sprijiniţi de trupă, am folosi la ceva. Cunoaştem drumurile pe care am reuşi să-i surprindem pe argintaţi.

— Dar, toată hărţuiala şi strădania asta doar pentru o fată? spuse maiorul, care nu se lăsa convins.

— Nu, domnule – răspunse indignat Nicolas – n-ar fi doar pentru fată, căci s-ar atinge şi alte scopuri de mai mare importanţă. S-ar reuşi lichidarea acestui bârlog de răufăcători care ţin în spaimă districtul; s-ar reuşi poate uciderea sau prinderea asasinilor pe care domnul maior i-a urmărit fără folos ieri şi alaltăieri, li s-ar lua şi celelalte prăzi pe care le au acolo sub pază, s-ar elibera oamenii pe care-i ţin de atâta vreme ostatici, iar domnul maior şi-ar îndeplini misiunea, restabilind securitatea în întregul ţinut. Cred că până şi guvernul suprem i-ar fi recunoscător.

— Pe mine să nu mă înveţe nimeni datoria mea de soldat – răspunse maiorul cu ochii scânteietori de mânie, înţelegând că nu putea răspunde altfel argumentelor tânărului. Ştiu eu ce trebuie să fac, iar pentru asta am superiori care-mi ordonă ceea ce cred ei de cuviinţă. Cine eşti dumneata, prietene, să vii aici să-mi impui legi şi să-mi vorbeşti pe tonul ăsta?

— Domnule – spuse Nicolas uitându-se demn în ochii maiorului – sunt un locuitor cinstit al târgului; sunt conducătorul fierăriei de la ferma din Atlihuayan, iar domnul prefect ştie că am adus nu puţine servicii atunci când autorităţile au avut nevoie de mine. Mai mult, sunt un cetăţean care ştie foarte bine că dumneavoastră sunteţi şef al securităţii publice, că trupa pe care o conduceţi este plătită pentru a apăra satele, căci nu e o trupă de linie consacrată exclusiv serviciului militar al Federaţiei, ci este, o forţă a statului, trimisă pentru a urmări tâlhari şi chiar în acest moment vă oferim ocazia să vă îndepliniţi această misiune.

— Habar n-ai dumneata de toate astea, domnule Cutare şi nici n-ai de ce să ţipi la mine, ori să-mi citeşti din cărţulie şi nimeni nu ţi-a dat împuterniciri să-mi vorbeşti pe acest ton. Cine e omul ăsta, domnule prefect? întreba maiorul în culmea furiei, cu mustăţile zbârlite, punând mâna pe patul pistolului Colt pe care-l avea legat la centură.

— Băiatul ăsta – răspunse prefectul pălind, căci se temea de vreun act necugetat al soldăţoiului care, ca toţi cei de teapa lui, era foarte obraznic cu oamenii cinstiţi şi paşnici –

acest domn este într-adevăr un cetăţean foarte cinstit şi foarte preţuit, care a adus multe servicii oamenilor şi e foarte stimat de toţi.

— Păi toate astea nu-i vor folosi la nimic ca să evite ca eu să-l împuşc – spuse maiorul – am să-i arăt eu ce înseamnă să nu dovedească respect militarilor.

Nicolas îşi încrucişă braţele impasibil şi răspunse fără aroganţă, dar cu accentul lui rece şi mândru:

— Faceţi ce doriţi, domnule militar; dumneavoastră dispuneţi de forţa dumneavoastră înarmată. Eu sunt singur, fără arme şi în faţa autorităţilor din localitatea mea; dumneavoastră puteţi să mă împuşcaţi, nu mă tem, ba chiar mă aşteptam la asta. Era şi firesc; n-aţi putut sau n-aţi dorit să-i urmăriţi ori să-i împuşcaţi pe bandiţii pe care era necesar să-i înfruntăm riscând ceva şi vă e mult mai uşor să asasinaţi un cetăţean cinstit care vă reaminteşte de îndatoririle dumneavoastră. E clar… Nu va fi o glorie pentru dumneavoastră, dar va fi singurul lucru pe care puteţi şi ştiţi să-l faceţi.

— Deci dumneata crezi că eu mă voi folosi de forţă pentru a pedepsi obrăzniciile dumitale?

— Aşa cred eu – răspunse Nicolas, tot cu braţele încrucişate şi cu un accent rece şi sigur.

— Păi greşeşti, prietene – strigă maiorul. N-am nevoie de forţă armată pentru a-i pedepsi pe cei care mă insultă. Ştiu să-i pun la punct de la bărbat la bărbat.

— Rămâne de văzut – răspunse Nicolas cu un uşor zâmbet de dispreţ. Ba chiar – adăugă – pe aici, pe lângă Yautepec, sunt câteva locuri suficient de singuratice unde aţi putea face dovada curajului dumneavoastră. Lăsaţi-vă aici trupa, încălecăm amândoi şi mergem împreună să alegem un loc potrivit.

— Deci, dumneata mă sfidezi? întrebă militarul, livid de furie.

— Eu accept, domnule maior. Dumneavoastră aţi spus că sunteţi pe deplin capabil să-i pedepsiţi pe cei ce vă insultă, de la bărbat la bărbat şi fără a folosi trupa. Eu accept şi sunt dispus, cu arme egale şi acolo unde nimeni să nu fie

favorizat decât de propriul său curaj.

— Bine – spuse comandantul – o să vezi dumneata. Chiar acum dacă sunt în stare.

Şi ieşind precipitat din cameră, strigă unor soldaţi ce se aflau prin preajmă:

— Hei, sergent, ia-l dumneata pe derbedeul ăsta şi ţine-l la cazarmă cu santinela lângă el! Dacă mişcă, ucideţi-l.

— Frumoasă cale de a rezolva lucrurile de la bărbat la bărbat – murmură Nicolas, privindu-l pe maior cu un gest al celui mai adânc dispreţ.

— Ai să vezi dumneata, dacă mai faci pe grozavul, obraznicule!

— Dar, domnule maior – spuse bietul prefect interpunându-se, într-o atitudine rugătoare, lăsaţi-l pe băiatul ăsta; e un exaltat, dar e un om de bine, incapabil să comită cel mai mărunt delict.

— Mai taci din gură, domnule, prefectul dracului! replică militarul, furios ca un nebun – taci sau te iau şi pe dumneata! La de-astea chiar că sunteţi buni, ăştia cu autoritatea locală, să le daţi nas nemernicilor. Vezi ca nu mai dau vreun exemplu! Luaţi-l, luaţi-l – le spuse soldaţilor ce puseră mâna pe Nicolas, care nu opuse nici o rezistenţă, mulţumindu-se să-i spună prefectului:

— Nu vă rugaţi, domnule prefect; lăsaţi-i să facă ce vor, dar nu vă înjosiţi autoritatea.

Totuşi prefectul înţelegea că militarul, fanfaron şi laş, era capabil să-şi ducă la capăt ameninţările.

Pe vremea aceea şi în acele ţinuturi, astfel de fapte erau, din nefericire, destul de dese. Banditii domneau în pace, dar în schimb, trupele guvernului, când era vorba de ucis, ucideau oamenii de bine, cea ce era foarte uşor şi nu prezenta nici un pericol pentru ei, ţara fiind într-atât de răscolită iar noţiunile de ordine şi moralitate într-atât, de deformate, că nimeni nu ştia pe cine să mai cheme în ajutor într-o asemenea situaţie.

Autorităţile locale erau de râsul târgurilor şi oricare militar, oricât de mic în grad, îşi permitea să le insulte şi să le umilească.

Nefericitul magistrat din Yautepec nu putu face altceva decât să strângă sfatul, care se adună, într-adevăr, cu mare teamă, neştiind ce să delibereze. În plus, prefectul trimise imediat veste administratorului de la ferma Atlihuayan, care încălecă repede şi veni în galop la Yautepec, însoţit de principalii angajaţi ai fermei pentru a obţine libertatea cinstitului fierar.

XIV
PILAR

Cât despre dona Antonia, încă de la începutul certei dintre Nicolas şi maior, văzând întorsătura pe care o lua afacerea şi înţelegând, în sfârşit, că nu avea nimic de aşteptat de la autorităţi, ba că, dimpotrivă, se va comite o gravă nedreptate, poate chiar o crimă împotriva generosului ei apărător, căzuse într-o asemenea stare de sfârşeală încât, pentru moment, se crezu că îi venise rău. Nimeni însă nu se preocupă de ea, fiind cu toţii atenţi la desfăşurarea discuţiei.

Când soldaţii îl luară prizonier pe Nicolas, biata bătrână nu găsi nici măcar forţa să se ridice şi să-l urmeze, mărginindu-se să geamă uimită şi părăsită pe o bancă din prefectură.

Însfârşit, când ieşi prefectul, plecă şi ea, însoţită de unchiul lui Pilar şi de vreo câţiva târgoveţi şi se duse acasă, unde o aştepta tânăra, unchii acesteia şi câţiva vecini şi vecine interesaţi de nenorocirea ei.

Le povesti în câteva cuvinte ce se întâmplase şi, cu puterile sfârşite de atâta suferinţă, trasă la faţă, obosită, căci nu mâncase nimic de dimineaţă şi se mai şi udase când străbătuse livada, făcând primele cercetări, se aruncă pe pat tremurând de febră. Fina ei şi acei oameni miloşi îi dădură primele îngrijiri. Dar buna şi frumoasa tânără, imediat ce-i administra doctoriile necesare naşei ei, începu să se ocupe de altceva, ce-o emoţionase până în adâncul inimii.

Vestea despre arestarea lui Nicolas fusese pentru ea ca un pumnal. Se simţi străpunsă, dar îşi ascunse cum putu îngrijorarea şi durerea faţă de unchii ei şi de ceilalţi, îşi luă şalul şi, pretextând că se duce după nişte medicamente, ieşi în stradă.

Încotro mergea? Nu ştia nici ea; dar simţea nevoia să-l vadă pe Nicolas, să-i vorbească, să vadă câţiva oameni, să încerce, în sfârşit, să-l salveze pe tânărul generos, care de multă vreme era idolul inimii ei, idol cu atât mai iubit cu cât fusese nevoită să-l adore în tăcere şi în prezenţa unei rivale mult iubită de el şi de asemenea foarte iubită de ea.

În alte împrejurări ea, blândă, resemnată din fire, timidă şi emotivă, ar fi murit mai degrabă decât să dezvăluie secretul ce-i desfăta şi-i chinuia în acelaşi timp inima. Dar în acele clipe, când viaţa tânărului era în primejdie, iar ea îl presupunea părăsit de toţi în ghearele acelor militari nedrepţi şi fioroşi, buna şi virtuoasa tânără nu ţinu cont de vârsta ei şi nici de sex; nu-şi dădu seama că viaţa retrasă produsese o izolare în jurul ei; nu se temu deloc de ce va zice lumea din târg; nu se mai gândi decât la salvarea lui Nicolas şi pentru a o obţine ieşi din casa naşei ei şi se duse în grabă la cartierul general unde aflase că-l încinseseră pe fierar.

Acesta nu se afla închis în nici o celulă, căci cartierul general improvizat se afla într-o casă din târg ce nu avea condiţiile necesare. De aceea, Nicolas fusese pus într-un vestibul ce dădea în stradă şi acolo era păzit de două sentinele, precum ţi de gardă, ce se afla cazată chiar acolo. Astfel încât, tânără putu să-l vadă imediat, amestecându-se în grupul de oameni ce se apropiase de casă din curiozitate.

Pilar se desprinse de grup şi, înaintând până la prizonier, care o observă imediat şi se ridică cu gestul de a o primi, nu putu pronunţa decât aceste cuvinte, printre suspine înăbuşite:

— Nicolas!

Şi căzu în genunchi pe pământ, mută de durere şi înecată de plâns.

Nicolas se pregătea să-i vorbească, dar sergentul din gardă interveni şi, înduioşat oarecum de tânără, îi spuse:

— Plecaţi, domnişoară, căci prizonierul este ţinut la secret şi nu vă poate vorbi.

— Dar el e... îmi este rudă! spuse Pilar cu un gest rugător.

— Nu faceţi asta – răspunse sergentul – nu-i puteţi vorbi; îmi pare rău, dar acesta e ordinul.

— Doar un cuvânt, atâta doar. Aveţi milă, lăsaţi-mă să-i spun doar o vorbă!

— Nu se poate, fetiţo! spuse sergentul – pleacă; dacă vine maiorul poate să te lovească, mai bine du-te…

— Să mă omoare – spuse ea – dar să-l salveze pe el!

Aceste cuvinte, ce ajunseră la urechea lui Nicolas, foarte clare şi distincte, îi dezvăluiri întregul adevăr despre ceea ce se petrecea în sufletul frumoasei tinere, fiind pentru el ca o strălucitoare rază ce ilumina norii întunecaţi care-i învăluiseră spiritul. Pilar îl iubea şi ea ştia să iubească! Deci el fusese îmbătat multă vreme de aroma ucigătoare a florii veninoase, lăsând indiferent la o parte modesta floare ce-i putea da viaţă.

Ce fericire s-o afle! Dar ce îngrozitoare nenorocire s-o afle în clipa aceea, poate ultima a vieţii lui, căci Nicolas nu se îndoia că maiorul avea să-şi săvârşească răzbunarea pe drum în aceeaşi seară! Umilirea militarului fuse atic de crudă şi de ruşinoasă, încât nu i-o putea ierta, iar răzbunarea era cu atât mai sigură cu cât, pe vremea aceea, nu exista vreo teamă care să-l oprească, acest tip de abuzuri şi crime fiind la ordinea zilei.

Toate acestea trecură prin capul lui Nicolas ca un vârtej; era peste puterile lui, oricât de mari ar fi fost ele, având chiar un caracter de bronz, ca al lui, călit în focul tuturor suferinţelor. Nu mai vru să vadă nimic; îşi acoperi faţa cu mâinile, parcă pentru a nu lăsa să se vadă două lacrimi ce i se iviseră în ochi. Dar după ce trecu clipa cumplitei crize, se ridică din nou s-o vadă pe Pilar. Aceasta, împinsă blând de sergent, se îndepărta de corpul de gardă, dar întorcea des capul căutându-l pe Nicolas. În una din aceste clipe, Nicolas îi mulţumi, punându-şi mâna pe inimă şi făcându-i semn să se îndepărteze. Ar fi vrut să-i spună prin gestul lui cât se bucura ştiindu-se iubit de ea şi s-o. Asigure că în clipa aceea o dragoste profundă şi tandră Îi răsărise în inimă pe cenuşa nesănătoasei lui iubiri din trecut!

Dar oamenii aceia curioşi, soldaţii, îl împiedicaseră s-o

exprime şi mai mult decât toate îl împiedicase surpriza, zăpăceala, s-ar putea spune chiar fericirea lui. Astfel deci căzu din nou, sfârşit, pe banca de piatră unde-i dăduseră voie să se aşeze şi se lăsă pradă unor adânci şi amare gânduri.

Între timp, Pilar nu se odihni nici o clipă. Se duse să-l vadă pe prefect, pe care-l găsi chiar cu consilierii, cu primarul şi cu lucrătorii de la fermă, deliberând asupra a ceea ce trebuia făcut pentru a evita ca Nicolas să fie luat prizonier. Tânăra li se înfăţişă plângând, îi rugă să nu-l părăsească cu nici un preţ pe Nicolas şi, dacă era posibil, să-l însoţească în timpul marşului, căci poate asta ar fi evitat comiterea unei crime în drum şi nu se retrase decât numai când o asigurară cu toţii că, dacă nu vor reuşi să-i elibereze imediat, vor însoţi trupa.

Apoi se întoarse acasă şi pregăti ceva de mâncare; o duse ea însăşi lui Nicolas şi avu grijă s-o încredinţeze sergentului care-i vorbise înainte şi căruia îi strecura şi o monedă în mână, rugându-l să-i spună prizonierului să n-aibă grijă, că vor veghea asupra lui.

Nicolas înţelese că tânăra făcuse o mie de demersuri în favoarea lui, dar care fuseseră aceste demersuri, în ce fel şi cine veghea pentru el? Asta nu ştia şi nici n-avea nevoie să ştie. Din clipa aceea, ceva asemănător încrederii, într-o fiinţă divină îşi făcu loc în sufletul lui. Exista un înger care-l apăra şi, deşi fierarul ştia că Pilar era o fată modestă, slabă, timidă, fără relaţii puternice, ceva îi spunea în sinea lui că fata aceea, inspirată de dragoste, se transformase într-o femeie puternică, îndrăzneaţă şi bogată în resurse.

Aşadar, însufleţit de acea siguranţă interioară, nu se mai temu pentru viaţa lui ci se încredinţă sorţii, încrezător şi liniştit.

Abia îşi încheiase aceste cugetări liniştitoare şi apucase să mănânce ceva, când în cazarmă sună încălecarea iar trupa se pregăti de drum.

Ceva mai târziu, îi aduseră lui Nicolas un cal pricăjit – şi prost înşeuat, îl puseră să-l încalece şi să se aşeze între rânduri. Se formă apoi cavaleria, iar maiorul, aproape beat,

postându-se în fruntea trupei, ieşi din sat uitându-se încruntat la numeroasele grupuri de persoane ce se înghesuiau pe străzi pentru a-şi arăta interesul în favoarea, tânărului fierar, care mergea liniştit printre dragoni.

Nicolas o căuta cu dor printre acele grupuri pe frumoasa copilă şi, negăsind-o, fruntea i se adumbri. Dar când trupa ajunse la marginea satului, intrând pe drumul ce ducea la Cuautla printre ferme, se întâlniră cu un grup de călăreţi, compus din prefect, consilieri, administratorul de la Atlihuayan, angajaţii lui şi alţi oameni bine înarmaţi. În apropiere de ei, în poarta unei colibe, la marginea unei livezi mari, se aflau Pilar şi unchii ei. Frumoasa tânără avea ochii înroşiţi, dar părea liniştită şi încercă să zâmbească zărindu-l pe Nicolas şi luându-şi rămas bun de ia el, parcă spunându-i: „pe curând".

Nicolas, văzând-o, nu se mai gândi la situaţia lui, simţi doar ameţeala iubirii, zvâcnirea sângelui ce-i năvălea la inimă şi-i împăienjenea privirea cu o dulce beţie. Se înroşi, o salută pe Pilar cu pasionată dragoste şi întoarse de câteva ori capul pentru a-i mai arunca o privire de adoraţie şi recunoştinţă. Acum o iubea adânc; dragostea îi răsărise în suflet, unde-şi împlântase adânci rădăcini. În trei ore trăise o viaţă de trei ani şi-şi populase imaginaţia înflăcărată cu toate visurile unei fericiri retrospective şi ratate.

Cât despre Pilar, ea nu-şi mai ascundea sentimentele din clipa în care ele izbucniseră cu prilejul cumplitului pericol pe care-l înfrunta Nicolas. Să-l salveze era acum singurul ei scop, puţin îi păsa de rest.

Teribilul maior, care, după cum s-a putut înţelege, era cum nu se poate mai invidios, se alarmă văzând cavalcada ce părea să-l aştepte într-o atitudine ameninţătoare şi, dând pinteni calului, se apropie de prefect.

— Ei, domnule prefect, ce-i cu atâta lume aici?

— Vă aşteaptă pe dumneavoastră – răspunse funcţionarul.

— Pe mine? Şi de ce?

— Să vă însoţească, domnule, până la Cuautla.

— Să mă însoţească? Şi în ce scop?

— În acela de a da seamă de conduita acestui băiat, pe care-l duceţi dumneavoastră prizonier, faţă de autorităţile cărora îl veţi prezenta.

— Şi ce autorităţi sunt astea, domnule prefect?

— Dumneavoastră trebuie să ştiţi – răspunse sec prefectul, ce părea mai hotărât, sprijinit cum era acum, de numeroşi oameni bine înarmaţi. Eu ştiu doar că aici sunt întâia autoritate politică a districtului şi că în acest district nu am alt superior cu privire la atribuţiile mele. Domnul judecător de primă instanţă este şi el întâia autoritate a districtului în domeniul juridic; el se află aici fiindcă este prezent şi domnul primar. Astfel încât, având în vedere că dumneavoastră aţi luat prizonier pe un cetăţean care, într-un fel sau altul, ar trebui supus jurisdicţiei noastre, este limpede că vreţi să-l prezentaţi în faţa unei autorităţi superioare nouă, iar noi ne vom înfăţişa, de asemenea, autorităţii respective pentru a o informa despre toate şi despre ce va mai fi nevoie.

— Dar ştiţi dumneavoastră că eu am puterea să fac ceea ce fac? spuse militarul, dorind să iasă din cleştele în care-l strângeau argumentele prefectului.

— Nu, nu ştiu – răspunse acesta – dumneavoastră n-aţi avut bunătatea să-mi arătaţi vreun ordin care să prevadă aşa ceva şi nici mie nu mi s-a comunicat nimic de către guvernul statului, care îmi e superior. Dacă dumneavoastră aveţi vreun ordin… puteţi să mi-l arătaţi.

— N-am de ce să-ţi arăt dumitale nici un ordin – răspunse militarul cu dispreţ. Eu nu primesc ordine decât de la şefii mei şi nici nu trebuie să dau seama de conduita mea decât în faţa lor.

— De aceea mergem, să-i vedem pe şefii dumneavoastră – răspunse prefectul cu hotărâre.

— Păi, nu-i nevoie să mă însoţiţi, căci şefii mei nu sunt la Cuautla, sunt la Mexico.

— ... Atunci o să mergem la Mexico – insistă prefectul, secundat de administratorul de la Atlihuayan, care repetă şi el:

— Da, domnule, vom merge la Mexico!

— Şi dacă eu nu permit?

— Dumneavoastră nu ne puteţi împiedica să vă urmăm trupa. Eu sunt prefect în Yautepec, cu mine vine Consiliul şi mai mulţi cetăţeni cinstiţi şi paşnici, cu ce drept ne-aţi putea împiedica să mergem unde mergeţi şi dumneavoastră?

— Dar ştiţi că a început să mă plictisească farsa asta şi că i-aş putea pune capăt?

— Puteţi face ce doriţi; noi vom face atunci ceea ce trebuie.

Maiorul era furios. Trimise ordin cavaleriei să se oprească şi discută o vreme cu căpitanii săi. Ar fr vrut poate să comită un abuz, dar nu era uşor ca acesta să rămână nepedepsit. Prefectul era acolo, împreună cu Consiliul, cu angajaţii fermei Atlihuayan şi, cu numeroşi cetăţeni pe cai buni şi înarmaţi bine. Într-o clipă li se puteau alătura alţii, chiar şi fără arme, iar lucrurile puteau lua o întorsătură cumplită.

Maiorul se hotărî deci să suporte acest afront, dar nu să-l elibereze pe Nicolas. Reveni la grupul unde se afla prefectul şi-i spuse:

— Aşa e că dumneavoastră aţi venit să-mi luaţi prizonierul, omul?

— Nu, domnule – răspunse prefectul – v-am mai spus că scopul nostru este să vă urmăm până la Cuautla sau până la Mexico şi nu ne veţi putea acuza de nici un fel de agresiune.

— Mai bine aţi fi dovedit rezistenţa asta în faţa bandiţilor, aşa cum o arătaţi faţă de trupele guvernului!

— Ba am dovedi-o – răspunse indignat prefectul – dacă trupele guvernului, în loc să-i urmărească pe bandiţi, căci pentru asta sunt plătite, nu s-ar ocupa cu urmărirea oamenilor de bine. Vi s-a oferit ajutorul oamenilor de aici pentru a-i urmări pe argintaţi şi dumneavoastră nu l-aţi vrut şi tocmai acesta e deliciul pentru care-l ţineţi prizonier pe acest om cinstit.

— Bine, bine – spuse comandantul – o să mai vedem noi

cine are dreptate; urmaţi-mă până unde vreţi, că mie mi-e totuna…

Şi comandă continuarea marşului.

Prefectul îl urmă alături de coloana cavaleriei, dar Nicolas era de acum sigur că nu i se va mai întâmplă nimic.

Merseră aşa toată seara, iar când se înnoptase de-a binelea ajunseră la Cuautla, unde prefectul din Yautepec se duse să vorbească cu colegul său din districtul Morelos şi să-şi pună în joc toate relaţiile pentru a obţine eliberarea fierarului.

Maiorul ceru un proces extraordinar la Cuernavaca, acuzându-l pe tânăr ca pe un om periculos pentru liniştea publică, înfăţişând cele întâmplate la Yautepec ca pe o răzvrătire şi dându-şi aere de salvator energic, dar prefectul din Yautepec şi Consiliul, precum şi autorităţile din Cuautla se adresară guvernului statului şi guvernului federal, iar administratorul de la Atlihuayan, stăpânului fermei şi prietenilor lui din Mexico, povestind cele întâmplate. Se încrucişară numeroase note, informări, recomandări şi se cheltui cerneală şi bani pentru clarificarea problemei. Nicolas rămase prizonier la cazarma trupei, care încă mai aştepta ordine să-l escorteze pe prietenul preşedintelui. A treia zi, sosi însă o directivă a Ministerului de Război, care îl punea în libertate pe tânărul fierar şi-i ordona maiorului să se prezinte la Mexico pentru a da seama de purtarea lui.

Toate aceste încurcături şi nereguli erau frecvente în acele vremuri de război Civil şi confuzie.

Astfel deci, în răpirea comisă de El Zarco, rezultase doar grava boală a bietei mame şi arestarea fierarului din Atlihuayan, deplasarea autorităţilor din Yautepec, multe comunicări, mult drum bătut, multe lacrimi, dar delictul rămăsese nepedepsit.

E adevărat că rezultase şi fericirea a două inimi bune; era singura rază de soare ce lumina acel tablou al dezordinii, viciului şi mizeriei.

XV
FRUMOASA IUBIRE

Abia eliberat, Nicolas zbură spre Yautepec. Ce se petrecuse acolo în scurtul timp cât lipsise? Tremura când se gândea! Ţinut cu stricteţe în izolare de când ieşise din târg până când fusese pus în libertate, nu putuse afla nimic despre soarta *donei* Antonia şi nici despre Pilar; dar imediat ce se întâlni cu câţiva oameni din Yautepec, care se grăbiseră să-i vorbească, află că nefericita mamă a Manuelei, prea slabă pentru a rezista atâtor lovituri, căzuse la pat, pradă unui puternic acces de febră cerebrală. Era foarte posibil ca biata bătrână să fi murit. Şi Pilar? Fără îndoială că buna şi frumoasa tânără îi acordase toate îngrijirile naşei ei, era sigur că nu se dezlipise nici o clipă de patul bolnavei care, părăsită atât de josnic de fiica ei, se afla totuşi înconjurată de oameni blânzi şi miloşi, dar mai ales de acel înger, care, mai mult decât fină, părea să-i fie adevărată fiică, moştenitoare a virtuţii, înţelepciunii şi nobilului ei caracter.

Dar din sânul acelei familii pe care o improvizase nenorocirea, de lângă patul bătrânei muribunde, lipsea un bărbat, un sprijin, o forţă care să aducă alinare celorlalţi şi să facă faţă nevoilor pe care totdeauna necazul le sporeşte. Iar acest bărbat cine putea fi, dacă nu Nicolas, omul pe care virtuoasa doamnă îl alesese drept ginere, pe care-l iubise ca pe propriul ei fiu şi care, la rându-i fiind orfan din copilărie. Îşi revărsase asupra ei toată dragostea unui fiu? Cât l-o mai fi căutat bătrână în delirul ei! Cum i-o fi invocat şi Pilar numele în tăcere, dorind să-l vadă alături de ea în acele clipe de cumplit necaz! Acest ultim gând era, în toată îngrijorarea lui, ca o picătură de nectar ce-i cădea pe inima prea plină de amărăciune.

De la plecarea lui din Yautepec, prizonier şi ameninţat cu

moartea de militarul insolent şi abuziv, Nicolas nu făcuse altceva decât să se gândească la cele două fiinţe dragi lui, *dona* Antonia şi Pilar, iar suflatul lui agitat trecea fără încetare de la nenorocirea bietei femei la iubirea frumoasei fete, iubire cu atât mai frumoasă cu cât se dezvăluise dintr-o dată şi asta tocmai când pentru el se întunecaseră toate orizonturile vieţii.

Astfel că, în zilele din urmă, îndrăgostitul tânăr abia dacă luase seama la tot ce se petrecea cu el, la starea în care se afla, la izolarea în care era ţinut, la miile de necazuri ale închisorii, ori chiar la pericolul unei hotărâri defavorabile privind demersurile făcute pentru a-l elibera.

Dona Antonia şi Pilar constituiau unica lui preocupare şi a nu le vedea pe cele două persoane, care pentru el cuprindeau toată lumea, îi provoca nerăbdare, o nerăbdare ce ajungea până la disperare.

Cât despre Manuela... îi dispăruse complet din memorie. Fierarul, ca toţi oamenii de mare caracter, era orgolios, iar dacă în ultimele zile mai arătase încă o oarecare afecţiune faţă de dispreţuitoarea tânără, dacă în inima lui nu părea să se fi stins încă focul vremurilor trecute, aceasta fusese doar pentru că *dona* Antonia aţâţa permanent cu suflul speranţelor ei acel jar aproape transformat în cenuşă.

Nicolas însă înţelesese, cu multe luni în urmă, că era un om ce nu putea fi acceptat de inima Manuelei. Mai mult: cu perspicacitatea lui firească, cu acea uşurinţă a intuiţiei pe care o au îndrăgostiţii modeşti, ghicise, analizând amănunt cu amănunt, întorcându-se trist de la Yautepec în fiecare noapte, sterilele şi de fiecare dată mai recile lui întâlniri cu tânără, că aceasta simţea faţă de el nu numai dispreţ dar şi repulsie. Acum, să ne înţelegem bine: expresiei unui astfel de sentiment, care chiar pe un chip frumos este aspră şi neplăcută, nu-i putea rezista un suflet mândru ca acela al lui Nicolas. Dacă ar fi fost unul din acei băieţi proşti şi îngâmfaţi ce interpretează mereu gesturile şi cuvintele femeilor pe care le iubesc în sensul cel mai puţin defavorabil lor; dacă ar fi fost unul din acei oameni răzbunători şi tenaci care fac din suferinţă un mijloc de a

învinge şi de a se răzbuna; dacă, în sfârşit, ar fi fost unul din bătrânii libertini pentru care dorinţa este o platoşă ce-i face invulnerabili şi pentru care posesiunea cu orice preţ este unicul scop al iubirii lor senzuale, Nicolas ar fi rămas ferm în intenţiile lui, susţinute de sprijinul mamei, sprijin important pe lângă o fiică, oricât de potrivnică s-ar arăta aceasta.

Nicolas era însă un bărbat de alt soi. Indian, muncitor modest, el avea totuşi conştiinţa demnităţii şi forţei lui. Ştia bine că valora ca bărbat şi pretendent, suficient pentru a fi iubit de Manuela. Cinstea lui curată îi conferea un titlu; poziţia lui, deşi mijlocie, independentă şi obţinută mulţumită propriei lui munci, îl înnobila în ochii ei; iubirea lui sinceră, pură, ce aspira la demnitatea conjugală şi nu la plăcerile trecătoare ale dorinţei materiale, îl făceau s-o preţuiască şi să o stimeze, ca pe o comoară pe care trebuia s-o păstreze intactă.

Pe scurt, el iubea blând, cu supunere, dar cu consideraţie, cu pasiune poate, dar şi eu demnitate, iar compromiterea respectului şi demnităţii în vreun act de umilire i-ar fi părut degradarea caracterului lui şi călcarea în picioare tocmai a acelui sentiment pe care-l situa atât de sus.

Astfel deci, imediat ce Manuela, îndrăgostită cum era de alt bărbat şi crezând de cuviinţă să-şi scoată vălul prefăcătoriei, începu să-i arate lui Nicolas o asprime de care acesta îşi dădu imediat seama, care creştea din *zi* în *zi* şi, până la urmă, se transformă într-o evidentă atitudine de respingere, Nicolas începu să se simtă profund atins în orgoliul lui de bărbat şi de îndrăgostit, gustând din plin amărăciunea de neîndurat a umilinţei. Dragostea lui şi aşa destul de şubrezită de capriciile anterioare, nu putu revista ultimei încercări şi se topi repede din inima lui. Afecţiunea *donei* Antonia, o licărire de speranţă şi obiceiul pe care-l luase de a o vedea pe tânără în fiecare zi o mai păstrau puţin, după cum am văzut; dar. Aflând că femeia pe care o crezuse insensibilă în ceea ce-l privea, dar cinstită, fugise cu odiosul bandit al cărui nume era spaima ţinutului, mâi

întâi o surpriză dureroasă, urmată de un sentiment de dispreţ puseră stăpânire pe sufletul lui.

Apoi, dispreţul se transformase, examinând perversitatea caracterului Manuelei, într-un sentiment de alt gen.

Era repulsia, însă o repulsie inspirată de urâţenia sufletului; apoi, o mare veselie îi inundă inima.

El, Nicolas, sărmanul fierar din Atlihuayan, scăpase de monstru. Iubise un demon crezându-l înger. Azi, văzându-se eliberat de el, se ruşina de orbirea lui din primele zile şi se felicita că cerul sau norocul îl salvaseră de pericolul de a se fi unit cu acea creatură, sau cel puţin de nefericirea de a continua s-o iubească, ceea ce ar fi fost îngrozitor pentru el, dat fiind caracterul lui mândru şi foarte pătimaş.

Departe de toate acestea şi ca o compensaţie din cele mai plăcute, chiar în clipele în care spiritul îi rămăsese pe de-a-ntregul eliberat de ultimele neguri pe care le-ar îi putut lăsa acel sentiment, când liniştea îi revenise în suflet, liniştea pe care nu fusese de-ajuns s-o tulbure nici indignarea ce-l cuprinsese, văzuse apărându-i în faţa ochilor o nouă imagine, mai frumoasă şi mai blândă decât cea care dispăruse şi simţise, înţelesese, că într-adevăr acesta era îngerul bun al vieţii lui. Nu se putea altfel; iubirea lui Pilar se dezvăluise într-un moment solemn şi decisiv, fără interes şi fără speranţe, cu toate acele trăsături ale abnegaţiei, ale generosului sacrificiu, eroicei hotărâri ce trebuie să fie calităţile unei iubiri extraordinare. Cum să nu se simtă pe loc subjugat de o dragoste atât de puternică? Nicolas nu numai că simţi pătrunzându-i în suflet, ca o cascadă de foc, acea dragoste nouă şi luminoasă, ci fu încercat şi de ceva ca o remuşcare, ca o ruşine de a nu fi deschis mai devreme ochii asupra acestei fericiri, de a nu fi ghicit afecţiunea pe care o inspira şi care, fără îndoială, trăise ascunsă lângă el, apărându-l, învăluindu-l într-o atmosferă de simpatie şi de dragoste. Iar el, cum o mai făcuse să sufere pe frumoasa şi modesta tânără cu aparenta lui galanterie faţă de Manuela! Poate o ofensase vreodată, poate fusese crud, fără să vrea, rănind delicateţea acelei inimi tandre şi blânde ca o mimoză

senzitivă!

Această idee îl făcea să apară în propriii săi ochii inferior iubitei lui de azi, dar nu era vorba de acea inferioritate ce umileşte ci de inferioritatea credinciosului faţă de zeul său, sentiment ce înviorează şi sporeşte dragostea, căci o completează cu admiraţia şi recunoştinţa.

Astfel de gânduri ocupară sufletul lui Nicolas pe drumul de la Cuautla la Yautepec, pe care-i străbătu nerăbdător în galopul calului, traversând pădurea de *catzahuates*[15] şi fermele de la Cocoyoc, Calderon şi San Carlos ce mărginesc câmpia pitorească. În sfârşit trecu râul, traversă străduţele, abia stăpânindu-şi bătăile inimii şi descălecă în poarta casei *donei* Antonia. Ce veşti avea să primească?

---

[15] *Catzahuate,* arbore specific mexican (n.t.).

XVI
IUBIRE CURATA

Când Nicolas pătrunse în casa *donei* Antonia se întunecase. La zgomotul paşilor lui, o femeie îi ieşi în întâmpinare şi, de cum îl recunoscu, la lumina slabă a apusului în care abia se puteau desluşi lucrurile, se aruncă în braţele lui, suspinând.

Era Pilar.

Nicolas, simţind-o la pieptul lui pe femeia atât de mult iubită acum, aproape ameţi de pasiune şi de plăcere. Era prima dată în viaţă când descoperea o asemenea fericire, el, care până atunci nu gustase decât din drojdia amară a deziluziei; el care, niciodată iubit, s-ar fi considerat fericit doar cu o singură privire de simpatie, acum se revărsa asupra lui, într-o explozie de dragoste, toată fericirea pe care înainte nici măcar n-ar fi îndrăznit s-o viseze.

Iar ea era acolo, preafrumoasa tânără ce-i stăpânise gândurile în zilele de închisoare şi nopţile de insomnie; îi simţea frumoasele braţe de fecioară înlănţuindu-i gâtul, inima ei îndrăgostită bătând lângă inima lui ce nu mai bătea decât pentru ea, lacrimile umezindu-i mâinile şi răsuflarea scăldându-i chipul ca un dulce balsam. Nicolas nu putea vorbi. Era prada unei emoţii înrobitoare ce-l paraliza.

În sfârşit, după ce-o strânse în braţe pe tânără cu o izbucnire de dragoste mai grăitoare decât zeci de declaraţii, li spuse, sărutând-o pe frunte:

— Pilar, iubita mea; acum nimeni şi nimic nu ne va despărţi, îmi pare doar rău că n-am ştiut înainte unde-mi era fericirea; dar în sfârşit, binecuvântez până şi pericolele prin care am trecut, căci datorită lor te-am putut întâlni.

Pilar, ca orice femeie, chiar copleşită de dragoste şi de fericire cum era. Nu putu să nu încerce un vag sentiment

de teamă şi gelozie. Nu era încă destul de sigură că din inima lui Nicolas dispăruse complet vechea dragoste pentru Manuela, ba poate că toate cele petrecute o făcuseră chiar să sporească. Aşa că, uitându-se timid în ochii fierarului, îndrăzni să-l întrebe, cu un glas în care se ghicea teama de a pierde acea desăvârşită fericire:

— Dar e sigur, Nicolas? Mă iubeşti ca pe Manuela?

— Ca pe Manuela? întrerupse Nicolas cu vehemenţă. O, Pilar, nu-mi pune întrebarea asta dureroasă. Cum poţi compara iubirea pe care ţi-o arăt şi pe care o simt, cu afecţiunea pe care am avut-o pentru acea nefericită? A fost un sentiment de care acum îmi e ruşine. Nici nu ştiu cum m-am putut înşela atât de îngrozitor şi nici n-aş reuşi să-ţi explic ce se petrecea cu mine. Poate că aerele, răceala ei mă exaltau şi mă făceau să mă încăpăţânez; dar dacă e să-ţi spun, într-adevăr, ceea ce simţeam, când, de unul singur, departe de aici, începeam să gândesc, cercetându-mi inima, îţi mărturisesc că aceea nu era iubire, nu era dragostea curată şi înflăcărată pe care mă faci tu să o simt acum, ci un fel de boală de care doream să mă vindec, era ca un capriciu în care intra amorul meu propriu, dar nu fericirea. Şi aş mai vrea să-ţi spun, chiar dacă nu mă crezi, că în ultimele zile nici măcar acest capriciu nu mai exista, căci afecţiunea dispăruse; Manuela nu mă mai impresiona ca la început, iar dacă n-ar fi fost bătrână, care se încăpăţâna s-o convingă că trebuia să se mărite cu mine, dându-mi să înţeleg că până la urmă va reuşi, să nu-mi pierd speranţa şi să contez pe sprijinul ei, sincer îţi spun că aş fi sfârşit prin a o urî pe Manuela, sau cel puţin prin a o uita şi aş fi încetat să mai vin în casa asta.

— Dar naşa mea? Şi eu?... La noi nu te gândeai? întrebă Pilar ca şi cum s-ar fi plâns.

— O, da – răspunse Nicolas – doamna, biata bătrână merita toată dragostea mea... Cât despre tine, Pilar, trebuie să-ţi mai spun? Nici nu îndrăzneam măcar să visez că aş putea să fiu iubit de tine; înţelesesem cât de fericit ar fi omul pe care l-ai iubi; îmi ridicasem până la tine ochii plini de speranţe, dar îi lăsasem din nou în jos cu tristeţe,

gândindu-mă că nici n-aveai de ce să mă iubeşti. Mi se părea că pentru mine eşti mai sus decât Manuela. Şi pe urmă, să mă gândesc la tine, să-ţi vorbesc, după toate fasoanele Manuelei, îndurate în prezenţa ta, mi se părea nedemn. Dacă aş fi ghicit!... Aşa că vezi deci, că nu de acum, cu mult înainte, afecţiune pentru Manuela se terminase. Te mai îndoieşti? Crezi că dragostea ce ţi-o port, care a crescut în atât de puţine zile cu ani întregi, seamănă cu sentimentul pe care l-am nutrit pentru acea nefericită, sentiment care acum s-a transformat într-un înspăimântător dispreţ?...

— Nu mă mai îndoiesc, Nicolas, nu mă mai îndoiesc – se tânăra, strângând mâinile fierarului între ale ei. Şi chiar dacă m-aş îndoi – adăugă suspinând – fericirea mea este chiar în iubirea pe care o simt pentru tine de multă vreme, pe care am păstrat-o în adâncul inimii, pe atunci fără speranţă, sporită pe zi ce trecea de durere şi gelozie şi pe care n-am putut-o arăta decât în clipa în care te aflai în pericol, iar eu eram cât pe ce să-mi pierd minţile. Eu nu puteam spera să mă iubeşti. Dimpotrivă, eram sigură c-o iubeşti pe Manuela mai mult ca oricând, poate tocmai pentru că o pierduseşi pentru totdeauna; dar n-am mai fost stăpână pe mine, nu mi-am mai ascultat decât inima.

— Dar, copilă – spuse Nicolas cu un ton de reproş – m-ai judecat greşit, poate pentru că nu-mi cunoşteai bine caracterul. Ca s-o mai iubesc încă pe Manuela, după tot ce a făcut, ar fi trebuit, în primul rând, s-o fi iubit cu adevărat şi ţi-am spus adineauri că nu era aşa, apoi ar fi trebuit să fiu un om vulgar, iar eu, chiar modest, chiar un simplu muncitor, chiar aşa indian fără carte şi fără alte exemple, pot să te asigur că nu sunt vulgar, că mă simt incapabil să preţuiesc un lucru nedemn, iar pentru mine preţuirea este chiar temeiul dragostei. Eu să fi continuat să iubesc o femeie pierdută ce se lasă răpită de un asasin, de un tâlhar? Imposibil, imposibil! Din tată în fiu, în familia mea de indieni, ne-am transmis mândria şi cinstea, care de atâtea ori mi-au fost aruncate în faţă ca un defect şi care mi-au adus destui duşmani. Noi am fost săraci, foarte

săraci, dar odată am să-ţi povestesc cum strămoşii mei, în munţii lor sălbatici, în colibele lor sărăcăcioase, au ştiut totuşi să-şi păstreze mereu caracterul curat, fără vreo pată de umilire sau de înjosire. Au preferat să moară decât să se înjosească şi asta nu din vanitate şi nici pentru a păstra o moştenire de onoare, ci pentru că aşa ne e firea. La noi mândria e o parte a fiinţei noastre. Deci poţi să-ţi închipui dacă aş fi putut nutri pentru Manuela, după ceea ce a făcut, alt simţământ decât o milă dispreţuitoare. Să fac altceva ar fi fost o înjosire… Eşti convinsă?

— Da, Nicolas – spuse repede tânără – iartă-mă; dar deşi îţi cunoşteam caracterul, dragostea mea, biata mea dragoste, născută în gelozie, mă făcea oarbă şi lipsită de încredere… Nu-mi purta pică!…

— Nu, ce-ţi port ţie, bună şi frumoasă copilă, este o dragoste sfântă şi veşnică… aşadar, vrei să-mi fii soţie?

— Oh – spuse Pilar plângând – ar fi fericirea mea; dar am vorbit mult, ne-am rătăcit, am uitat de lume, Nicolas, ne aflăm lângă o muribundă… naşa mea…

— O, da, doamna! …

— Naşa mea moare – exclamă Pilar abătută – de două zile nu pune nimic în gură, slăbiciunea ei e foarte mare, febra violentă şi toţi spun că n-are scăpare.

Nicolas, aflând vestea, lăsă capul în jos, plin de gânduri negre.

XVII
AGONIA

Într-adevăr, cei doi tineri, în extazul lor de iubire, uitaseră o clipă de biata *dona* Antonia, ce zăcea, pe moarte, în camera de alături. Am spus că încă din ziua ce urmase fugii fiicei ei, zguduită de îngrozitoarea criză pe care o îndurase, mai mult decât din cauza umezelii la care se expusese timp de multe ore, nefericita bătrână căzuse la pat, atacată de o febră cerebrală.

Zadarnice fuseseră îngrijirile pe care i le aduseseră persoanele miloase şi prietene, în special Pilar, care, ca o fiică iubitoare, nu se depărtase nici un moment de la capul ei. Experienţa bunilor oameni, în lipsa unui doctor şi toate eforturile lor se izbiseră de gravitatea bolii, Bătrână era pe moarte, iar Nicolas sosea chiar în clipele în care agonia ei se apropia de sfârşit. Profund consternat, el pătrunse în camera bolnavei, slab luminată, unde fu salutat cu afecţiune de puţinele persoane ce se aflau acolo.

Pilar, care-l urmase, se apropie de patul naşei ei şi chemând-o de câteva ori, îi spuse că Nicolas era lângă: ea şi dorea să-i vorbească. Bătrână, ca şi cum s-ar fi deşteptat dintr-o letargie adâncă. Reuşind să-şi adune puţinele puteri ce-i mai rămăseseră, îşi ridică încet capul, se uită la fierar, care-i întindea mâinile cu dragoste şi atunci, recunoscându-l, scoase un strigăt slab, îi luă mâinile într-ale ei, le sărută de câteva ori, murmurând: „Nicolas! Nicolas! Fiul meu!”, apoi se prăbuşi sfârşită, ca şi cum supremul efort i-ar fi stins şi ultima licărire de viaţă. Nicolas se aplecă la marginea patului ei de moarte şi acolo, bărbatul de fier pe care nu reuşiseră să-l doboare nici nenorocirile şi nici pericolele, începu să plângă amar. Mâhnit în faţa unei astfel de nenorociri şi blestemând soarta ce făptuieşte asemenea nedreptăţi.

Dona Antonia mai trăi câteva ore, dar agonia fusese prea lungă, viaţa se stinsese sub greutatea atâtor suferinţe, iar înainte de sfârşitul nopţii, cinstita şi nefericita bătrână îşi dădu ultimul suspin. În braţele finei ei Pilar şi lângă omul pe care-l iubise ca pe un fiu.

Durerea bietei fetei fu imensă. Obişnuită încă din copilărie să vadă în *dona* Antonia o a doua mamă, pe care o iubea însă şi pentru caracterul ei blând, pentru virtuţile ei înalte şi solide, Pilar i se ataşase sincer, iar acum, considerând-o părăsită de fiica ei, cu dezinteresul şi abnegaţia proprii sufletelor inteligente şi generoase, ataşamentul şi dragostea ei se transformaseră într-o pasiune filială. De aceea, îngrijirile ei, în timpul bolii bătrânei, fuseseră deosebite, iar veghile şi neliniştea îndurate i se vedeau pe faţa frumoasă, palida şi slăbită.

Moartea naşei, deşi era aşteptată, îi pricinui o tristeţe nemărginită şi dacă, din fericire pentru ea, dragostea lui Nicolas, mărturisită într-un chip atât de ferm şi de hotărât, n-ar fi venit s-o mângâie şi s-o întărească, precum o rază de soare, este sigur că sufletul bunei şi sensibilei tinere ar fi privit lumea ca pe o noapte întunecată şi înspăimântătoare. Dar Nicolas, viitorul ei soţ, era acolo, cerul i-l trimitea în chiar clipele cele mai amare pentru ea, nefericită orfană, fără avere, fără alt sprijin decât doi unchi bătrâni şi tocmai în acele împrejurări pline de pericole pentru toţi. Îl privi, aşadar, pe tânăr nu numai ca pe alesul inimii ei ci şi ca pe salvatorul ei, Providenţa ei şi, adânc mişcată de subita schimbare a sorţii, de ajutorul neaşteptat pe care părea că i-l trimite Dumnezeu, ca o răsplată pentru necazurile şi tristeţile ei, tânăra, dând frâu liber suspinelor, căzu în genunchi şi se rugă fierbinte, ca un simţământ în care se amestecau în acelaşi timp durerea şi recunoştinţa.

O smulse din extaz glasul lui Nicolas, care-i spuse cu blândeţe şi cu gravitate religioasă, întinzând mâna către trupul bătrânei:

— Pilar, îţi jur pe acest cadavru că voi fi soţul tău şt că nu voi aştepta pentru a-mi ţine promisiunea decât să treacă timpul doliului. Eşti un înger pe care eu nu-l merit.

Pilar se aruncă în braţele lui, plângând; cei prezenţi, mişcaţi de această scenă, încercară şi ei s-o aline pe tânăra, iar Nicolas ieşi imediat pentru a pregăti înmormântarea *donei* Antonia. Cum bătrână avea unele lucruri, trebuia ca acestea să fie asigurate, căci ea nu lăsase nici un testament, iar singura fiică pe care o avea îşi părăsise casa părintească.

De aceea, autorităţile locale au dispus să se vândă casa şi livada pentru a se efectua cheltuielile necesare; dar Nicolas se opuse, oferindu-se să suporte el cheltuielile, ca un omagiu adus memoriei virtuoasei lui prietene. Refuză, de asemenea, să se ocupe de îngrijirea şi administrarea puţinelor bunuri pe care autorităţile i le încredinţau, invocând argumente de delicateţe uşor de înţeles în situaţia lui; astfel încât modestul patrimoniu fu ocupat în mod legal, dar fără intervenţia cinstitului fierar.

După înmormântarea bătrânei, la care au participat toate persoanele care-i preţuiseră virtuţile, totul reveni la viaţa normală, adică la acea viaţă plină de griji şi pericole pe care am înfăţişat-o. Nicolas se duse la fierăria lui din Atlihuayan, încă şi mai iubit chiar şi de stăpânii lui, ca urmare a nobilei lui purtări; Pilar se întoarse la sărăcăcioasa casă a unchilor ei, care se transformă pentru ea într-un paradis, căci viitorul ei soţ în aşteptarea datei fixate, o vizita în fiecare seară, aşa cum făcea pe vremuri la casa Manuelei.

Şi aceasta? Să vedem ce se întâmpla cu ea.

XVIII
PRINTRE BANDIŢI

Manuela, îndrăgostită de El Zarco şi tocmai din pricina asta oarbă, nu prevăzuse pe de-a-ntregul situaţia ce o aştepta, iar dacă o prevăzuse, nu-şi făcuse în privinţa asta decât o idee convenţională.

Imaginaţia ei de femeie îndrăgostită şi fără experienţă îi înfăţişa existenţa în care avea să intre ca o viaţă plină de aventuri, periculoase, adevărat, dar distractive, romantice, originale, foarte atractive pentru un caracter ca al ei, dezordonat, violent şi ambiţios.

Cum până atunci şi de când bandiţii dezlănţuiseră acest nou dezastru în ţinutul cald, la sfârşitul groaznicului război civil ce distrusese Republica timp de trei ani şi care e cunoscut în istoria noastră sub numele de *Războiul Reformei,* nu se poate spune că aceşti nelegiuiţi fuseseră urmăriţi într-un mod serios, guvernul naţional fiind ocupat încă să lupte cu resturile armatei clericale, Manuela nu văzuse niciodată înălţându-se o spânzurătoare pentru vreunul din aceşti tovarăşi ai iubitului ei.

Dimpotrivă, îi văzuse pe foarte mulţi plimbându-se nestingheriţi prin sate şi câmpii, în cântece de triumf, temuţi, respectaţi şi bine primiţi de bogătaşi, de autorităţi şi de toată lumea.

Dacă făceau uneori obiectul vreunei urmăriri ca aceea pe care o simulase fiorosul maior, cunoscut nouă, era mai mult de formă, pentru salvarea aparenţelor; dar în fond, autorităţile nu erau în stare să lupte cu astfel de adversari şi toată lumea părea resemnată să îndure un jug atât de înjositor.

Manuela îşi închipuia deci că această situaţie, chiar daca era trecătoare, va dura încă multă vreme şi că stăpânirea argintarilor avea să se consolideze în ţinut. În plus, ea era

prea tânără pentru a-şi aminti de îngrozitoarele condamnări şi pedepse executate împotriva bandiţilor din alte vremuri de către forţele organizate de guvernul statului Mexico şi puse sub ordinele unor comandanţi energici şi îngrozitori, ca renumitul Oliveros.

Acestea se petrecuseră în vremuri trecute, deşi nu se scurseseră de la aceste evenimente nici măcar cincisprezece ani. Pe de altă parte, împrejurările erau altele. În acea vreme era vorba de urmărirea unor bande de hoţi ordinari, de drumul mare, compuse din zece-douăzeci, cel mult de patruzeci de bandiţi, ce se risipeau la cel mai mic atac şi a căror veşnică scăpare era fuga. Se trăia într-o relativă pace, iar forţele organizate ale diferitelor state puteau să contribuie, unindu-se, pentru a ataca o ceată numeroasă; satele şi fermierii bogaţi puteau da şi ei ajutor, patrulele băteau mereu drumurile, iar oamenii care le cunoşteau toate bârlogurile erau folosiţi drept călăuze, ori erau chiar ei urmăritori.

Acum însă era altfel. Acum guvernul federal era prea preocupat de războiul pe care încă-l mai duceau oştile lui Marquez[16], Zuloaga[17], Mejia[18] şi ale altor căpetenii clericale, ce adunau în jurul lor numeroşi partizani; intervenţia străină constituia o ameninţare ce începuse să sa traducă în fapte, chiar pe vremea în care se petreceau evenimentele pe care le relatăm şi, cum era şi firesc, întreaga naţiune era emoţionată, aşteptând o invazie străină ce urma să işte un război sângeros şi extrem de lung, care într-adevăr a izbucnit un an mai târziu şi nu s-a sfârşit cu triumful Republicii, ci abia în 1867.

Toate aceste consideraţii nu-i puteau veni în minte tinerei cu claritatea cu care ele se înfăţişau persoanelor cu scaun la cap; ea îi asculta însă vorbind pe oamenii serioşi

---

[16] Adversar al lui Juarez în războiul civil dezlănţuit în urma secularizării averilor mânăstirilor din Mexic (1857) (n.t.).

[17] Adversar al lui Juarez în războiul civil dezlănţuit în urma secularizării averilor mânăstirilor din Mexic (1857) (n.t.).

[18] Adversar al lui Juarez în războiul civil dezlănţuit în urma secularizării averilor mânăstirilor din Mexic (1857) (n.t.).

ce o vizitau pe *dona* Antonia sau cărora ea le împărtăşea zvonurile care circulau şi, deşi confuz, aşa cum oamenii simpli obişnuiesc să rezume situaţia publică, însă cu exactitate, ea trăgea concluziile de care avea nevoie pentru viaţa ei viitoare.

Astfel, starea de lucruri din ţinutul cald era prea limpede pentru ca Manuela să nutrească cine ştie ce temeri pentru viaţa lui Zarco.

Era clar că argintaţi, stăpâneau ţinutul, că guvernul federal nu le putea face nimic, că guvernul statului Mexico, pe atunci dezorganizat, unde guvernatorii, militari sau nu, se succedau cu repeziciune, nu putea nici el înfiinţa ceva durabil; fermierii bogaţi erau nevoiţi să fugă la Mexico şi să-şi închidă fermele ori să se supună grelei condiţii de a plăti tributuri principalelor căpetenii, sub ameninţarea de a-şi vedea incendiate plantaţiile, distruse fabricile, iar cirezile şi argaţii omorâţi.

Sigur că acum nu mai era vorba de combaterea unor grupuri de tâlhari neînsemnaţi ca număr şi fricoşi, asemenea celor urmăriţi pe vremuri, ci de adevărate legiuni de cinci sute, o mie şi chiar două mii de oameni ce se puteau aduna într-o clipă, care aveau cei mai buni cai şi cel mai bun armament din ţară, care cunoşteau locurile, până la cele mai ascunse coclauri; care aveau la ferme, în sate, în târguri, numeroşi agenţi şi emisari recrutaţi din interes sau de frică, dar care-i slujeau cu credinţă şi în sfârşit care, instruiţi în războiul ce tocmai trecuse şi unde mulţi dintre ei slujiseră când unei părţi când alteia, cunoşteau destul de bine tactica pentru a da adevărate bătălii, din care nu de puţine ori ieşeau victorioşi.

Aşa că, Manuela, căreia El Zarco îi povestise şi el în desele lor întâlniri despre avantajele pe care le aveau bandiţii, îşi risipi în cele din urmă îndoielile, ştiind că iubitul ei făcea parte dintr-o armată de oameni curajoşi, hotărâţi şi care aveau la dispoziţie toate elementele pentru a instaura în nefericitul ţinut o stăpânire nu numai puternică ci şi de durată.

Astfel încât, pe de o parte sub imboldul nestăpânit al

dragostei – iar pe de alta convinsă de toate argumentele pe care i le aducea iubitul ei precum şi de teama oamenilor din jur, se încredinţă cu hotărâre sorţii, sigură că va fi tot atât de fericită precum îşi închipuise în visele ei bolnăvicioase.

Pe scurt, Manuela, care nu făcuse decât să se gândească la argintaţi de când îl iubea pe El Zarco, totuşi nu cunoştea cu adevărat viaţa pe care o duceau banditţii şi nici măcar nu cunoştea personal pe vreunul, în afară de iubitul ei. Îi văzuse de câteva ori la Cuernavaca defilând sub ferestrele ei, formând escadroane; dar rapiditatea defilărilor şi faptul că nu se uitase eu atenţie decât la El Zarco, care fusese cel care o cucerise încă de pe atunci prin eleganţa şi luxul lui, o împiedicaseră să observe pe vreun altul dintre aceşti bărbaţi.

Apoi, retrasă la Yautepec şi închisă, tocmai de teama care-o nutrea *dona* Antonia ca nu cumva să fie văzută de asemenea tâlhari, Manuela nu mai revăzuse pe nici unul din ei, căci atunci când ajunseseră să intre în târg în plină zi, ea trebuise să se ascundă, fie în biserică, fie în cel mai ascuns colţ al livezilor, unde oamenii îşi făcuseră ascunzători, în care petreceau zile întregi până trecea pericolul.

De aceea ea nu-i cunoştea pe bandiţi decât din auzite, ori din povestirile ispititoare pe care i le spunea El Zarco – amestecate, totuşi, cu aluzii la primejdiile trecătoare care, departe de a o speria, îi provocau emoţii puternice – ori din înspăimântătoarele poveşti ale oamenilor paşnici din Yautepec, înflorite şi mai mult de *dona* Antonia, a cărei imaginaţie devenise până la urmă bolnăvicioasă.

Din aceste veşti atât de contradictorii, Manuela, cu firească parţialitate, căci iubea un bandit, îşi formase o idee mereu favorabilă pentru acesta şi avantajoasă pentru ea.

Credea că spaima oamenilor exagera crimele argintaţilor; că, în scopul de a stârni şi mai mult groaza faţă de ei, duşmanii lor îi zugrăveau ca pe nişte monştri cu adevărat odioşi care nu aveau omenesc decât chipul; că viaţa de necontenit desfrâu în care erau închipuiţi bălăcindu-se, atunci când nu plecau la atacuri şi omoruri, nu era decât o poveste o oamenilor îngroziţi sau plini de ură; că

îngrozitoarele chinuri la care-şi condamnau victimele nu erau decât exagerări menite să mărească spaima şi să smulgă mai uşor bani rudelor ostaticilor.

Ea credea că El Zarco şi tovarăşii lui erau cu adevărat bandiţi, adică oameni care-şi făcuseră din jaf o profesie specială. Nici asta nu i se părea extraordinar în acele vremuri tulburi, în care destui şefi de bande politice ce se războiau recurseseră de multe ori la această cale pentru a se întreţine. Nici „luarea de ostatici”, mijloc la care recurgeau cel mai des argintaţii, nu i se părea o monstruozitate, dat fiind că, deşi neobişnuit până atunci şi deci nou în ţara noastră, fusese, introdus tocmai de răzvrătiţii politici, sub pretexte de asemenea politice.

De aceea, în ochii ei, argintaţii erau un soi de răsculaţi în război cu societatea, dar tocmai prin aceasta interesanţi; cruzi, însă curajoşi; cu deprinderi josnice, dar era firesc, căci trăiau printre primejdii şi aveau nevoie de distracţii violente pentru a compensa îngrozitoarele lor aventuri.

Astfel raţionând, Manuela ajunse să şi-i închipuie pe bandiţi ca pe o castă de războinici curajoşi şi să-i confere lui Zarco proporţiile unui erou de legendă.

Chiar sălaşul din Xochimancas şi culmile stâncoase ale munţilor unde obişnuiau să-şi stabilească argintaţii centrul de operaţiuni apăreau în închipuirea rătăcitei tinere ca minunate fortăreţe din vechile poveşti, sau cel puţin ca nişte tabere pitoreşti ale armatelor liberale sau conservatoare care se iviseră, nu cu multă vreme înainte, aproape în toate colţurile ţării.

La toate acestea se gândise Manuela în orele ei de iubire şi de reflecţie, hotărâtă să împărtăşească soarta lui Zarco.

Aşa că în noaptea fugii, ca aştepta să intre într-o lume necunoscută. Dintr-o dată, noaptea furtunoasă, ploaia, emoţia ce urmase părăsirii casei şi a bietei ei mame, e. Are avea să-i stea mereu pe cuget, cu toată dragostea şi perversitatea ei, faptul că se încredinţa trup şi suflet lui Zarco, toate acestea o împiedicară să-şi compare situaţia cu vechile ei vise şi să-i examineze pe tovarăşii iubitului ei. Pe de altă parte, încă nu era nimic extraordinar în acele

clipe. Fugea de acasă cu alesul inimii ei; acesta, cavaler şi bandit, trebuise să fie însoţit de câţiva prieteni care să înfrunte cu el primejdiile şi să-l apere din spate; asta era tot. Ea nu-i cunoştea, dar începuseră să-i fie simpatici chiar şi pentru simplul fapt de a fi contribuit la ceea ce ea credea că era norocul ei.

Când, obligaţi de furtună, atât ea cât şi El Zarco şi tovarăşii lor se refugiaseră în coliba. Paznicului de la Atlihuayan, cu toţii rămăseseră tăcuţi şi nu-şi scoaseră hainele, astfel, încât, în întuneric şi fără a vorbi, Manuela nu le putuse distinge fizionomiile şi nici recunoaşte glasul. Câteva cuvinte cu voce joasă, schimbate cu El Zarco, fuseseră singurele care întrerupseseră tăcerea impusă de acei loc.

La ivirea primelor lumini ale zorilor însă, după ce ploaia se liniştise, El Zarco dădu ordin să se încalece, iar Manuela putu să-i examineze pe tovarăşii iubitului ei; înfăşuraţi în *jorongos*[19]*,* mereu acoperiţi până la ochi cu fularele lor, nu li se putea vedea faţa; dar privirea lor cruntă şi rea îi dădu un fior involuntar tinerei obişnuite cu descrierile ce se făceau acestor chipuri de tâlhari. Chiar în acel moment Manuela, pe o bucată de hârtie pe care i-o dădu El Zarco, scrise cu creionul biletul trimis *donei* Antonia, în care îi dădea vestea despre fuga ei.

Apoi, fugarii porniră la drum, către Xochimancas, urcând repede muntele pe care l-am văzut apărând pentru prima oară pe El Zarco.

Grupul rămase în continuare tăcut. Din când în când, Manuela, care mergea în faţă cu El Zarco, auzea oarecari râsete înfundate ale bandiţilor, cărora El Zarco le răspundea întorcându-se şi făcând cu ochiul într-un mod maliţios, ce-i displăcu fetei.

Călăreţii pătrunseră apoi într-un labirint de poteci, unele şerpuind prin mici văi săpate printre stânci înalte, iar altele bătute adesea de bandiţi şi pădurari.

În sfârşit, cu puţin înaintea prânzului, se iviră, printr-o spărtură formată de două monstruoase coline, ruinele

---

[19] *Jorongo,* denumire mexicană a pelerinei de tip *poncho* (n.t.).

Xochimancas, pe atunci sălaş al argintaţilor.

De pe o înălţime ce domina ferma în ruine se auzi un fluierat ascuţit, căruia îi răspunse un altul, scos de El Zarco şi imediat un grup de călăreţi se desprinse dintre ruine şi ieşi în galop pentru a recunoaşte alaiul lui Zarco, fiecare dintre călăreţi având alături o puşcă pregătită.

El Zarco înaintă şi oprindu-şi calul, vorbi cu cei din grup, care se întoarseră în goana cailor la Xochimancas pentru a da de veste.

Câteva clipe mai târziu, El Zarco îi spuse Manuelei, pe un ton drăgăstos:

— Am ajuns la Xochimancas, viaţa mea, aici sunt toţi băieţii.

Într-adevăr, printre zidurile vechi şi distruse ale cocioabelor din jurul vechii „ogrăzi”, precum şi în porţile năruite şi înnegrite ale conacului, Manuela văzu ivindu-se numeroase capete respingătoare, toate acoperite cu pălării argintate, dar nu puţine cu pălării vechi de paie; acei oameni, din precauţie, aveau cu toţii în mână o puşcă sau un pistol.

Uneori, pe când trecea alaiul, strigau:

— Uite-l pe El Zarco! Blestematul ce damă bună-şi aduce!

— Unde ţi-ai găsit bucăţica asta. Zarco băiete? întrebau alţii râzând.

— Asta-i pentru mine şi-atât – răspundea El Zarco pe acelaşi ton.

— Pentru tine şi-atât!... Mai vedem noi... – răspundeau banditii. Salut, scumpo, eşti prea mişto pentru un singur om!

— Iar Zarco are altele! Ce-i trebuie atâtea? striga un mulatru îngrozitor ce avea faţa bandajată.

El Zarco, supărat până la urmă, se întoarse şi spuse eu mânie:

— Ia mai tăceţi o dată, măi ăştia!...

Îi răspunse un cor de hohote; alaiul grăbi păsul către o capelă în ruine care era locuinţa lui Zarco, iar acesta îi spuse Manuelei, aplecându-se spre ea şi prinzând-o de

mijloc:

— Nu-i lua în seamă, aşa sunt ei, glumeţi! Ai să vezi ce băieţi buni sunt!

Dar Manuela se simţea profund contrariată. Vanitoasă cum era, chiar ştiind că se dăruise unui bandit, se aştepta ca acest bandit, ce avea printre ai sai un rang asemănător cu cel al unui general pentru trupele lui, să aibă parte de aceleaşi înalte privilegii şi importanţă. Credea că o căpetenie de bandiţi era ceva atât de înfricoşător încât îi făcea pe ai lui să tremure la o singură privire, ori că era atât de iubită încât nu vedea în jurul ei decât frunţi respectuoase şi nu auzea decât aclamaţii de entuziasm. Iar primirea la cartierul general al argintaţilor o îngheţase. Mai mult, se simţise rănită în orgoliul ei de femeie, ba, s-ar putea spune, în pudoarea ei de fecioară, auzind acele exclamaţii glumeţe, cântecele obraznice cu care o salutaseră la sosire, pe ea, care se aştepta cel puţin să fie respectată, văzută fiind alături de unul din şefii acelor oameni.

Căci, într-adevăr ea nu putea uita atât de repede, oricât de coruptă moral şi oricât de orbită ar fi fost de iubire şi lăcomie, că era o domnişoară, fiică a unor părinţi cinstiţi, o tânără care, până de curând, era înconjurată de respectul şi consideraţia tuturor locuitorilor din Yautepec. Niciodată în viaţă nu-i ajunseseră la urechi expresii atât de cinice ca acelea pe care tocmai le auzise şi nici galanteriile ce se adresează de obicei tinerelor frumoase şi care, uneori îi fuseseră aruncate şi ei pe când trecea, nu aveau acest caracter de infamă neruşinare şi odioasă injurie ca acelea pe care i le aruncaseră în faţă chiar în prezenţa celui ce trebuia s-o apere, a iubitului ei..

Simţi deci că faţa îi lua foc de mânie; iar când El. Zarco se întoarse spre ea, zâmbitor, pentru a-i spune „Nu-i lua în seamă!”, iubitul ei i se păru nu numai la fel de cinic ca şi tovarăşii lui, dar şi laş şi demn de dispreţ, îşi spuse şi asta printr-o comparaţie foarte firească În clipa aceea, că Nicolas, mândrul fierar indian, a cărui dragoste o dispreţuise, n-ar fi permis niciodată ca iubita inimii lui să fie

insultată într-un asemenea mod, oricât de rapidă fusese judecată, aceasta era întrutotul defavorabilă lui Zarco, care, dacă ar fi putut privi în adâncul gândurilor Manuelei, s-ar fi cutremurat văzând ivindu-se în acel suflet, care-şi revărsa dragostea către el ca o floare bogată, viermele dispreţului.

Intensa paloare ce urmă roşeţii indignării pe chipul tinerei trebuie să fi fost vizibilă, căci El Zarco o observă şi, aplecându-se din nou către ea. Îi spuse cu un glas mieros:

— Nu te supăra, sufletul meu, de ce zic băieţii ăştia! Ţi-am mai spus că ei au maniere foarte diferite de ale tale. E clar, că doar nu suntem nici călugări şi nici filfizoni? Noi avem obiceiurile noastre proprii, dar e necesar să te obişnuieşti cu ele, căci ai să trăieşti cu noi şi ai să vezi că toţi mucaliţii ăştia sunt băieţi buni şi au să te iubească mult. Ţi-am spus, Manuela, ţi-am spus să nu fugi de-acasă, iar tu mi-ai promis că o să te obişnuieşti cu viaţa noastră!

Acest „ţi-am spus” al lui Zarco răsună ca o lovitură de bici în urechile buimăcitei tinere. Într-adevăr, începuse să-şi dea seama de nesocotinţa promisiunii ei şi de rătăcirile şi orbirile pasiunii. Înclină capul şi nu-i răspunse lui Zarco decât cu un gest de nedescris în care se amestecau repulsia şi căinţa.

Între timp ajunseseră la capela în ruine ce-i servea drept locuinţă lui – Zarco, căci camerele vechiului conac erau rezervate altor căpetenii de bandiţi.

Acel loc, odinioară sfinţit, se transformase acum într-o adevărată vizuină de şacali. În poartă, la umbra câtorva copăcei ce prinseseră rădăcini în zidurile pline de crăpături sau printre dalele desfăcute şi acoperite de muşchi, se, aflau două grupuri de bandiţi care jucau cărţi în jurul unei *zarape*[20] întinse, ce servea drept masă de joc şi pe care se aflau mizele, cărţile, câteva sticle cu rachiu de trestie şi pahare. Câţiva dintre jucători stăteau pe vine, alţii cu picioarele încrucişate, câţiva întinşi pe burtă, iar unii lălăiau cu glas ascuţit şi nazal cântece de beţie, toţi cu pălăriile pe cap şi înarmaţi până în dinţi. Nu departe de ei se aflau caii lor, legaţi de alţi copaci, fără frâie, cu chingile şeilor

[20] Un fel de pelerină groasă, cu franjuri. (n.t.).

desfăcute, mâncând câteva mâini de nutreţ de porumb şi, în sfârşit, căţărat pe un zid înalt, făcea de pază un alt bandit, gata să dea alarma în caz că se ivea ceva.

Astfel, deci, răufăcătorii, oricât de siguri se simţeau în acele vremuri, îşi luau toate precauţiile pentru a nu fi surprinşi şi numai după aceea se lăsau liniştiţi în voia viciilor sau a altor treburi personale.

Manuela cuprinse dintr-o singură privire acest spectacol şi, examinând mutrele acelea de spânzurătoare, costumele încărcate de argint, armele şi precauţiile, nu putu să nu se cutremure.

— Cine sunt ăştia? îl întrebă curioasă pe El Zarco.

— Ah – îi răspunse el – sunt cei mai buni prieteni ai mei, tovarăşii mei, căpeteniile… Felix Palo Seco, Juan Linares, Lupul, Coletul, iar frumosul ăsta care se ridică este şeful… el e Salome.

— Salome Plasencia?

— Chiar el.

Într-adevăr, era Salome, căpetenia cea mai faimoasă a acelor răufăcători, un soi de „Fra Diavolo” al ţinutului cald, banditul slăbuţ şi îndrăzneţ ce reuşise, graţie situaţiei pe care am înfăţişat-o, să instaureze un fel de seniorie feudală în tot ţinutul şi să facă să se plece în faţa măruntei lui persoane frunţile cele mai trufaşe ale bogaţilor proprietari din partea locului.

Salome înainta să-l primească pe El Zarco şi pe însoţitorii lui.

— Ce-i, Zarco? i se adresă, cu o voce melodioasă, întinzându-i mâna. Drace! adăugă, privind-o pe Manuela – ce fată drăguţă ţi-ai adus! Apoi, scoţându-şi pălăria şi salutând-o pe Manuela, îi zise: Bună ziua, drăguţă, ferice de mama care te-a făcut aşa de frumoasă!…

Ceilalţi bandiţi se sculaseră şi ei şi-i înconjuraseră pe noii-sosiţi, salutându-i şi adresându-i complimente tinerei. El Zarco descălecă, râzând în hohote şi se. Duse s-o ajute să descalece pe Manuela care, total zăpăcită, nu izbutea să zâmbească şi nici să le răspundă unor asemenea oameni. Nu era obişnuită cu o astfel de societate şi-i era imposibil să

le imite felul şi expresiile cinice şi brutale.

— Hai, uite aici ceva de răcorit! spuse unul din grup, aducând un pahar cu rachiu, din acela de trestie, tare, iute şi neplăcut, pe care oamenii îl numesc *chinguirito.*

— Nu – spuse El Zarco dând la o parte paharul – fata nu bea *chinguirito,* nu e obişnuită; nu vrea – decât să mâncăm, căci am umblat aproape toată noaptea şi toată dimineaţa şi n-am pus nimic în gură.

— Hei, femeile – strigă către cei ce se aflau, înăuntrul capelei de unde, împreună cu fumul lemnelor, venea un miros de iahnii ţărăneşti – faceţi ceva de mâncare şi luaţi asta – adăugă, întinând valiza ce conţinea lucruşoarele Manuelei; ea păstră doar sacul de piele în care ţinea bijuteriile, fiindcă niciodată nu i se păruseră a fi mai primejduite decât în acel loc.

Un grup de femeiuşti zdrenţăroase şi murdare se grăbiră să-i ia valiza, iar noii-sosiţi intrară în acel pandemoniu în care se îngrămădeau obiecte pestriţe şi ciudate, precum şi oameni de diferite căutături.

Mai încolo, aproape de uşă, se vedea vatra de gătit, mai bine zis focul de lemne la care se coceau turte de mălai, iar alături se afla râşniţa cu pietrele ei şi celelalte accesorii. Ceva mai departe era altă vatră, unde se pregăteau mâncărurile în oale sau cratiţe negre. De cealaltă parte se aflau mai multe şei de călărie, înfipte în beţe încrucişate, sfori pe care se agăţa rufăria, adică pantaloni, jachete, pelerine, tunici vechi de pânză şi de lână; într-un colţ se răsucea un bolnav de febră, cu capul înfăşurat într-un batic negru zdrenţuit şi murdar; mai încolo un grup de femei nepieptănate cârpeau lenjerie sau făceau faşe şi, în sfârşit, în fundul capelei, lângă altarul principal, transformat în ruine şi separat de naos de o perdea făcută din cearşafuri şi rogojini, era alcovul lui Zarco, unde se afla un pat de campanie, nişte saltele aruncate pe jos, câteva bănci de lemn şi câteva cufere căptuşite cu piele. Acesta, era mobilierul pe care amorezul nostru avea să i-l ofere tinerei pe care tocmai o smulsese din căminul ei liniştit.

— Manuelita – îi spuse, conducând-o într-acolo – după

cum vezi, este foarte urât, dar pentru moment va trebui să te resemnezi, până o să am ceva mai bun. Acum mă duc să-ţi aduc de mâncare.

Tânăra se aşeză pe una din bănci şi acolo, mascată de cortină, simţindu-se singură, lăsă să-i cadă capul în mâini, obosită, copleşită; şi auzind râsetele bandiţilor beţi, înjurăturile lor, glasurile ascuţite ale femeilor; respirând atmosfera grea, pestilenţială, ca a unei carcere, nu putu decât să-şi smulgă părul cu disperare şi, vărsând două lacrimi ce-i arseră obrajii ca două picături de foc, şopti cu un glas răguşit:

— Iisuse!… Ce-am putut să fac!

XIX
XOCHIMANCAS

L-am introdus pe cititor într-una din vizuinile faimoşilor argintaţi, care, în sumbrele vremuri, ce s-au scurs din ultimele luni ale anului 1861 până în ultimele ale lui 1862, a servit drept cartier general pentru temuţii şi înspăimântătorii bandiţi ce au constituit nenorocirea şi dezonoarea. Ţării noastre.

Xochimancas era şi este încă, o fermă în ruine, adică o moşie de câmpie, cu terenuri bune pentru cultivarea trestiei de zahăr sau a porumbului, cu ape abundente şi climă uscată, în sfârşit cu toate elementele necesare unei agriculturi tropicale productive şi rodnice. Bumbacul, arborii de cafea, indigotierii, trestia de zahăr pot creşte acolo la fel ca în cele mai fertile terenuri de pe plantaţiile din Cuernavaca sau din districtele Tetecala, Yautepec, Morelos sau Jonatepec, dând cultivatorului un profit de o sută la unu.

De ce oare în vremea aceea nu se mai vedeau în mica şi calda vale frumoasele plantaţii şi bogatele fabrici de zahăr ca în celelalte ţinuturi de care am amintit?

Nu ştim cu precizie. Xochimancas, încă de pe atunci, era o ruină, dar ea arăta că în vremurile trecute, când încă se afla sub stăpânirea colonială, fusese cultivată de spanioli ca o mănoasă moşie de câmpie ce dădea rod bogat. De când data decăderea şi ruina ei? Nu am cercetat, deşi ar fi fost uşor şi nici n-are importanţă prea mare În povestirea acestor, întâmplări.

Evident este însă că locul e potrivit pentru cultură şi că doar apatia, neglijenţa sau împrejurări cu totul deosebite şi trecătoare l-ar fi putut transforma într-un sălaş de răufăcători în loc să-i dea aparenţa veselă şi plăcută a unei tabere de muncă şi activitate, pentru că însuşi numele de

origine *nahuatl*[21], arată că încă din epoca anterioară cuceririi spaniole locul era rodnic şi îmbietor şi poate că acolo se aşezase un popor de grădinari.

Cunoscutul tânăr inginer Vicente Reyes, în preţioasa sa operă inedită intitulată *Onomatologia geografică din Morelos,* spune, explicând somnul ce corespundea numelui Xochimancas:

„Xochimancas. Fermă a municipalităţii Tlaltizapan, în districtul Cuernavaca. Etimologie: Xochimanca, loc al îngrijitorilor şi cultivatorilor de flori; de la «Xoebimanqui», îngrijitor şi producător de flori şi «ca» . Formăm numele pictural cu grupul care în colecţia Ramirez serveşte pentru a descifra cuvintele Xochimancas, «Xochimanque»”.

Apoi, citându-l pe vechiul cronicar Sahagun[22], adaugă:

„La sărbătoarea celebrată în luna a treia, Tzostontlî, se ofereau mugurii florilor care apăreau mai întâi în anul respectiv în «eu»-ul numii Iopico şi, înainte de a le oferi, nimeni nu îndrăznea să miroase vreo floare. Preoţii florilor, care se numeaţi Xochimanque, îşi sărbătoreau zeiţa lor numită Coatlicue, sau, cu un alt nume, Cuatlaton.”

Iar harnicul şi eruditul anticar Cecilio A. Robelo, în cartea sa *Nume geografice mexicane din statul Morelos,* operă absolut remarcabilă, spune, citind un alt vechi cronicar. Torquemada[23]: „Xochimancas, Xochiman? Loc în care se îngrijeau sau se produceau florile oferite, zeilor”.

Printre divinităţile aztecilor se afla şi Cohuatlicue sau Cohuatlantona[24], viperă strălucitoare, zeiţă a florilor, căreia îi ofereau în luna Tzostontlî buchete de flori alcătuite cu deosebită artă. Lucrătorii care cultivau aceste flori şi alcătuiau buchetele se numeau Xochimanqui. Locul care în

---

[21] Limba vorbită de triburile indiene din Mexic (n.t.).

[22] *Bernardino de Sahagun* (3.500-1590), călugăr, a scris *Istoria generală a locurilor din Noua Spanie (n.t).*

[23] *Juan Torquemada,* (? -1624), preot şi istoric spaniol care " a trăit în Mexic, autor al unei cronici numite *Monarhia indiană* (n.t.).

[24] Divinitate aztecă, zeiţa pământului şi a morţii (n.t,).

acei stat poartă numele de Xochimancas era poate destinat pentru a fi grădina zeiţei, sau locuinţa acelor Xochimanqui şi de aici. Poate că a luat acest nume, a cărui terminaţie, ca nume de loc, n-am putut-o găsi.

Aşa deci, se pare că, în antichitatea aztecă, acest loc, astăzi părăsit. Şi arid, a fost o grădină, desigur *o* marc grădină, poate un oraş plin de grădini şi flori, un loc bogat şi desfătător, consacrat cultului florei aztece, la picioarele căreia inteligenţii şi bravii *tlahuica,* locuitori ai acestui ţinut şi cunoscuţi floricultori, ofereau în semn de omagiu, bogate În miresme şi culori, cele mai frumoase produse ale pământului, iubit de soare, de aer şi de nori.

Doar dă, aşa cum spune înţeleptul nostru, magistru, istoricul Orozco y Berra:

„În genere, nu e întotdeauna uşor să identific satele actuale corespunzătoare celor numite Sa vechile cronici, căci dacă multe îşi păstrează numele lor primitiv, chiar deformat, altele şi-au schimbat denumirea, s-au transformat în ferme sau gospodării, ori au dispărut complet.”

Xochimancas s-a transformat, desigur, după cucerire, din grădină sau din oraş al grădinilor în fermă, cu stăpâni şi sclavi; apoi în ruine şi vizuină de fiare şi reptile şi, în sfârşit, în sălaş de hoţi, ba mai rău, după cum vom vedea, în loc de torturi şi asasinate.

Tristă soartă pentru un loc consacrat de inteligenţii şi blânzi indieni religiei frumosului!

XX
PRIMA ZI

Manuela petrecu primele cinci zile ale şederii ei la Xochimancas în prada a sute de emoţii diferite, îngrozitoare şi capabile să cutremure chiar o alcătuire mai puternică decât a ei.

Prima zi a fost groaznică pentru ea. Surpriza pe care i-a provocat-o spectacolul acelei tabere de răufăcători; uimirea pe care în mod firesc i-au produs-o acele obiceiuri respingătoare, care nu aveau nici măcar noutatea vieţii sălbatice; lipsa fiinţelor pe care le iubise, a mamei, a lui Pilar, a câtorva prieteni, chiar lipsa acelor senzaţii cu care se obişnuise şi care în viaţa de zi cu zi trec neobservate, dar când dispar produc un gol imens; treburile zilnice, dangătele clopotelor, zarva animalelor domestice, murmurul îndepărtat al oamenilor din sat, rugăciunea la anumite ore, totul, tot acel fel de viaţă simplu, comun, puţin variat într-un mic târguşor, dar despre care s-ar spune că modelează caracterul şi formează disciplina existenţei, toate acestea dispăruseră în numai câteva ore

Oricât de hotărâtă ar fi fost Manuela să îndure această schimbare, oricât de bine prevăzută ar fi fost imaginea acestei vieţi noi în gândul neexperimentatei tinere, era imposibil ca realitatea să nu-i provoace o impresie profundă. Îndrăgostită cum era de tânărul bandit, poetizase viaţa aceea, tovarăşii, toate ororile. Am spus că-şi crease în închipuirea ei, aşa, rustică, un tip special, romanesc şi eroic. Tânăra care iubeşte, oricât de neştiutoare ar fi, chiar dacă o presupunem sălbatică, este mereu puţin poetă. Atala[25] e verosimilă, Virginia[26] e mult mai veridică.

[25] Eroina a romanului preromantic francez *Atala,* de Chateaubriand (n.t.).

[26] Eroină a romanului preromantic francez *Paul şi Virginia,* de Bernardin de Saint-Pierre (n.t.).

Îndrăgostiţii din vechile poeme barbare sunt întru totul reali… De ce ne-am mira că Manuela, care primise oarecare educaţie şi trăise într-un târg cultivat, ba chiar citise câteva romane, dintre cele care pătrund la sate şi prin ferme, îşi alcătuise un ideal extraordinar, înveşmântându-şi iubitul bandit cu podoabele unei imaginaţii rătăcite?

Însă Manuela, gândind astfel, era foarte departe de realitate, iar visul său avea să se spulbere chiar în clipa în care părea să-l vadă cu ochii.

În primul rând, niciodată nu-şi putuse închipui că acel cuib în care avea s-o ducă vulturul munţilor ar fi fost o mizerabilă puşcărie de ocnaşi sau de cerşetori. Credea că El Zarco avea s-o conducă la vreo cabană mititică şi sălbatică, ascunsă în crânguri, ori la vreo grotă săpată în stâncile pe care obişnuia să le privească în depărtare, printre vârfurile dantelate ale munţilor. Aceasta da, această ascunzătoare era demnă de iubita unui bandit, duşman al societăţii. Acolo ar fi fost singuri, acolo ar fi fost fericiţi, acolo şi-ar fi ascuns dragostea criminală, dar liberă. Acolo ea l-ar fi aşteptat pregătindu-i masa, fremătând de dragoste şi de îngrijorare. Acolo, pe un pat rustic şi aşezată pe muşchi, ar fi mângâiat fruntea iubită care se expusese primejdiilor vreunei lupte, ar fi sărutat ochii obosiţi de veghea ambuscadei sau a asaltului nocturn, ori, punându-i capul pe pieptul ei şi-ar fi vegheat iubitul în timp ce dormea. Când pericolul ar fi fast îngrozitor, când ar fi fost nevoiţi să fugă, dată fiind apropierea trupelor guvernului, acolo ar fi venit? El Zarco s-o caute ca s-o pună pe crupa calului şi să fugă sau să-i poruncească să se ascundă în cel mai tăinuit ungher al pădurii sau printre râpe, până când el s-ar fi putut întoarce s-o caute. Acolo ar fi avut un locşor, doar de ea ştiut, pentru a-şi păstra valoroasele ei bijuterii. Aceasta era ideea pe care şi-o formase despre locul în care ar fi trebuit să locuiască împreună cu iubitul ei, până când ar fi putut să se îndepărteze de ţinutul ăsta şi s-ar fi dus să se căsătorească undeva unde nu-i cunoştea nimeni.

În loc să găsească acest colţişor retras, misterios şi rustic, El Zarco o aducea în soiul ăsta de temniţă ori de

ocnă, obligând-o să trăiască de-a valma cu femei bete şi jerpelite, cu bandiţi obraznici şi fără respect faţă de iubitele tovarăşilor lor, care în curând aveau s-o tutuiască, s-o insulte, poate chiar s-o jefuiască, în vreuna din absenţele lui Zarco.

Ba, poate şi asta era cel mai îngrozitor, dacă se lua după glumele ameninţătoare ale bandiţilor şi după atitudinea pasivă şi îngăduitoare. A lui Zarco, acesta, plictisit până la urmă de dragostea lui, avea s-o lase pe mâinile vreunuia din acei satiri, îmbrăcaţi în argint, poate diavolului acela îngrozitor de mulatru uriaş care-l salutase cu o vorbă sarcastică şi al cărei ton îi pătrunsese ca un pumnal în inimă.

Toate aceste gânduri îi înneguraseră Manuelei acea primă zi, pe care ea o visase luminoasă, veselă, o zi nupţială de beţie şi desfătare.

Cu o asemenea impresie, chiar mângâierile lui Zarco, care, firesc, sporiseră în orele când se regăsiseră. În sfârşit, uniţi, se dovediră neputincioase pentru a o linişti şi a-i reda iluzia pierdută.

Adevărul este şi un astfel de fenomen apare adesea în spiritul femeii îndrăgostite, că iubitul care în întâlnirile lor nocturne i se părea atât de plin de prestigiu, acum pierduse mult din el. Acum îl vedea de aproape, vulgar, grosolan, ba chiar laş, dacă suporta râzând glumele insultătoare ale tovarăşilor lui, care o răneau adânc pe femeia iubită. Nu era deci El Zarco, omul cumplit care băga spaima şi impunea respectul în rândul ortacilor lui; ea bănuia că până şi printre tâlhari femeia şefului trebuia să fie ceva sfânt, ca soţia unui general pentru soldaţi. Departe de aşa ceva, era tratată ca o femeiuşcă, o pradă luată la un atac, ce venea să sporească numărul nenorocitelor creaturi ce alcătuiau acel soi de harem greţos care sălăşuia, ca o şatră de ţigani, în vechea capelă.

Poate la ele se gândea mulatrul când spusese, la intrarea Manuelei:

„Dar El Zarco mai are şi altele! La ce-i trebuie atâtea?”

Asta era îngrozitor.

Hotărât lucru, Manuela simţea că nu-l mai iubeşte pe El Zarco, că se înşelase în privinţa sentimentelor care o determinaseră să fugă de acasă.

Atunci însă, examinându-se în adâncime, sondând prăpastia întunecată a conştiinţei ei, înţelegea până la urmă, cu groază, că exista o altă patimă în ea care o susţinuse în dragostea ei bolnavă, seducând-o ca şi prestigiul personal al lui Zarco, iar această patimă era lăcomia, o lăcomie dezlănţuită, nebună, cu adevărat absurdă, dar irezistibilă şi care-i corupsese caracterul.

Şi furioasă pe acest gând, se revolta împotriva ei înseşi, nega totul şi asta cu o mare aparenţă de dreptate. Nu putea fi lăcomie, nu preţioasele bijuterii pe care Ei Zarco i le aducea aproape în fiecare noapte la întâlnire o influenţaseră să-l iubească pe bandit; şi nici speranţele de a obţine altele, chiar mai frumoase, din jafurile care ar fi urmat; căci, în fond, această comoară şi cea care s-ar fi adăugat, respectiv capitalul adunat şi cel care era de aşteptat, putea să dispară într-o clipă o dată cu moartea banditului sau cu înfrângerea lui. Nimic nu era mai puţin sigur decât banii bandiţilor.

Pe de altă parte, femeia iubeşte bijuteriile pentru plăcerea de a le arăta în public, iar ea nu se putea făli cu ele faţă de nimeni, cel puţin nu acum. Nici prin târguri, pentru că nu putea să se ducă acolo şi nici măcar faţă de aceşti răufăcători, căci i-ar fi ispitit să i le smulgă. În plus, dacă dorinţa de lux i-ar fi determinat afecţiunea pentru El Zarco, atunci ar fi hotărât-o mai degrabă să-l prefere pe Nicolas, căci fierarul avea deja o avere măricică şi fără datorii şi deşi econom ca orice om moral care câştigă banii printr-o muncă grea, e sigur că, îndrăgostit cum era de ea, i-ar fi dat cât ar fi dorit ca s-o vadă fericită.

Astfel, deci, nu lăcomia o aruncase în braţele iubitului ei; era dragostea, fascinaţia, un soi de ameţeală care o făcuse să înnebunească şi să părăsească totul, mama, cămin, cinste, tot ca era demn de respect şi sfânt, pentru a-l urma pe acel om fără de care, doar în urmă cu două zile, nici nu putea trăi.

Iar acum!…

Tocmai asta era groaznic! Manuela credea că se trezeşte dintr-un vis îngrozitor. Îi fuseseră de ajuns câteva ore pentru a înţelege tot ce era respingător în patima ei şi tot ce era de nereparat în aventura ei. Iar în aceste ore, trezindu-se din nesănătoasa ei, iluzie şi stingându-se astfel flacăra impură care îi arsese inima, conştiinţa ei se lumina din nou şi simţea realitatea rece cu tot cortegiul ei de adevăruri zdrobitoare.

Acestei dureroase revoluţii, ce se petrecea din ce în ce mai intens, i se adăugau, bineînţeles, chinuitoarele amintiri despre biata bătrână, blinda şi iubitoarea mama, atât de cinstită, atât de afectuoasă, pe care o înşelase în mod josnic, pe care o părăsise în cea mai mare disperare, pe cave o ucisese, căci era sigur, că, la deşteptare, căutând-o zadarnic prin toate părţile, aflând apoi din scrisoarea ei că fugise, disperarea nefericitei bătrâne întrecu se orice margini… s-o fi îmbolnăvit şi o fi pe moarte!

Manuela nici nu se putea gândi la asta, astfel că, zdrobită de atâtea emoţii, chinuită de atâtea remuşcări, descurajarea, urâtul vieţii puneau stăpânire pe ea şi simţea că avea să-şi piardă sufletul.

Pedeapsa greşelii ei nu se lăsase aşteptată multă vreme.

Între timp, El Zarco o înconjura cu mii de gesturi, o copleşea cu atenţii; se străduia, împreună cu bandiţii şi femeile, să-i aranjeze locuinţa ce-i era hărăzită în capelă, aducând rogojini noi, întinzând preşuri, agăţând câteva stampe cu sfinţi şi mai ales arătându-i cuferele în care se aflau vreo câteva traiste cu monede, nişte vase de argint laolaltă cu podoabe pentru cai, fâşii din haine de mătase, lenjerie bărbătească şi de femei, mii de alte obiecte ciudate. S-ar fi zis că lădiţele acelea erau. Adevărate cuiburi de coţofană, în care tot ce se furase zăcea în dezordine.

— Totul e al tău, Manuelita, al tău şi numai al tău; uite aici cheile şi am să-ţi mai aduc.

Manuela zâmbea tristă.

El Zarco, văzând-o aşa, credea că suferă de pe urma schimbării felului de viaţă; dar nici o clipă nu putu bănui

schimbarea ce se petrecuse în sufletul iubitei lui, de a cărei dragoste era din ce în ce mai sigur.

Astfel încât el le puse pe femei s-o distreze, să-i abată atenţia, elogiind existenţa pe care o duceau acolo, distracţiile ce se improvizau şi mai ales norocul lui Zarco la atacuri şi prăzi.

Seara, El Zarco îi aduse doi bandiţi, cărora le ceru să-i cânte, acompaniaţi de ghitară; cele mai frumoase cântece. Manuela se uită la ei cu groază; cântară un lung şir de cântece, din acelea greoaie, absurde, fără nici un înţeles, pe care pleava le cântă în zilele de beţie.

Bandiţii le cântau cu vocea ascuţită şi distonantă a ţăranilor din ţinutul cald. Glas de eunuc, ţipător şi aspru, semănând cu cântecul greierului, ce nu poate fi ascultat mult timp fără a fi cuprins de o puternică plictiseală.

Manuela se simţi obosită, iar muzicanţii, aflând asta, foarte contrariaţi că nu-i fuseseră pe plac mironosiţei, îi spuseră noapte bună şi plecară.

Veni şi noaptea, noapte îngrozitoare şi lugubră a sălaşului de bandiţi. Manuela ieşi la uşa capelei, doritoare să respire aer curat şi să privească înfăţişarea acestui loc ce începea să-i pară din ce în ce mai primejdios, deşi îl avea drept sprijin pe El Zarco.

Noaptea era întunecoasă şi, ca şi cea dinainte, ameninţa o furtună. Luminile ce luceau prin ferestrele şi crăpăturile ruinelor îi dădeau un aspect şi mai înspăimântător.

Pe ici pe colo, treceau patrule călare mergând spre avanposturi ori făcându-şi rondul; domnea o tăcere de mormânt. Noaptea e prielnică răufăcătorilor, când stau la pândă sau dau un asalt; dar e plină de spaime şi primejdii chiar şi pentru ei, dacă se odihnesc în bârlog. De aceea, somnul lor nu e niciodată liniştit ci tulburat de orice foşnet al frunzişului, de orice galop auzit în depărtare, de orice fluierat al vântului, de orice zgomot străin.

Oricât de siguri erau argintaţii la Xochimancas, am mai spus, nu scăpau din vedere nici o precauţiune. De aceea, tabăra lor era păzită din avanposturi, de iscoade, de ronduri şi, chiar aşa fiind, şefii nu închideau decât un singur ochi.

Atunci aveau un motiv în plus să fie alarmaţi. Răpirea Manuelei trebuia să fi provocat un mare scandal la Yautepec. Fierarul din Atlihuayan, om periculos pentru argintaţi. Care-i ura de moarte, pretendent dispreţuit al tinerei, trebuia să fi dat alarma printre târgoveţi şi printre prietenii lui de la fermă. Era mare cunoscător al locurilor, foarte îndrăzneţ şi viteaz. În plus, în ziua aceea sosise la Yautepec cavaleria care-i urmărise pe atacatorii de la Alpuyeca şi, chiar dacă argintaţii ştiau la ce se puteau aştepta cu privire la curajul acestei trupe, n-ar fi fost de mirare ca, animată de ura fierarului şi de hotărârea oamenilor, aceasta să se hotărască să-i atace.

Am văzut că previziunile bandiţilor nu erau lipsite de temei şi că lucrul de care se temeau ei fusese încercat de Nicolas, deşi, din cauza laşităţii maiorului, zadarnic. Astfel încât santinelele fură dublate la Xochimancas. Salome, principala căpetenie a bandiţilor, îi spusese, la căderea nopţii, lui Zarco:

— Dar-ar Dumnezeu, Zarco, ca drăguţa ta să nu ne-aducă vreun bucluc. Trebuie să ai de grijă; tu du-te cu ea, fiţi liniştiţi şi distrează-te. „Adio şi n-am cuvinte” – adăugă, făcând cu ochiul şi râzând ironic – că eu voi veghea. I-am trimis pe băieţi pe toate drumurile, iar Felix a înaintat până spre Atlihuayan, să vadă dacă e ceva. Aşa că poţi să pleci, du-te şi somn uşor.

Îi mai spuse şi alte vorbe, dar trebuie să fi fost în aşa fel, că nu voi să le pronunţe decât cu voce joasă la urechea lui Zarco. Fapt e că cei doi se despărţiră râzând în hohote. Salome încăleca şi, urmat de vreo douăzeci de călăreţi, plecă să facă rondul. El Zarco se îndreptă spre capelă, unde toţi adormiseră, în afară de Manuela, care-l aştepta aşezată pe o bancă, încruntată şi plângând.

XXI
ORGIA

Trecură astfel câteva zile ce-i părură veacuri Manuelei, veacuri de plictiseală şi tristeţe. Îi era imposibil să se deprindă cu viaţa printre bandiţi, căci pe măsură ce El Zarco o trata cu mai multă intimitate, ea fiind acum iubita lui, simţea un dispreţ tot mai mare faţă de el, dispreţ complicat de un soi de toarnă ori de oroare faţă de omul care putuse s-o târască până în prăpastia aceea.

Dintr-o necesitate a noii ei vieţi, Manuela trebuise să stabilească relaţii, dacă nu de prietenie, cel puţin de familiaritate cu femeile ce locuiau în capelă cu ea, ba chiar cu iubitele celorlalţi bandiţi ce locuiau în altă parte.

Printre ele o prefera pe una, nu pentru că ar fi fost mai puţin depravată, ci fiindcă cunoştea foarte bine Yautepec-ul, unde locuise mulţi ani şi-i vorbea mereu despre persoane ce-i erau cunoscute, despre *dona* Antonia, despre Pilar, despre Nicolas, mai ales despre Nicolas, pe care-l cunoştea bine.

— Vai, Manuelita! îi spusese această femeie în prima zi când intrară în vorbă – tare îmi pare bine că eşti şi dumneata cu noi, căci eşti atât de frumoasă şi graţioasă şi pentru că-l iubesc pe El Zarco, iar omul meu îl iubeşte şi el, dar asta nu mă împiedică să-ţi spun că ai făcut o mare prostie venind aici cu el. Dacă ţi-ar fi făcut o casă în vreun târg, sau la vreo plantaţie ori fermă unde avem prieteni; ar fi făcut mai bine şi dumneata ai fi fost mai în siguranţă şi mai mulţumită. Dar aici, suflete, ai să pătimeşti multe. Pentru noi, care ne-am urmat bărbaţii în toate războaiele şi am umblat cu ei încoace şi încolo, viaţa asta nu e grea, ba dimpotrivă, ne place, căci, în sfârşit, suntem obişnuite, iar peripeţiile prin care trecem sunt câteodată vesele, lăsând la o parte faptul că avem şi noi uneori partea noastră şi că ni

se întâmplă mereu câte ceva. Sigur că trecem şi prin câte o spaimă bună, că sunt zile în care nu mâncăm şi nopţi în care nu dormim, iar câteodată oamenii noştri ne mai bat şi ne mai maltratează, dar, ţi-am spus, suntem obişnuite şi nu ne mai pasă. Dar dumneata, o fată care a fost mereu ocrotită, care trăia aşa de bine acasă, atât de îngrijită de mămica, cu feţişoara matale atât de fină şi trupşorul delicat – ce nu-i făcut să tragă mâţa de coadă, adevărat e, suflete, că mi-e tare frică să nu te îmbolnăveşti ori să nu ţi se întâmple vreo nenorocire. Acuma vezi, eşti foarte tristă, se vede imediat pe faţa matale că nu eşti mulţumită, aşa e?

Manuela nu-i răspunse decât vărsând un potop de lacrimi.

— Sărăcuţa de ea – continuă femeia – te-am cunoscut acum vreo doi ani, acolo, la Yautepec, aşa frumoasă, aşa cuviincioasă, aşa bine îmbrăcată! Parcă erai o sfântă fecioară şi te iubeau tare mult băieţii de la prăvălii şi toţi flăcăii drăguţi din târg, deşi, ca să ţi-o spun pe şleau, nici unul din ei nu făcea doi bani în comparaţie cu *don* Nicolas, fierarul. El, sărăcuţul, e cam smead, e urât, e cam stângaci, ca un indian ce se află şi nu-i decât meseriaş, dar se zice că e foarte muncitor, că are deja banii lui. Şi că-i foarte iubit. Aici nu trebuie. Să-l vorbeşti de bine, căci le e frică de el şi e singurul căruia nu i-au putut da lovitura, căci e tare viteaz şi nu se lasă; şi cum n-are nici pământuri, nici animale, nici nimic care să poată fi ocupat, decât bani, cine ştie unde, asta înseamnă că ar fi nevoie să-l prindă pe el şi să-l pună la cazne ca să-i predea; dar nu s-a putut, căci el e tare bănuitor şi umblă mereu bine înarmat şi însoţit de alţi tovarăşi şi ei de nădejde. Ăsta chiar că ţi s-ar fi potrivit, copilă, iar el umbla de mult după matale, toată lumea o ştia. Ce-ţi spun eu acum e adevărat şi să mă ferească Dumnezeu să mă audă El Zarco, că mi-ar scoate ochii, dar e adevărat. El Zarco, sigur că e băiat drăguţ şi simpatic, bun la luptă şi are mult noroc; dar, îţi spun eu, el e cam supărăcios şi dacă te mai vede tristă, poate să se înfurie şi s-ar putea chiar…

— Ce? o întrerupse cu nerăbdare Manuela – să mă bată?

— Păi… vezi mata, Manuela, n-ar fi prea greu! El te iubeşte mult, dar, ascultă-mă pe mine, e cam supărăcios…

— Păi, numai asta îmi mai lipsea! răspunse Manuela. Apoi adăugă eu amărăciune: N-o s-o facă şi de ce-ar face-o? Ce motiv ar avea?

— Se vede bine că nici unul, ba dimpotrivă, e foarte îndrăgostit de matale; dar tocmai de aceea, el e foarte rău şi dacă te vede tot mereu tristă, poate să creadă că nu-l iubeşti, că-ţi pare rău că l-ai urmat, ba ar fi în stare să te omoare la mânie… Eu te sfătuiesc să te arăţi mai veselă, fii mai prefăcută, dă-i de înţeles lui Zarco că eşti mulţumită, că te înţelegi cu noi, că-ţi plac glumele băieţilor, că au şi început să umble cu vorba că nu-ţi place de ei; în sfârşit, că te obişnuieşti cu viaţa noastră, căci, la urma urmei, acum, suflete, eşti a lui Zarco, iar dacă nu se întâmplă vreo nenorocire, ca, de exemplu, să-l omoare, va trebui să umbli mereu cu el, dacă n-o să izbuteşti să-l faci să te ducă în altă parte; dar atunci s-ar putea să fie mai rău; fiindcă va trebui să ai de-a face cu oameni josnici, care or să te bănuiască şi cum El Zarco care e gelos, va lipsi mult de lângă dumneata, el o să fie mereu neîncrezător, iar la cea mai mică bârfă care o să-i ajungă la urechi, or să fie certuri şi moarte de om şi o să-ţi pară rău că te-ai despărţit de el. Aşa că măi bine, fă cum îţi spun eu, prefă-te cât mai mult şi atrage-ţi dragostea tuturor.

Manuela înţelese uşor că femeia avea dreptate şi că, deşi, amară şi neplăcută, îi zugrăvise viaţa pe care avea s-o ducă cu adevărul propriu experienţei. Argumentele pe care le aducea nu aveau replică. Tot ce i se întâmplase şi avea să i se mai întâmple nu era decât urmarea inevitabilă a zăpăcelii, a orbirii, a nesăbuinţei ei. Aruncându-se cu capul înainte în prăpastie, nu mai avea alt drum posibil; trebuia să cadă până la fund. Aşa că, nu exista cale de scăpare; era ca o păsărică prinsă în plasă, ca o muscă învăluită în pânza neagră a unui păianjen monstruos, în. Care se prindea tot mai mult cu cât făcea eforturi mai, mari pentru a ieşi din ea.

La gândul acesta, Manuela simţea trecându-i prin trup un

fior de moarte, punea stăpânire pe ea o puternică dorinţă. Să scape, să zboare, căreia îi urmau o dezamăgire şi o descurajare de nespus.

Să simuleze! Să se prefacă! Era îngrozitor şi totuşi nu avea altă cale. Îşi propuse deci s-o urmeze pe aceasta, să-şi schimbe cu totul purtarea şi să-l păcălească pe El Zarco pentru a-i câştiga încrederea, astfel ca, profilând de primul prilej, să scape din ghearele lui.

O asemenea viaţă era plină de vicisitudini, de aventuri; n-aveau să stea la nesfârşit în bârlogul acela, n-o să cutreiere mereu numai locurile acelea. S-ar fi putut ca vreodată să fie nevoiţi să treacă pe lângă vreun oraş. Atunci ea s-ar fi refugiat acolo, ar fi chemat autorităţile, le-ar fi cerut ajutor; poate l-ar fi găsit pe Nicolas, i-ar fi inspirat milă şi el ar fi salvat-o, el, de care bandiţii se temeau atât, el, care era atât de viteaz, de cinstit şi de generos.

Căci, după cum e de presupus, dată fiind schimbarea ce se petrecuse în sufletul Manuelei, pe măsură ce chipul lui Zarco îi apărea învăluit în umbrele fricii, ale groazei, ba poate chiar ale urii, cel al tânărului fierar se ilumina cu o nouă şi trandafirie lumină.

Nicolas, chiar pentru femeia aceea, care nu făcea altceva decât să spună adevărul, valora mai mult decât El Zarco, mai mult decât toţi bandiţii, care se temeau de el. Nu era înzestrat cu un chip atrăgător, dar, în schimb, ce suflet frumos avea! Manuela învăţase în numai câteva zile să preţuiască ce valorează aparenţa atunci când e comparată cu fondul. El Zarco, tânăr, frumos, îndrăgit până atunci de ea, azi îi inspira groaza.

Nicolas, muncitorul grosolan, indianul ars de soare, cu mâinile negre şi groase, mânuind ciocanul, lângă nicovală, acoperit cu şorţul lui de piele, iluminat de fulgerele roşiatice ale forjei, câştigându-şi existenţa prin munca lui cinstită, îi părea acum frumos, plin de măreţie, demn de dragoste, în comparaţie cu golanii aceia roşi de vicii, acoperiţi cu argintul pe care-l smulseseră prin asasinate şt jafuri, proscrişi de societate, trăind mereu în primejdie, având drept perspectivă spânzurătoarea, dormind iepureşte,

căutând în beţie şi joc uitarea remuşcărilor ori singurele plăceri ale vieţii lor josnice.

Ce frumoasă şi dulce ar fi fest viaţa în casa acelui muncitor, înconjurată de respectul oamenilor cinstiţi! Ce cămin, liniştit, oricât de modest ar fi fost! Ce zile vesele, consacrate încă de dimineaţă sfintelor treburi ale familiei! Ce seri plăcute, după truda zilei, petrecute în blânde discuţii şi în odihna netulburată de nici o amintire amară! Apoi, cina gustoasă şi bine condimentată, la masa săracă dar curată, mângâierile copiilor, sfaturile bătrânei mame, planurile de viitor, speranţele ce-şi aveau rădăcina în economie, în muncă, în cinste... o lume întreagă de fericire şi lumină... Totul dispăruse... Totul era acum imposibil!

Şi în mijlocul acestui tablou apărea pentru o clipă, dar clară şi precisă, o imagine ce-o făcea să se înfioare pe Manuela, era chipul lui Pilar, blânda şi buna ei prietenă, ce părea să-l iubească pe Nicolas în taină şi căreia i-o spunea de obicei în glumă, ca pentru a o umili! Iar acum... această apariţie fugară, în visul de fericire ce se îndepărta, îi dădea Manuelei un sentiment amar şi ascuţit. Era invidia! Era gelozia!

Pilar merita această fericire pe care ea, nebuna, o dispreţuise, dar cu toate acestea, pe Manuela doar simpla bănuială o irita intens şi nu se liniştea decât la gândul că astfel de unire era imposibilă, deoarece Nicolas n-o putea iubi pe orfană, îndrăgostit cum era de ea, de Manuela, iar dragostea trebuie să-i fi sporit în urma fugii ei.

În sfârşit, abia încolţite aceste gânduri în sufletul Manuelei, după discuţia cu femeia pe care o alesese drept confidentă, ele Crescură, stăruitoare şi nemiloase. Imaginea lui Pilar deveni coşmarul permanent al Manuelei, iar bănuielile căpătară caracter de realitate, cum se întâmplă întotdeauna cu imaginaţiile bogate. Asta pentru că Manuela îl iubea de acum pe Nicolas şi-l iubea cu dragostea disperată şi violentă ce luptă cu imposibilul..

Aşa se face că; deşi îşi propusese să urmeze sfaturile ce-i fuseseră date şi să ia calea prefăcătoriei, nu reuşi s-o iacă şi se închise într-o tăcere şi într-o tristeţe încă şi mai

încăpăţânate decât în zilele anterioare.

El Zarco se arătă supărat, până la urmă şi o dojeni.

— Dacă mai stai tristă, ai să mă aduci în stare să fac o nebunie – îi spuse.

Manuela ridică din umeri.

Într-o seară însă, El Zarco veni călare, foarte mulţumit. În ziua aceea fusese într-o expediţie, însoţit de câţiva tovarăşi. Sări jos de pe cal la uşa capelei şi alergă s-o vadă pe Manuela, care, ca de obicei, se afla închisă în acel soi de alcov ce-i fusese improvizat.

— Ţine – îi spuse – ca să nu mai fii tristă.

Şi-i puse în mână un săculeţ cu bani de aur.

— Ce-i asta? întrebă Manuela cu dezgust.

— Uite ce e – îi răspunse El Zarco, răsturnând aurul pe pat. O sută de bani de aur – adăugă – pe care tocmai i-au adus şi mâine o să-mi mai aducă o sută, ori altfel îi tai beregata francezului.

— Ce francez? întrebă Manuela îngrozită.

— Păi, un francez pe care băieţii s-au dus să mi-l aducă tocmai de pe lângă Chalco, închipuieşte-ţi, aproape de Mexico. E bogat şi, ori îşi dezleagă băierile pungii, ori moare! Familia a şi trimis o sută de galbeni, dar dacă nu trimite cinci sute, o încurcă. Aici îl ţin doar cu o *tortilla*[27] la douăsprezece ore.

— Doamne! exclamă Manuela înspăimântată.

— Ce? Te sperii, mironosiţo? Ia mai vino-ţi în fire? În loc să te bucuri, căci cu banii ăştia suntem bogaţi. O să le dau şi tovarăşilor ceva, dar noi o să avem partea cea mai mare şi apoi o s-o luăm din loc, dar încet-încet, că asta nu se poate face imediat şi o să plecăm de aici către Morelia sau Zacatecas, ori la mama dracului, unde să nu mă ştie cine sunt şi o să deschid un han, ori o să cumpărăm o fermă, căci, aşa cum eşti tu, nu pari să-ţi placă să duci viaţa asta şi când te gândeşti că mi-ai promis!…

Manuela, fără a băga în seamă reproşul, după ce privi aurul cu indiferenţă, îi răspunse:

— Ascultă, Zarco, chiar dacă nu-mi mai aduci bani, te rog

---

[27] Un fel de turtiţa de mălai (n.t.).

să-i dai drumul omului. Zici că mănâncă o *tortilla* la douăsprezece ore?

— Da – răspunse El Zarco, surprins de întrebare.

— Ei bine – continuă Manuela – eu te implor să-i dai să mănânce ca lumea şi apoi să-l laşi liber, chiar dacă nu-ţi mai aduce alţi bani.

— Ce tot spui tu acolo? întrebă El Zarco, cu un glas răguşit în care se ghicea cea mai sălbatică mânie. Eşti nebună, Manuela, să-mi spui mie asta? Nu ştii că fiecare bogătaş care cade în mâinile noastre trebuie să-şi răscumpere viaţa cântărindu-se în aur? După ce că numai şi numai pentru tine, doar de dragul tău, ingrato, am riscat viaţa băieţilor trimiţându-i să mi-l aducă pe bogătanul ăsta, să ne dea bani, să ne umple de galbeni, ca să-ţi cumperi bijuterii, rochii de mătase, tot ce vrei, iar acum tu îmi vii cu mila asta şi cu rugăminţi? Păi se vede că încă n-ai apucat să afli cine sunt eu şi de ce sunt în stare. Tu eşti foarte bună, Manuela şi ai crescut printre oameni serioşi şi foarte pioşi; dar mă cunoşteai, iar dacă nu te-ai crezut în stare să te obişnuieşti cu felul meu, de ce-ai plecat de-acasă? Ştiai ce sunt, ştiai de unde veneau bijuteriile pe care ţi le-am dat. Acum de ce te sperii? Ai venit până aici să ne ţii predici? Păi atunci îţi pierzi timpul şi mă plictiseşti, căci, într-adevăr, nu mai suport mutrele tale şi dispreţul tău faţă de tovarăşii mei, lacrimile şi zeflemelele tale. De câteva zile Salome, Felix şi Coiotul îmi tot spun că rău am făcut aducându-te aici la noi, că ai să ne aduci vreo nenorocire, iar eu, doar din dragostea ce ţi-o port, am îndurat aluziile lor şi, crezând că-ţi fac o plăcere, am riscat viaţa celor mai buni tovarăşi ai mei ca să mi-l aducă pe bogătaş, să-l jupoi şi să-ţi dau bani, bani mulţi, iar tu îmi vii cu o asemenea prostie îţi spun drept, Manuela, asta nu mai îndur. Dacă felul tău de a gândi era altul, de ce nu te-ai măritat cu indianul din Atlihuayan? Ăla nu e hoţ! Dar cu mine, albă ori neagră… ori te obişnuieşti cu viaţa pe care o duc, ori mori, Manuela – spuse El Zarco cu glas scăzut, apropiindu-se de tânără cu ochii ieşiţi din orbite şi cu rama pe pat dl pistolului.

La această izbucnire de mânie, Manuela începu să

tremure.

— Dar eu voiam doar – spuse ea eu timiditate – să nu-l omori pe străinul acela din cauza mea… Şi asta pentru tine, doar pentru tine… căci mi-e teamă să nu comiţi o crimă…

— Crimă! repetă El Zarco livid de mânie şi cu o voce nazală, dar puţin mai liniştit. Crimă! Uite, proasta! Poate te gândeşti că e prima vulpe pe care o jupoi? Mai du-te dracului cu scrupulele tale! Francezul ăsta o să se ducă unde s-au dus şi ceilalţi, chiar dacă nu va fi pentru a-ţi da ţie banii. Nu ştii, nevinovate, că bogătaşul care cade în mâinile noastre aparţine tuturor? Chiar dacă aş vrea eu să-i dau drumul francezului, crezi că ceilalţi m-ar lăsa? Cum rămâne cu partea lor?

— Bine, să nu mai vorbim, de asta – spuse Manuela înspăimântată – fă ce vrei, Zarco, n-o să-ţi mai spun nimic.

— Păi, e bine – spuse banditul – bine ai să faci. Acum noi trebuie doar să profităm de ocazie. Păstrează banii ăştia fără să faci zarvă, nu mai vorbi nimic şi nu mă mai bate la cap cu plânsete şi cu văicăreli.

Abia sfârşi de vorbit El Zarco, că se auzi mare larmă de voci, amestecată cu acorduri de ghitară şi de *jaranita*[28] iar în capelă intrară Salome Plasencia, Palo Seco, Tigrul, Linares şi încă vreo douăzeci de bandiţi, plini de veselie şi beţi.

— Zarco! strigară – acum eşti bogat, frate şi o să facem o petrecere să se veselească pisicuţa pe care ţi-ai adus-o de la Yautepec şi care moare de gălbioare.

— S-o vedem! Scoate-o, omule, scoate-o, să vină să joace eu noi „valsul”, „polca” şi *„chotis*[29]-ul”!

— Vino, Manuelita şi ai grijă să nu-i superi pe tovarăşii mei – spuse El Zarco luând-o de mână pe tânără, care se lăsă trasă ca o victimă şi reuşi să afişeze un zâmbet.

— Iată-mă, fraţilor şi iat-o şi pe pisicuţa mea, să mergem la dans.

— Drăguţo – spuse Salome, care ţinea în mână o sticlă.

---

[28] Diminutiv de la *jarana,* instrument muzical mexican, un fel de chitară mai mică (n. t.).

[29] Dans popular spaniol (n.t.).

Hai cu noi la balul pe care-l facem ca să sărbătorim isprava iubitului tău. El Zarco; alaltăieri l-a chinuit cu „băţul” pe francez până a scuipat bănişorii pe care trebuie că i-ai păstrat tu, ca o fată bună, aşa că o să bem şi o să mâncăm… Hai încoace şi nu mai sta acolo aşa tristă.

— Bine, bine – spuse El Zarco – hai să aranjăm dansul şi să pregătim băuturile şi vin eu mai pe urmă s-o iau pe Manuela. Îmbracă-te, suflete şi găteşte-te de dans, că vin acum după tine.

— Zarco, tu eşti gelos – spuse Salome, dându-i o palmă peste umăr, cu ton glumeţ – eşti gelos şi ştii că printre noi asta nu se face. Acum îţi iertăm prostiile astea, dar n-o mai ţine aşa mult timp, frate, că nu e bine.

Manuelita tremura. Totul se transforma în noi primejdii pentru ea. Când rămase singură, o chemă pe confidenta ei s-o ajute să se îmbrace, dar de fapt să vorbească cu ea.

— Cine e francezul pe care l-au prins? o întrebă. Dumneata nu ştii nimic?

— Cum să nu! răspunse femeia – ba tare mă mir că nu ştii şi matale. Francezul e acolo, într-o pivniţă din conac şi în fiecare zi îl pun la cazne să stoarcă banii de la familia lui, care e la Mexico. Zic că a dat deja un săculeţ, care e la El Zarco. „Galbenul” (aşa se numea omul ei) îl păzeşte. Acum, pe el şi pe ceilalţi.

— Păi cum, mai sunt şi alţii? întrebă curioasă Manuela.

— Sigur că sunt şi alţii – răspunse femeia. E un *gachupin,* mai e un negustor, un alt bătrân foarte zgârcit, care se plânge toată ziua şi încă vreo câţiva mai sărăntoci, dar care pot da şi ei vreo sută, două de pesos. Tot e ceva!

— Şi aş putea să-i văd şi eu?

— Cum să nu! Dacă El Zarco vrea să te ducă, nimic mai uşor; dar cum eşti mata, delicată, o să te impresioneze.

— N-o să mă impresioneze – răspunse Manuela cu un aer hotărât – m-am schimbat, ara să-ţi urmez sfaturile.

— A, ce bine! exclamă femeia – atunci o să te distrezi bine. Ai să vezi!

Cum în momentul acela tocmai venea El Zarco, Manuela îl rugă s-o ducă acolo unde erau ostaticii.

Fi Zarco o privi surprins.

— Tu? îi spuse – tu vrei să-i vezi pe prinşi? Dar ce s-a întâmplat?

— S-a întâmplat – răspunse Manuela – că am să-ţi dovedesc că nu sunt tristă şi nici nemulţumită de viaţa asta; că nu mă sperii de nimic şi că, atunci când m-am decis să-mi las casa şi familia pentru tine, este pentru că eram hotărâtă să te urmez peste tot şi să-ţi împărtăşesc soarta.

— Bine, fato, asta-mi place! Mă supăraseşi foarte tare, dar fiindcă numai te-ai prefăcut şi eşti cea pe care o credeam eu, acum chiar că sunt fericit. Am să te duc unde sunt nerozii ăia şi să nu-ţi fie milă de ei, că ei au bani şi nu-şi riscă viaţa ca noi.

Manuela, îmbrăcată şi gătită de bal, foarte frumoasă, În ciuda palorii şi a slăbiciunii, se lăsă condusă de bandit până la vechile cripte din pivniţele ce serveau drept celule nefericitelor victime ale tâlharilor.

La singura uşă ce mai era practicabilă se afla o gardă de douăzeci, de bandiţi, înarmaţi cu muschete, pistoale, cuţite şi pumnale. Toţi erau tăcuţi şi-şi acoperiseră feţele cu basmale.

Vaste e încăperi boltite, care odinioară folosiseră la păstrarea căpăţânilor de zahăr şi care sunt cunoscute în ferme sub numele de „pivniţe”, ar fi fost complet întunecate dacă în colţuri n-ar fi fost aprinse nişte opaiţe cu grăsime, lângă care erau întinşi pe nişte rogojini soioase patru oameni legaţi de mâini şi de picioare, legaţi la ochi şi care ar fi putut fi luaţi drept cadavre dacă din când în când n-ar fi arătat, prin mişcări de durere sau suspine stinse, că erau trupuri vii.

— Uite-l pe francez – îi spuse El Zarco, Manuelei, ducând-o într-unul din colţuri şi arătându-i un om bătrân. Cu capul cărunt, bandajat tot şi care abia mai dădea semne de viaţă.

Lângă el se aflau bârne încrucişate, hamuri, lănci şi alte obiecte de tortură, un ulcior cu apă şi o sticlă de rachiu.

— Alaltăieri i-am dat câteva „beţe” blestematului ăsta de franţuz şi de asta a dat galbenii, dar dacă nu scoate banii. Îi

facem ceva şi mai rău. Încă nu ştie ce e aia să ai gâtlejul sugrumat şi nici să ţi se scoată unghiile de la picioare şi de la mâini. O să afle!

La aceste ultime vorbe spuse cu voce tare, bietul francez, care îi ascultase. Încercă să se ridice în capul oaselor şi, cu o voce slabă şi rugătoare, spuse:

— Ascultă, domnule, pentru numele lui Dumnezeu, ucide-mă, nu mai pot, ucide-mă!

— Nu, încă nu, bătrâne cărpănos; trimite să-ţi mai aducă patru sute de galbeni, dacă nu, ai sa vezi ce o să ţi se mai întâmple.

— Nu mai am aur – răspunse nenorocitul. Sunt sărac, am familie, am copilaşi, n-are cine să-mi împrumute. Nu mai am! Nu mai am!... Omorâţi-mă!...

— Hai să plecăm – spuse Manuela, gata să leşine – dacă nu mai are bani, omorâţi-l...

— Nu – răspunse El Zarco, râzând cu un rânjet sinistru şi înspăimântător – aşa spun toţi; disperă, vor să moară, dar cum viaţa nu dă muguri, sfârşesc prin a scoate – paraua. Mâine o să dea şi ăsta ce-i cerem. I-a fost înştiinţată familia şi le-a scris chiar el, spunându-le ce i se întâmplă.

— Bine – zise Manuela tremurând toată – dar, ce? Guvernul n-o să trimită trupe să vă urmărească şi să-i elibereze pe ăştia? Familiile lor n-o să-i înştiinţeze?

— A, nu! Nu le convine, căci le a frică să nu-i omorâm. Pe urmă, guvernul nu poate să trimită forţe împotriva noastră şi, chiar de le-ar trimite, nu ne-ar face nimic; nu ne-ar mai găsi aici. Tu nu ştii, Manuelita: noi suntem puternici, suntem hotărâţi şi, cel puţin acum, nimeni nu ne ameninţă. Dar hai să mergem la dans, că ne aşteaptă! Va trebui să dansezi cu toţi şi să fii veselă; să nu zică iar că sunt gelos şi să iasă cu vreo „râcă”.

Manuela ieşi din pivniţă în grabă, lividă, tremurând, cu ochii ieşiţi din orbite, nebună de groază şi de frică. Oricât de înspăimântător ar fi fost balul, acela nu putea să-ţi producă frica, uriaşa repulsie pe care i-o provocase tabloul ostaticilor.

Cum balul se dădea în camerele care se aflau mai în

interiorul vechiului conac, lângă criptele pivniţei, perechea urcă scările dărăpănate şi se prezentă imediat în salonul luminat cu lumânări de seu şi plin de fum, unde se adunaseră banditii pentru a se distra.

Acolo se auzeau câteva *bandolones*[30], ghitare şi *jaranas,* cântând polci şi valsuri, căci trebuie spus că aceşti bandiţi nu erau amatori de dansuri populare, cum ar fi *jarabe*[31], pe care nu obişnuia să le danseze decât uneori, când, din vreun capriciu, voiau să mai facă variaţie. Argintaţii erau oameni cu pretenţii, dansau „cuviincios”, dar tocmai de aceea balurile lor aveau respingătorul aspect al parodiei ori grotescul caricaturii.

La intrarea Manuelei şi a lui Zarco, se iscă o gălăgie înspăimântătoare; urale, galanterii, înjurături, blesteme, toate ieşite dintr-o sută de guri strâmbe de beţie şi de desfrâu. Toţi bandiţii celebri erau acolo, acoperiţi de argint, înarmaţi, cântând cântece obscene, alţii, îmbrăţişând femeile desfrânate care le ţineau companie. Manuela se înfioră; abia se desprinse de braţul lui Zarco, că se apropie de ea mulatrul colosal şi îngrozitor care-i inspira atâta repulsie. Avea încă bandajul ce-i acoperea o parte din faţă; dar lăsa să se vadă gura enormă, cu dinţi ascuţiţi şi albi dintre care ieşeau cei doi canini superiori ce păreau să-i spintece buza inferioară şi venea acoperit tot de argint. De parcă ar fi vrut să-i depăşească prin podoabe pe ceilalţi tovarăşi.

— Acu’ ai să dansezi cu mine, drăguţo – îi spuse Manuelei, cuprinzând cu una din mâinile lui mari, braţul alb şi delicat al tinerei.

Într-o mişcare irezistibilă, Manuela se dădu înapoi înspăimântată şi încercă să-l urmeze pe El Zarco pentru a fugi cu el. Dar mulatrul o urmări râzând, îi prinse mijlocul cu braţul lui vin jos şi-i spuse lui Zarco:

— Ia uite, Zarco, la dama ta, fuge de mine şi nu vrea să danseze: oblig-o!

— Măi, fir-ar să fie! Ce-i asta, Manuela? De ce nu vrei să

---

[30] Bandolon, instrument muzical cu corzi, asemănător ghitarei (n.t.).

[31] Dans popular mexican (n.t.).

dansezi eu prietenul meu Tigrul? Ţi-am spus că trebuie să dansezi cu toţi, doar de asta ai venit.

Manuela se resemna şi, afişând un zâmbet jalnic, se lăsă condusă de acel monstru de răutate şi obrăznicie.

— Ah! exclamă el, dându-şi pe spate pălăria mare, în timp ce continua să cuprindă şi să strângă convulsiv mijlocul Manuelei. Bine am zis eu că trebuia să-mi fac plăcerea de a te strânge în braţe după placul inimii! Acuma eşti cu un bărbat şi o să ne desfătăm dansând acest *chotis.*

Manuela aproape închise ochii şi se lăsă dusă de acel soi de ciclop, care o devora cu unicul ochi ce-i rămânea liber şi o scălda în duhoarea lui, ca un abur de rachiu.

Văzându-i trecând aşa, înspăimântător el, ca o fiară turbată, iar ea slabă şi supusă, ca o pradă, ceilalţi bandiţi îi strigau:

— Hei, Tigrule, să n-o mănânci pe căprioara asta!

După ce dădură de câteva ori ocol salonului mizei, împiedicând şi împingând vreo cincizeci de perechi de bandiţi şi de femei, beţi, Tigrul încetă să danseze, dar, aplecându-se spre tovarăşa lui, îi spuse cu un glas întretăiat de dorinţă, strângându-i brutal braţul:

— Pisicuţo, de când te-am văzut venind cu El Zarco, mi-ai plăcut şi am pus-o pe Vulpoaică, muierea Galbenului, să ţi-o spună, nu ca să-mi răspunzi atunci imediat, ci ca s-o afli de la bun început. Nu ştiu dacă ţi-a spus.

Manuela nu răspunse.

— Că dacă nu ţi-a spus, acu’ ţi-o spun eu pe şleau; tu trebuie să ajungi să mă iubeşti.

— Eu?... exclamă tânăra speriată.

— Tu! răspunse Tigrul. Ai să vezi!... El Zarco nu-i statornic şi o să te răsplătească prost, cum le-a răsplătit şi pe celelalte... Dar sunt eu aici, suflete, aşa că atunci când nu ţi-o mai place, să-ţi aduci aminte de mine şi atunci ai să vezi tu cine-i Tigrul: tu nu mă cunoşti şi nu-l cunoşti încă pe El Zarco. Nu te speria că mă vezi aşa, cu chipul bandajat, căci sunt aşa chiar din cauza ta.

— Din cauza mea? întrebă Manuela cu o curiozitate amestecată cu spaimă.

— Da, chiar din cauza ta şi o să-ţi spun. M-au rănit la Alpuyeca străinii pe care i-am omorât. Eu i-am omorât, ce mai!… eu am fost cel care a dus lupta, în timp ce El Zarco jefuia cuierele; un *gringo* mi-a dat una cu patul pistolului, de puţin a lipsit să nu-mi scoată un ochi; da’ până la urmă a murit şi el şi au murit şi toţi cei care-l însoţeau dintre bărbaţi. Dar El Zarco abia dacă ne-a dat o mână de ajutor în toiul luptei şi abia când erau cu toţii la pământ şi pe moarte, atunci a venit şi el şi i-a omorât după ce se predaseră şi a omorât femeile şi copiii. Da, dom'le. Aşa a fost. El Zarco e un slăbănog şi o găină, dar de pus, da şi-a pus de-o parte toate bijuteriile să ţi le ducă ţie, iar nouă nu ne-a lăsat decât boarfele nefolositoare, căci la ce ne-ar fi trebuit alea? Surtuce, saci, tunici vechi, boarfe de filfizoni! Iar El Zarco şi-a luat ce era mai bun, după ce noi luptaserăm. Nu-i nimic! Un vultur ca mine nu plânge. Dar de când te-am văzut, mi-am zis: „Acuma, da, mi-am găsit perechea! El Zarco n-are decât să-şi ia bijuteriile, nouă să ne lase drăguţa şi suntem chit”.

Manuela părea a fi prada unui coşmar şi simţi că leşină, Dezvăluirile despre El Zarco, asasinarea femeilor, a muribunzilor şi a copiilor, ameninţările Tigrului, totul era peste puterile ei şi-i zdruncina hotărârea de a înfrunta e asemenea viaţă. Căzuse în iad! Ea ştia că oamenii aceia erau numai bandiţi, dar în realitate erau demoni scuipaţi de infern. Oh! De-ar fi putut scăpa în clipa aceea! De-ar fi putut măcar să moară! Rămase paralizată şi mută. O scoase din starea ei vocea aspră şi răguşită a Tigrului, care o întrebă:

— Da’ ce-i cu tine, frumoaso? Te sperii de ce spun?… Nu ţi-a povestit El Zarco toate isprăvile şi vitejiile lui? Pare-mi-se că nu; păi, află-le acum şi să-ţi intre bine în cap ce spun, că o să ajungi în stăpânirea mea.

— Dar crezi dumneata că El Zarco o să se lase? exclamă, în sfârşit, Manuela, sufocată de mânie şi supărare.

— Şi ce-mi pasă mie dacă se lasă sau nu, pisicuţo! Da’ ce? Poate crezi că mi-e frică mie de poltronul ăsta? Dacă matale-mi admiţi dragostea, chiar şi acum, spune doar un

cuvânt, şi-l omor pe El Zarco. Asta aşa, ca să rămân o dată liberă… Dacă nu, mai aştept şi ai să vesti tu ce se întâmplă.

— Păi am să-i spun şi lui Zarco, să fie şi el prevenit!

— Păi spune-i-o, frumoaso, chiar spune-i-o – răspunse Tigrul cu un rânjet dispreţuitor şi sinistru, în care se ghicea o hotărâre înspăimântătoare. Doar El Zarco mă cunoaşte – adăugă el – şi ai să vezi de nu-i adevărat ce-ţi spun; El Zarco, de care te-ai îndrăgostit pentru că-l credeai bărbat, nu-i decât un slăbănog. Aşa că n-ai decât să i-o spui şi, ca s-o faci chiar acum, te conduc să te aşezi, iar eu rămân să aştept.

Manuela se duse la locul ei, zdrobită. Fără îndoială că acolo avea să se producă o catastrofă; Tigrul dorea să o provoace cu orice preţ pentru a-l ucide pe El Zarco, iar ea avea să fie prada învingătorului. Ce situaţie îngrozitoare! Manuela simţea că-şi dă sufletul.

Dar în timp ce-l căuta cu teamă pe iubitul ei, pe care, în ciuda ororii ce i-o inspiră, îl considera singurul ei sprijin, îl văzu îndreptându-se către ea, încruntat, rece, livid de mânie. Manuela îl crezu gelos pe Tigru şi se gândi că venise clipa certei de care se temea.

Dar şi Zarco, cu un zâmbet drăcesc şi crispat de furie, îi spuse:

— Acum ştiu eu care e motivul tristeţilor şi plictiselilor tale din zilele astea, mi-au povestit şi n-o să mă mai duci tu de nas, neruşinato.

— Dar ce e? Ce-i? Ce ţi-au povestit, Zarco? întrebă Manuela întunecată şi înfricoşată la auzul acestor vorbe.

— Da; mi-a spus Vulpea că e vorba de… că-ţi pare rău că ai fugit cu mine, că ţi-ai dat seama ea nu mă iubeşti… cu adevărat… că singurul om pe care-l iubeşti e indianul Nicolas; că-ţi pare rău că l-ai părăsit; că viaţa cu argintaţii nu-ţi place şi cu prima ocazie care-ţi apare ai să mă părăseşti.

— Dar eu n-am spus!… întrerupse, tremurând, Manuela.

Ei Zarco n-o lăsă să termine:

— Ba da, i-ai zis, prefăcuto şi mincinoasa, să nu tăgăduieşti cumva! Eu sunt de vină că m-am încrezut în o

făţarnică şi o mironosiţă ca tine, care nu voia decât bijuterii şi bani… Dar uite ce e – adăugă, apucând-o de braţ şi strângând-o animalic – de mine nu-ţi baţi joc, m-ai auzit? Ai fugit de-acasă cu mine, de acuma asta ţi-e soarta. Cât despre fierarul indian, am să-mi fac plăcerea să-ţi aduc capul lui să-l mănânci la frigare – apoi ai să mori şi tu, dar n-ai să mai râdă de mine!

Manuala abia putu să-i spună lui Zarco, într-o atitudine rugătoare:

— Zarco, fă-mi hatârul şi scoate-mă de aici, mi-e rău!…

— Nu ta scot, n-ai decât să mori! îi răspunse banditul în culmea furiei.

Nu apucă bine să spună aceste vorbe, că la uşa sălii se auzi mare zarvă şi câţiva bandiţi, acoperiţi de praf, cu hainele în dezordine ca după un drum lung, dădură buzna cu un aer speriat, întrebând de Salome Plasencia, de El Zarco, de Tigru şi de celelalte căpetenii.

Salome şi ceilalţi le ieşiră în întâmpinare.

— Ce-i? întrebă acesta, în timp ce toţi argintaţii formară un cere. În jurul lui, încetând, după cum era de înţeles, muzică şi larma damului.

— Veşti – răspunse unul dintre noii sosiţi, sufocându-se. Am alergat zece leghe să vă dăm de veste… Martin Sanchez Chagollan, cel din Ayacapixtla, cu o trupă de patruzeci de oameni, l-a surprins le Juan Gachupm cu douăzeci de tovarăşi şi i-a spânzurat în crângul de *catzahuates* de la Casasano.

— Şi când asta? întrebară în cor bandiţii copleşiţi.

— Aseară, pe la vreo zece i-au surprins. Erau ascunşi în pădure, aşteptând o încărcătură ce urma să treacă, când Martin Sanchez a căzut pe ei, i-a înconjurat şi abia de-au putut să scape vreo cinci-şase, care au venit să ne caute, dar sunt răniţi şi n-au putut veni până aici.

— Dar… ce?… Băieţii ăştia nu s-au bătut? întrebă Salome.

— Ba s-au bătut, dar ceilalţi erau mai mulţi şi aveau arme foarte bune.

— Şi ce, nu li s-a dat de ştire?

— Tocmai asta ne-a mirat! Dar cred că oamenii încep să-l ajute pe Martin Sanchez şi să ne părăsească pe noi.

— Păi trebuie neapărat să-i răzbunăm pe tovarăşii noştri şi să-i mai înfricoşăm pe oameni, să nu apuce să se întoarcă cu totul împotriva noastră. Mâine în zori, plecăm toţi de aici. Să se adune şi ceilalţi care umblă răspândiţi. Să-l căutăm pe Martin Sanchez, să vedem dacă-i la fel de bun împotriva a cinci sute de oameni ca şi împotriva a treizeci. Aşa că, pregătiţi-vă pentru mâine.

— Şi ce facem cu prizonierii? întrebă unul.

— Păi, ăia să moară – spuse Salome – ce ne trebuie nouă piedici? Tu, Tigrule, du-te şi ucide-i chiar acum.

— Uite ce e, Salome – spuse Tigrul înaintând – mai bine dă-i treaba asta lui Zarco; el ştie mai bine să-i omoare pe morţi – adăugă el cu dispreţ.

— Să-i omor pe morţi, spui, Tigrule?

— Da, să-i omori pe morţi! răspunse Tigrul. Adu-ţi aminte de Alpuyeca.

— Ba ai să vezi că ştiu să-i ucid şi pe vii! răspunse El Zarco, livid de mânie.

— Bine, bine – spuse Salome, intervenind – nu vrem ceartă; oricine e bun pentru a-i lichida pe prizonieri! Important e să n-apuce zorile; trimiteţi-i vorbă Galbenului şi hai să mergem. Dansul s-a terminat.

— A, o altă veste! adăugă celălalt dintre noii sosiţi – Azi-dimineaţă au îngropat-o la Yautepec pe mama fetei pe care şi-a adus-o El Zarco.

Atunci se auzi un ţipăt ce-i făcu pe toţi bărbaţii să-şi întoarcă capetele.

— Mama! exclamă Manuela şi căzu leşinată pe jos.

— Biata de ea! spuseră femeile, ce-şi reveniseră din beţie la ploaia aceea de veşti rele.

— Ridic-o, Zarco, ia-o de aici şi vezi să se potolească, fiindcă altfel o să ne încurce.

El Zarco, ajutat de câteva femei, o ridică pe Manuela, o luă în braţe şi o duse la capelă, unde o culcă pe pat. Tânăra era pe moarte. Atâtea emoţii, una după alta, atâtea primejdii, atâtea ameninţări, atâta groază, îi doborâseră

firea slabă şi-i întunecaseră spiritul. Manuela părea prostită şi nu făcea altceva decât să plângă în tăcere.

El Zarco, pradă şi el a mii de gânduri diferite, înfuriat de Tigru, gelos pe Nicolas, tot mai îndrăgostit de Manuela, dar cu totul contrariat de ultimele veşti şi de necesitatea de a pleca la drum, nu mai ştia ce să facă.

Se învârtea ca o fiară în cuşcă; chema femeile s-o ajute pe iubita lui, dădea ordine bandiţilor care i se supuneau şi-l slujeau, pregătea bagaje, însemna lăzi, se aşeza din când în când pe marginea patului în care se întinsese Manuela şi o fixa pu o privire în care era greu de deosebit dragostea, ura sau ispita unei hotărâri sinistre; uneori începea să umble prin capelă, blestemând.

În sfârşit, se apropie de tânără şi, cu un glas rece şi uscat, îi spuse:

— Asia nu mai are leac; lasă plânsul şi pregăteşte-te să plecăm mâine de aici, ajută-mă să fac bagajele. Păzeşte-ţi bine bijuteriile; asta e important pentru tine. Printre noi – adăugă, văzând că Manuela suspina mai violent – nu-i obiceiul să te mâhneşti aşa şi nici să faci mare doliu când îţi moare cineva. Doar de asta ne naştem! Pe urmă, mama ta era bătrână şi mă ura, biata de ea; trage-i o rugăciune şi amin… nu te mai gândi la ea. Indianul tău o fi îngropat-o, o să se aleagă cu livada şi o să-şi scoată banii; apoi o sări îngropi tu pe el, n-ai grijă şi o să ai plăcerea să-i plângi la mormânt.

Aşa deci, acel bandit, El Zarco, pe care Manuela îl crezuse măcar om, cel puţin milos, nu era altceva decât un pervers fără inimă, care se complăcea în a-i spori chinurile, insultând-o în clipele de mare durere, calomniindu-l pe omul generos care o sprijinise în ultimele clipe pe biata şi nenorocita bătrână.

Astfel gândise Manuela.

Pilar şi Nicolas erau cei ce vegheaseră împreună la patul de moarte al nefericitei bătrâne şi-o puseseră în mormânt.

Nicolas şi Pilar! Din nou această pereche ce nu-i mai ieşea din gând! Ce mari şi ce nobili. Îi păreau acum cei doi tineri!… Dar ce nefericire că nu-i apăreau aşa decât pentru

a-i provoca îngrozitorul chin al geloziei şi ruşinea de nespus de a se considera un monstru de nerecunoştinţa şi de josnicie în comparaţie cu ei!

Şi totuşi, chinuită şi degradată, demnă de dispreţ cum era, doar gândul la Nicolas îi părea o licărire de alinare în mijlocul îngrozitoarei nopţi ce-o înconjura din toate părţile cu negurile, temerile şi primejdiile ei, necunoscute dar înspăimântătoare.

În sfârşit se sculă şi înghiţindu-şi lacrimile, se apucă să pregătească bagajele, cu moartea în suflet.

XXII
MARTIN SANCHEZ CHAGOLLAN

Să vedem, acum, cine era temerarul bărbat ce îndrăznise să spânzure douăzeci de argintaţi chiar în locurile unde stăpâneau ei şi care provocase astfel tulburare în cartierul general al bandiţilor.

Numele lui Martin Sanchez Chagollan nu era chiar necunoscut la Xochimancas, aşa că nu el a provocat surpriza, ci, ceea ce a provocat chiar o surpriză mare, a fost vestea despre ceea ce făcuse.

Să spânzure douăzeci de argintaţi în arborii de *catzahuate* de la Tetelcingo, adică tocmai în mijlocul acelui domeniu unde nu stăpâneau decât crima şi teroarea!

Dar cine era acest om? Era oare vreun şef al guvernului, sprijinit de lege şi contând pe elementele puterii publice, pe bani vistieriei statului şi pe concursul autorităţilor şi al poporului?

Nimic din toate acestea. Martin Sanchez Chagollan, personaj în mod riguros istoric, ca şi Salome Plasencia, ca şi El Zarco, ca bandiţii pe care i-am înfăţişat în această istorisire, era o persoană particulară, un ţăran, fără antecedente militare de nici un fel; departe de aşa ceva, fusese un om întrutotul paşnic, ce refuzase întotdeauna să se amestece în disputele civile ce agitau de mulţi ani ţara şi astfel, retras, aproape timid, tăia, dăruit în exclusivitate muncilor satului, într-o mică fermă pe care o avea. Nu departe de Ayacapixtla, în apropiere de Cuautla şi de Morelos. Şi, pe lângă toate acestea, era un om de bine în adevăratul înţeles al cuvântului, unul din acei fanatici ai cinstei ce preferă să moară decât sa comită un act ce i-ar putea păta numele ori să-l facă mai puţin respectat de către familie sau de către prieteni.

Cu astfel de principii, în acea vreme de răscoale şi

corupţie, în care nu puţini oameni rustici şi simpli s-au văzut obligaţi să se implice în revoluţii ori în crimele comise la adăpostul acestora, Martin Sanchez trebuise să îndure multe pentru a se sustrage compromisurilor şi intrigilor. Dar, prin puterea abilităţii şi energiei sale, rămase curat şi, deşi privit cu neîncredere şi invidie de toţi partizanii, reuşi să trăiască, în linişte, în colţişorul ascuns unde-şi avea moşioara, îngrijindu-se de micile lui interese, ajutat de copii lui, acum mari.

Căci Martin Sanchez era un om bine intrat în ani. Împlinise vreo cincizeci; avea însă una din acele firi robuste şi viguroase ce se găsesc doar la cei de la câmp şi da la munte, întărite de aerul pur, de alimentaţia sănătoasă, de munca şi bunele obiceiuri. De aceea, deşi în vârstă de cincizeci de ani, el părea încă un om în toată puterea bărbăţiei lui.

Mic de statură, cu capul rotund, ce părea înfipt între umeri din cauza gâtului scurt, umerii laţi, braţele herculeene şi picioarele strâmbe şi vânjoase vădeau în el muncitorul neobosit şi călăreţul desăvârşit.

Ochii mici, verzui şi vioi, nasul acvilin, faţa oacheşă cu trăsături regulate, gura cu buze subţiri şi strânse, barba mereu bine rasă, fruntea îngustă şi părul aproape cărunt, tuns perie, îi dădeau o oarecare înfăţişare felină. Avea o anumită asemănare cu un leopard.

Astfel arăta omul care a exercitat o influenţă de cea mai mare importanţă în vremea aceea, în ţinutul cald şi activităţii căruia s-a datorat în principal suprimarea înspăimântătoarei plăgi a bandiţilor ce ani de-a rândul secătuise acele fertile şi bogate ţinuturi.

Martin Sanchez trăia deci liniştit, consacrat muncii lui, după cum am spus, când, lipsind el şi soţia lui, căzu asupra fermei lor o ceată mare de argintaţi.

Bătrânul tată al lui Martin şi fiii lui se apărară cu eroism dar, dominaţi prin număr, bătrânul şi unul dintre fii au fost asasinaţi, casa jefuită şi apoi incendiată, tot ce constituia averea cinstitului ţăran fiind distrus.

Când Martin Sanchez se întoarse de la Mexico, unde

fusese, nu mai găsi din casa lui decât cenuşa şi, prin ea, cadavrele tatălui şi fiului lui, ce nu fuseseră nici măcar îngropate, căci ceilalţi copii, răniţi şi ascunşi în munţi, nu putuseră veni la fermă.

În sfârşit, era acolo doar groază şi dezolare.

O vreme, soţia lui Martin aproape înnebuni de durere şi de frică. Martin Sanchez nu zise nimic. Se duse să-şi caute fiii în munţi; împreună cu ei înmormântă cadavrele fiului şi al tatălui şi, despărţindu-se de biata lui fermă transformată în dărâmături şi de pământurile lui arse, îşi duse soţia şi familia în satul Ayacapixtla, unde spera să aibă mai multă siguranţă.

Apoi vându puţinul ce-i rămăsese şi, cu banii strânşi, cumpără arme şi cai pentru a echipa un grup de douăzeci de oameni.

După ce copiii se însănătoşiră, îi înarmă, vorbi cu câţiva oameni dintre rude şi-i convinse să-l însoţească, plătindu-i din banii lui, iar o dată adunată această mică trupă, se duse să vorbească cu prefectul din Morelos, căruia-i împărtăşi hotărârea sa de a porni în urmărirea bandiţilor.

Prefectul, lăudându-i propunerea, îl avertiză totuşi de marile primejdii la care avea să se expună în acea situaţie. Martin Sanchez îi răspunse încă că era absolut hotărât să-şi ducă gândul până la capăt, iar el îi oferi ajutoarele ce-i stăteau în putere şi-l autoriză să urmărească hoţii, în calitate de şef al siguranţei publice şi cu condiţia de a-i supune pe criminalii prinşi judecăţii corespunzătoare.

Astfel autorizat, Martin Sanchez porni cu mica lui grupă. Însă, înţelegând bine că numai cu aceste mijloace reduse nu putea face faţă numeroaselor oşti ale bandiţilor ce prădau districtele Morelos, Yautepec şi Jonatepec, se limită la un simplu război strategic, încercând să se bată doar eu grupuri mici, pentru a le captura armele şi caii şi a-şi spori astfel propria forţă.

Astfel reuşi el, fugind şi umblând noaptea, plătind emisari şi făcând marşuri extraordinare, să deruteze încet-încet câteva cete de bandiţi şi să facă rost de arme, muniţii şi cai.

Lupta cu delăsarea generală, cu groaza de bandiţi, cu complicitatea multor oameni, cu ostilitatea unora din autorităţi, excesiv de meticuloase ori chiar implicate în acele crime; lupta, în sfârşit, până şi cu puţina tragere de inimă a propriilor lui ostaşi, care, neavând alt imbold decât pe acela al unei mici solde, îşi riscau viaţa şi şi-o riscau în faţa argintaţilor, care întotdeauna însoţeau moartea prizonierilor şi ostaticilor cu cele mai groaznice torturi.

Astfel, Martin Sanchez avea de învins zi de zi îngrozitoare greutăţi, dar setea lui de răzbunare îi spori forţele.

Acesta a fost resortul lui.

Animat de un sentiment personal, treptat-treptat, în el s-au adunat şi necazurile generale, ca într-o inimă a tuturor; fiecare dorinţă de răzbunare pentru vreo crimă de-a argintaţilor găsea în sufletul său un ecou, fiecare asasinat comis de el era înscris pe înfiorătorul răboj al memoriei lui; fiecare lacrimă de văduvă, de orfană de tată, se depunea în inima lui ca într-o urnă de fier.

Era reprezentantul poporului cinstit şi lipsit da apărare, un soi de judecător Lynch[32], simplu şi feroce totodată. Şi implacabil.

Înlăturase din sufletul lui frica, îşi îmbrăţişase cu credinţă cauza, aşteptând să-şi dea viaţa pentru ea şi era hotărât; dar mai înlăturase, dintre sentimentele lui şi mila faţă de bandiţi.

Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte. Aceasta era legea lui penală.

Argintaţii erau cruzi? Îşi propunea să fie şi el la fel.

Argintaţii provocau groază? Îşi propusese şi el să provoace groază.

Lupta avea să fie înspăimântătoare, fără răgaz, fără milă.

Cine avea să câştige? Cine ştie, dar Martin Sanchez se arunca în luptă cu ochii închişi, cu sabia scoasă din teacă şi cu pieptul blindat de setea lui de răzbunare şi dreptate!

Bandiţii trebuiau să tremure. Apăruse în sfârşit îngerul

---

[32] Personificare a aşa-numitei „legi Lynch", o procedură aplicată pentru prima dată în 1780 în S.U.A. de căpitanul William Lynch (1742-1620), prin care răufăcătorii erau ucişi fără a fi judecaţi (n.t.).

exterminator.

Acelor josnice păsări de pradă nu le venea de hac decât acvila munţilor, cu ciocul şi ghearele de oţel.

Martin Sanchez era indignarea socială transformată în om.

XXIII

„Hârca” era un han de pe vechiul drum de căruţe de la Mexico la Cuautla de Morelos, mai renumit încă decât ca popas de caravane, diligenţe şi călători pe jos, ca fiind loc de atacuri.

Într-adevăr, chiar dacă nu la hanul propriu-zis, dar puţin mai încoace sau puţin mai încolo de el, mereu se petreceau atacuri în acele vremuri. Şi asta pentru că pe acolo cotiturile drumului, munţii şi vecinătatea unor păduri dese şi a râpelor ofereau mari avantaje tâlharilor pentru a se adăposti, a sta la pândă ori a fugi.

De aceea, pasagerii diligenţei sau cărăuşii nu se apropiau de „Hârcă” decât făcându-şi semnul crucii şi tremurând de spaimă. Însuşi numele locului era lugubru. Probabil că existase acolo pe vremuri vreo hârcă înfiptă în arborii de pe drum, care trebuia să fi aparţinut vreunui bandit cu faimă, pedepsit de trupele frăţiei *Acordado*[33] în vremea colonială; sau poate că fuseseră mai multe cranii de tâlhari, iar oameni, după cum obişnuiesc în Mexic, singularizaseră numele pentru a-l face mai scurt.

Fapt este că locul e mai mult decât sinistru şi că pe vremuri nu se putea privi hardughia întunecoasă, dărăpănată şi tristă a hanului fără un sentiment de dezgust şi de groază.

Acolo deci, într-o seară de toamnă, la apusul soarelui, la vreo trei luni după ce se petrecuseră evenimentele pe care tocmai le-am povestit, în faţa hanului se afla o trupă de cavalerie orânduită şi compusă din patruzeci de oameni.

Aceştia erau îmbrăcaţi într-o uniformă ciudată: aveau o haină neagră cu nasturi de oţel vopsiţi în negru; pantaloni

---

[33] Asociaţia „Sentinţa”, un fel de ligă împotriva tâlharilor, înfiinţată în Mexic în 1710 (n.t.).

negri, cizme mari galbene şi pinteni de oţel: pălărie neagră cu boruri foarte înguste, fără altă podoabă decât o panglică albă cu inscripţia: Siguranţa Publică. Cât, despre arme, acestea erau: muschetă de-a curmezişul spatelui, sabie cu mâner negru solid şi teacă de oţel, Fiecare soldat avea o cartuşieră plină la centură. Caii magnifici, aproape toţi de culoare închisă, şeile şi tot echipamentul de o extremă simplitate şi fără nici o podoabă. *Poncho-uri* negre, legate pe spinarea cailor.

Aproape toţi soldaţii păreau tineri, puternici şi aveau un aer foarte marţial; dar uniformele şi echipamentul lor le dădeau un aspect lugubru ce inspira groază. Păreau fantome, iar acolo la „Hârca” şi la acea oră, toate obiectele căpătau forme uriaşe, lângă munţii singuratici, un asemenea şir de călăreţi, tăcuţi şi încruntaţi, părea mai degrabă o apariţie sepulcrală decât o trupă.

Cei care era desigur şeful descălecase, ţinându-şi calul de dârlogi şi părea să cerceteze orizontul în care se pierdea drumul, aşteptând desigur pe cineva.

Era îmbrăcat în acelaşi fel ca şi soldaţii lui, doar că în loc de cizme, avea apărătoare de piele de ied galbene şi purta o pelerină groasă de culoare închisa.

Peste câteva clipe apăru la fereastră un om în vârstă şi bine îmbrăcat, care, îndreptându-se spre acest şef, îl întrebă:

— Încă nu se văd, *don* Martin?

— Nimic, nici urmă! răspunse acesta.

Aşadar, şeful era Martin Sanchez Chagollan, iar aceea era trupa lui, îmbrăcată, după dorinţa şefului ei, în uniforme negre şi fără nici o podoabă, din ură faţă de argintaţi. Tot din ură faţă de aceştia stabilise ca pălăriile soldaţilor lui să nu aibă borurile largi ci, dimpotrivă, foarte înguste şi fără nici un galon.

Martin Sanchez nu privea deloc cu ochi buni pe oricine purta pălăria împodobită cu argint şi cum bănuielile ajunseseră de temut, pălăriile simple şi de culoare închisă deveniseră la modă prin locurile acelea pentru că reprezentau un soi de pavăză.

Totuşi, pe vremea aceea Martin Sanchez era încă departe de a fi ajuns spaima bandiţilor şi a complicilor lor. Încă îşi lua mii de precauţiuni în marşurile şi expediţiile lui, temându-se să nu fie înfrânt; încă mai mergea „de-a buşilea”, cum spunea chiar el. Spânzurase până acum un număr destul de mare de argintaţi, dar fusese acuzat de multe ori că ar fi comis abuzuri pentru care nu era autorizat căci, după cum am spus, n-avea permisiunea decât să-i prindă pe criminali şi să-i trimită la judecată. Dar Martin Sanchez răspunsese că nu-i spânzura decât pe cei care nu mureau în luptă şi făcea acest lucru pentru a da un exemplu.

În privinţa asta era foarte posibil să fi ascuns câte ceva şi de fapt să-i fi împuşcat pe toţi bandiţii pe care-i prindea; dar, după cum se vede, nici nu putuse să-şi desfăşoare toată energia şi nici nu avea elementele necesare pentru a o face, căci nu dispunea decât de cei patruzeci de oameni şi de hotărârea lui.

Omul care-i adresase cuvântul şi care părea să fie un fermier bogat ori un negustor, văzând că nu veneau persoanele pe care le aşteptau, spuse:

— Pai, *don* Martin, presupunând că domnii aceia nu mai apar, dacă dumneata nu hotărăşti altceva, ne vom continua marşul, căci se face târziu şi nu vom ajunge la Morelos la vreme. Şi apoi, cei cu încărcătura au plecat de mult şi s-ar putea să li se întâmple vreun accident.

— Eu cred – răspunse Martin – că nu trebuie să ne facem griji dinspre partea asta. Ştiu bandiţii că mă aflu prin preajmă şi n-au să îndrăznească să se arate. Dar acest *don* Nicolas, mă îngrijorează. Să nu i se fi întâmplat ceva, că nu mai soseşte. Mi-a scris că pleacă de la Chalco în zori; o fi luat prânzul la Tenango, dar era oricum vremea să fie cu noi. E adevărat că vine însoţit şi că e un om dintr-o bucată; dar blestemaţii aceştia sunt în stare să-i fi întins vreo cursă de la Tenango încoace, deşi n-am veste să fi apărut vreo ceată nici ieri şi nici alaltăieri. Dar ştii şi dumneata ca cei din Ozumba se pun de acord cu ceilalţi şi aşa îşi fac combinaţiile. Chiar că mi-ar părea, rău să i se fi întâmplat

ceva unui prieten atât de bun! Trebuia să fi înaintat eu până la Juchi sau până la Tenango, dar el mi-a dat de ştire că aici avea nevoie să se întovărăşească cu mine, căci aici aflase că-l aşteptau duşmanii lui, care au jurat să-l termine şi pe el şi pe mine. Şi închipuie-ţi dumneata că bietul de el se însoară şi că s-a dus la Mexico cu o sumă frumuşică să cumpere „daruri de nuntă”; aşa că blestemaţii, pe lângă faptul ca l-ar omorî pe el, s-ar alege şi cu o sumă bună în bijuterii, în sfârşit, am să las câţiva băieţi aici, dacă vine, iar noi o să plecăm fiindcă, într-adevăr, încărcătura are de făcut un drum lung. Atunci Martin Sanchez încalecă şi pomi în şir cu trupa Im, însoţit de băieţii lui şi de acel negustor, lăsând vreo zece oameni cu ordin să-l însoţească pe Nicolas, cunoscutul nostru, care venea dinspre Mexico.

Nu făcuseră nici jumătate de oră, de drum, când auziră împuşcături şi un curier veni în goană către ei, strigându-le că argintaţii jefuiau încărcătura.

Martin, în fruntea trupei lui, înainta în grabă şi peste câteva clipe cădea asupra banditilor, care-l primiră cu o ploaie de gloanţe şi cu strigăte obraznice, zicându-i că era ziua lui de pe urmă.

Călăreţii negri făceau minuni de vitejie, ca şi şeful lor, care se avântau unde era bătălia mai aprigă. Dar argintaţii erau numeroşi şi comandaţi de principalele lor căpetenii; trupa lui Martin era literalmente asediată; vreo şase sau opt dintre curajoşii lui soldaţi căzuseră, iar alţii dădeau înapoi; începuse lupta cu armă albă, iar Martin, înconjurat de duşmani, rănit, se apăra cu disperare, încercând să-şi vândă scump viaţa, când un ajutor neaşteptat veni să-l salveze.

Era Nicolas, care, cu cei zece soldaţi pe careu lăsase Martin la Hârca şi cu alţi zece oameni pe care-i avea cu el, aurind împuşcăturile, înaintaseră în mare grabă, alungând tocmai în cele mai grele momente pentru Martin Sanchez. Acel viteaz şi noua lui trupă produseră o clipă de derută printre argintaţi; cu toate astea, banditii erau mult superiori şi continuară lupta.

Nicolas era însă un om de o îndrăzneală de neînfrânt,

călărea un cal superb şi avea arme excelente. Astfel încât, văzându-l pe Martin Sanchez încercuit, se aruncă asupra grupului, dând lovituri cu vârful şi cu latul săbiei. Era şi timpul, căci viteazul şef avea sabia frântă şi era rănit, El Zarco şi Tigrul erau cei ce-l înconjurau pe Martin, dar, văzându-l pe Nicolas, dădură înapoi şi reuşiră să fugă. Fierarul, recunoscându-l pe El Zarco nu-şi putu reţine un strigăt de ură şi triumf. În sfârşit, îl avea în faţă!

Se năpusti asupra lui ca un fulger; tâlharul, înnebunit de groază, ieşi din luptă şi se îndreptă înspre o pădurice unde se aflau câteva din femeile bandiţilor, călare, dar ascunse.

Nicolas îl ajunse pe EL Zarco tocmai când acesta se apropia de grupul de femei şi acolo, în timp ce banditul îşi descărca asupra lui muscheta, îi despică ţeasta cu o lovitură de sabie şi-l lăsă lat jos, după care se întoarse la locul luptei, strigând:

— Acum *dona* Antonia e răzbunată!

Nici măcar nu auzi, aşa cuprins de furie, strigătul Manuelei care se afla printre femeile călare şi care-l recunoscuse chiar în clipa când îl rănea pe El Zarco.

După toate acestea, lupta dură puţin, căci bandiţii fugiră înspăimântaţi, lăsând încărcătura.

Soarele apusese. Se lăsau umbrele, iar în lumina crepusculară, Martin Sanchez îşi adună morţii şi răniţii, la fel ca şi argintaţii, ceea ce-l făcu să se oprească în loc câteva ore, până când se înnoptă de tot.

Atunci, temându-se că argintaţii se vor regrupa şi se vor întoarce asupra lui cu toate avantajele ce le aveau datorită numărului şi ajutaţi de întuneric, hotărî ca unul dintre ai lui să se repeadă până la Morelos să ceară autorităţilor să-i sprijine cu oameni şi să le dea brancardele necesare.

Sarcina era din cele mai periculoase; bandiţii nu se aflau prea departe şi se temeau de o ambuscadă pe drum.

Doar un om putea s-o îndeplinească, iar Martin Sanchez, în zbuciumul lui, nu ezită să-i ceară un asemenea sacrificiu lui Nicolas.

— *Don* Nicolas – îi spuse – numai dumneata eşti în stare să te expui acestui risc, dar desăvârşeşte-ţi opera. Ne-ai

salvat acum o clipă. Dumneata cunoşti drumurile, ai un cal bun şi eşti un om ca nimeni altul. Te rog…

Nicolas plecă imediat. Când Martin îl văzu pierzându-se printre neguri:

— Niciodată n-am văzut – spuse – bărbat atât de viteaz ca ăsta!

— Dar dacă n-are grijă, o să-l omoare pe acolo! spuse negustorul.

— Doamne fereşte! răspunse Martin Sanchez. Dar ce voiai dumneata să facem ca să ieşim de aici? Nu e decât această cale. N-o să i se întâmple nimic, ai să vezi dumneata! *Don* Nicolas are noroc. Şi e atât de bun… mai bine să mă fi omorât pe mine decât pe el!

Între timp, soldaţii care cercetau împrejurimile să vadă dacă mai erau răniţi, se întoarseră spunând că în apropiere, între tufişuri, plângea o femeie lângă un cadavru.

Don Martin se duse el însuşi să recunoască femeia, care nu era alta decât Manuela, ce nu voise să fugă cu tovarăşele el, nu din dragoste pentru El Zarco, pe care de la început îl crezuse mort, ci de frica Tigrului, care ar fi luat-o pentru el.

Martin, examinând trupul, cercetă dacă mai respiră. Rana pe care o primise El Zarco fusese grea, dar nu mortală. Banditul era scăldat în sânge şi greu de recunoscut, dar prin Manuela s-a aflat că era El Zarco.

Martin Sanchez se înfiora de bucurie. Temutul şi renumitul bandit căzuse în puterea lui.

Avea să-l spânzure imediat ce se iveau zorii. Din nefericire, în zori sosi trimisul autorităţii de la Morelos cu trupa şi brancardele. Martin îi încredinţa pe banditii răniţi şi pe prizonieri, împreună cu femeia. Nicolas abia dacă-i văzu. Iar cât despre Manuela, nu vru să se facă de ruşine şi-şi acoperi complet capul cu şalul.

Aşa mărşăluiră până la Morelos, Martin pentru a-şi îngriji rănile, care erau grave, soldaţii lui de asemenea, iar Nicolas îşi continuă drumul la Yautepec, pentru a-şi pregăti nunta.

Manuela, cum era şi firesc, prinsă împreună cu iubitul ei, rămase în închisoare, izolată, văzând în imaginaţie figura lui

Nicolas, tot mai frumoasă.

XXIV
PREŞEDINTELE JUAREZ

Martin Sanchez era indignat. Tabăra bandiţilor era încă foarte puternică şi se sprijinea pe influenţe mari, atât la Mexico cât şi în ţinutul cald. Dezorganizarea în care se afla ţara, pe vremea aceea, era cauza pentru care se putea vedea un asemenea scandal.

Argintaţii, aveau prieteni peste tot şi dacă vreun om de bine, cum am văzut în cazul lui Nicolas, găsea greu protecţie, un bandit avea mereu o mie de resurse pe care le punea în joc imediat ce-l păştea vreo primejdie. Aceasta pentru că, fiind puternici şi având în mâini viaţa şi interesele tuturor celor ce posedau câte ceva, erau temuţi şi se căuta să li se câştige cu orice preţ bunăvoinţa ori prietenul.

În timp ce viteazul şef, ce-şi expunea viaţa într-o luptă atât de inegală, îşi vindeca rănile, El Zarco, deja restabilit, reuşise, prin intermediul protectorilor lui, să fie supus judecăţii şi să fie transferat la Cuernavaca, sub pretextul că în acel district comisese crime.

Judecarea şi transferul însemnau salvarea vieţii lui; ar fi găsit apărători, ba poate chiar ar fi putut evada. La fel se făcuse şi cu ceilalţi bandiţi ce căzuseră răniţi sau prizonieri în luptă de lângă „Hârca”. Târgul Morelos era scandalizat, dar cum fapte de asemenea natură nu fuseseră, din nefericire, decât foarte frecvente, lucrurile nu depăşiră acest stadiu.

Martin Sanchez se gândi atunci că atâta timp cât nu se va da lupta pe scară largă cu bandiţii, aceştia, dată fiind comunitatea lor de interese, aveau să se apere mereu unii pe alţii; că, atâta timp cât el, Martin, şi alţi şefi ce-i urmăreau pe bandiţi nu aveau puteri ca acelea pe care le avusese pe vremuri renumitul Oliveros, orice luptă ar fi fost

inutilă, căci, o dată prinşi şi supuşi judecăţii, bandiţii aveau să găsească resurse, influenţe şi bani pentru a se sustrage pedepsei. Că atâta timp cât locuitorii ţinuturilor nu vor vedea luptă deschisă şi fără cruţare între autorităţi şi răufăcători, nu aveau să se decidă în favoarea celor dintâi.

Cu acest gând, plănui să facă un pas decisiv ca să ştie la ce să se aştepte; hotărî să meargă la Mexico pentru a se prezenta în faţa preşedintelui Juarez[34], să-l informeze întocmai despre starea în care se afla ţinutul cald, să-l convingă în favoarea cauzei drepte şi să-i ceară forţe, arme şi sprijin.

Această hotărâre deveni şi mai urgentă atunci când Martin Sanchez află că, după ce El Zarco, iubita şi tovarăşii lui fuseseră duşi la Cuernavaca escortaţi de o trupă mică şi slabă, argintaţii se ascunseseră în strimta şi accidentata trecătoare numită Sfârcurile şi, atacând escorta, o puseseră pe fugă şi eliberaseră prizonierii. Aşadar, El Zarco revenise cu tovarăşii săi să semene din nou groaza cu crimele lui în acel ţinut.

Martin Sanchez se îndreptă spre Mexico şi, deşi nu conta pe nici o trecere şi nici pe renume, având la el doar câteva scrisori, ale unor prieteni ai preşedintelui Juarez, se prezentă la acesta cât putu de repede.

Juarez nu era pe atunci magistratul cu autoritate incontestabilă şi acceptată, în faţa personalităţii căruia se înclina toată lumea, aşa cum avea să fie mult mai târziu.

În acea vreme, deşi tocmai triumfase în celebrul război al Reformei, lupta încă cu mii de greutăţi, cu mii de adversari, cu mii de primejdii, din care doar energia şi norocul lui l-au putut scoate la liman.

Forţele clericale, comandate de Marquez, Zuloaga şi alţii, încă mai luptau cu încrâncenare şi hărţuiau trupele guvernului care se străduiau să-i urmărească.

În partidul liberal se iveau pentru preşedinte rivalităţi puternice, deşi, ca să spunem adevărul, nu ele constituiau cel mai mare pericol.

---

[34] Benito Juarez (1806-1872), om politic şi legislator progresist, preşedinte al Mexicului (n.t.).

Vistieria era secătuită şi, ca o culme a nenorocirii, invazia străină profanase deja teritoriul, iar adversarii guvernului liberal, respectiv facţiunea reacţionară şi clericală, se uneau cu invadatorii.

Juarez se afla deci în zilele celui mai mare conflict. Am mai spus că, graţie acestor împrejurări, bandiţii se înstăpâniseră în ţinutul cald.

Martin Sanchez crezuse că va găsi în preşedinte un om posomorât, ba poate chiar predispus împotriva lui, dar se întâlni cu un om rece, impasibil, însă atent.

Conducătorul ţăran îl aborda cu hotărâre şi-i prezentă scrisorile pe care le aducea. Preşedintele le citi şi, aruncându-i o privire pătrunzătoare şi scrutătoare lui Martin Sanchez, îi spuse:

— Îmi scriu aici nişte prieteni că dumneata eşti un om de bine şi cel mai potrivit pentru a-i urmări pe aceşti nelegiuiţi care pustiesc sudul statului Mexico şi pe care guvernul, din cauza preocupărilor, lui, nu i-a putut nimici. Informează-mă, te rog, despre asta.

Martin Sanchez îi făcu o informare detaliată, pe care preşedintele o ascultă, cu calmul său obişnuit, dar pe care o întrerupse de câteva ori, dând semne de indignare. Când sfârşi Sanchez, Juarez exclamă:

— E un scandal cu care trebuie să terminăm o dată! Ce doriţi dumneavoastră pentru a ajuta guvernul?

Însufleţit de aceste cuvinte ale preşedintelui, laconica ca toate vorbele lui, dar ferme şi hotărâte, Martin Sanchez, îi spuse:

— Mai întâi, am nevoie, domnule, ca guvernul să-mi dea puterea de a-i spânzura pe toţi bandiţii pe care am să-i prind, iar eu vă promit, pe cuvântul meu de onoare, că nu-i voi ucide decât pe cei care merită. Îi cunosc pe toţi răufăcătorii, ştiu cine sunt şi l-am dat deja sentinţa, dar numai după ce am deliberat mult în conştiinţa mea. Conştiinţa mea, domnule este un judecător foarte drept. Nu seamănă cu acei juzi care-i eliberează pe cei răi pentru bani sau de frică. Eu nu vreau bani şi nici nu mi-e frică. În al doilea rând, am nevoie, domnule, ca dumneavoastră să nu

daţi ascultare anumitor persoane care umblă pe aici apărându-i pe argintaţi şi prezentându-i ca pe nişte oameni cu merite, care au adus servicii. Nu daţi crezare acestor patroni, domnule preşedinte, căci ei primesc o parte din jafuri şi se îmbogăţesc din asta. E pe aici un domn care umblă cu perucă pudrată, prizează prafuri dintr-o cutie de aur şi care primeşte în fiecare lună o leafă mare de la bandiţi. Acesta le dă cărţi de trecere fermierilor pentru a-şi transporta încărcăturile de zahăr şi rachiu fără incidente, plătind bineînţeles o contribuţie serioasă. Acesta, chiar cu banii argintaţilor, îşi face relaţii şi numeşte autorităţile din ţinutul cald şi-i eliberează pe cei prinşi, aşa cum l-a eliberat deunăzi pe El Zarco, un hoţ şi un asasin care merita spânzurătoarea. În sfârşit, acesta e adevăratul căpitan al tâlharilor, care trăieşte din jafuri fără a risca nimic, iar pe acesta, dacă l-aş prinde în drumul meu, chiar dacă m-ar costa viaţa după aceea, l-aş pune pe creanga unui copac, agăţat de beregată.

— Cine e omul ăsta? întrebă Juarez nerăbdător.

Martin Sanchez îi întinse o scrisoare şi-i spuse:

— Aici este numele lui ascuns, dar îi veţi recunoaşte după semne.

— Bine – răspunse Juarez după ce citi scrisorile pe care le reţinu imediat Nu vă mai îngrijiţi de el; n-o să mai elibereze pe nimeni. Ce mai doriţi?

— Arme, nimic decât arme, căci, n-am decât puţine. Nu-mi trebuie multe, căci le voi lua pe ale bandiţilor, dar pentru început aş avea nevoie de vreo sută.

— Puteţi fi sigur de ele. Mâine veniţi la Ministerul de Război şi le veţi avea pe toate. Dar să-mi curăţaţi locul acela de tâlhari.

— Voi lăsa totul în ordine, domnule.

— Bine, dumneavoastră veţi aduce astfel un serviciu patriotic, căci astăzi se cere ca guvernul să nu se gândească decât la războiul cu străinul şi la salvarea independenţei naţionale şi la nimic altceva.

— Aveţi încredere în mine, domnule preşedinte.

— Şi multă conştiinţă, domnule Sanchez; dispuneţi de

puteri extraordinare, dar numai cu condiţia să lucraţi cu dreptate, dreptatea înainte de toate. Doar nevoia ne poate obliga să folosim aceste puteri, care implică mari răspunderi, dar eu ştiu cui le încredinţez. Să nu mă faceţi să-mi pară rău.

— Mă puteţi trimite să mă împuşte dacă nu voi lucra după dreptate – spuse Martin.

Juarez se ridică şi întinse mâna înfricoşătorului împărţitor al dreptăţii.

Văzându-i pe cei doi bărbaţi, mici de statură, unul în faţa celuilalt, unul în redingotă neagră, cum obişnuia pe atunci Juarez, celălalt în haină tot neagră; unul oacheş, de tipul indianului pur, celălalt către galben, având tipul metisului şi al ţăranului; amândoi serioşi, amândoi gravi, oricine ar fi citit cât de cât în viitor s-ar fi cutremurat. Era legea salvării publice înarmând cinstea cu fulgerul morţii.

XXV
ZORII

La câteva zile după această întrevedere, într-o dimineaţă de decembrie, călduţă şi blândă în ţinutul cald ca o dimineaţă de primăvară, târguşorul Yautepec se deştepta plin de entuziasm şi vesel ca pentru o sărbătoare.

Şi, într-adevăr, aştepta o sărbătoare; nu una religioasă şi nici publică, ci o sărbătoare de familie, o sărbătoare intimă, dar la care lua parte întreg târgul.

Nicolas, preacinstitul fierar din Atlihuayan, se însura cu buna şi frumoasa Pilar, podoaba satului, dat fiind caracterul, frumuseţea şi virtuţile ei.

Şi după cum ştim, cei doi tineri erau foarte iubiţi de concetăţenii lor.

De aceea îşi sărbătoreau unirea cu toată solemnitatea. De foarte devreme, încă de când lumina zilei îşi întinsese pe cerul spălat de noii şi peste munţi, livezi şi case, mantia ei sidefie şi gingaşă, dangătele la unison, din clopotniţa bisericii parohiale, îi deşteptaseră pe locuitori; orchestra satului cânta melodii vesele, iar petarde şi rachete vestiseră slujba nupţială.

Nicolas era modest şi n-ar fi dorit atâta zarvă, dar autorităţile, preotul, oamenii voiseră să-i arate astfel cinstitului fierar şi frumoasei lui soţii dragostea cu care-i înconjurau. Biserica, altarele, în special altarul principal, în care urma să se celebreze căsătoria, erau pline de jerbe şi buchete de fiori. Toţi portocalii şi lămâii din Yautepec şi aceştia se numără cu sutele de mii, îşi aduseseră contribuţia lor de flori. Fără exagerare, se putea spune că nici o logodnică din lume nu avusese niciodată parte pe drumul de la casa ei la biserică, în biserică şi în căsuţa care-i fusese hărăzită la Atlihuayan, de o podoabă în care floarea simbolică să se arate cu mai multă bogăţie şi belşug. Era o

ploaie de zăpadă şi de parfum ce-i înconjura pe cei doi din toate părţile. La şapte dimineaţa, perechea apăru radioasă în pragul casei lui Pilar şi se îndreptă spre biserică, însoţită de naşi şi de un numeros cortegiu.

Încă din seara trecută se celebrase căsătoria civilă, în faţa judelui proaspăt numit, căci tocmai se promulgase legea Reformei, iar la Yautepec, ca în toate târgurile Republicii, aceasta era o noutate. Nicolas, bun cetăţean, înainte de toate, se conformase acesteia cu sincer respect.

Dar încă de pe atunci, ca şi astăzi, sărbătoarea nunţii era rezervată căsătoriei religioase. Aşa că mirii se înfăţişară la altar.

Nicolas, îmbrăcat cu îngrijire, deşi fără ostentaţie, avea pe chip o profundă bucurie, un sentiment de fericire cu atât mai adevărat cu cât era acoperit de o înfăţişare gravă şi blândă. Pilar era încântătoare; frumuseţea ei firească era sporită de costumul alb şi elegant, de pieptănătura părului ei negru şi mătăsos, împodobit cu coroana nupţială, coroană pe care-i plăcea mereu s-o alcătuiască cu cel mai desăvârşit gust, neştiind încă, aşa cum spunea ea, dacă urma să-i folosească pentru rochia de mireasă sau pentru coafura de fecioară moartă.

Acum vedea că-i folosea pentru cea dintâi şi că un spirit bun şi protector îi prevăzuse dintotdeauna soarta ei fericită. Abia-i venea să creadă; era în ochii ei, blânzi şi languroşi, ceva ca reflexul unei viziuni celeste ce-i dădea aerul unei sfinte, o privire îngerească.

Îmbujorarea naturală pricinuită de acel moment şi de faptul că era ţinta privirilor tuturor, timiditatea, dragostea, împrejurările, altarul plin de lumânări şi de flori, glasul orgii, murmurul rugăciunilor, mireasma care umplea naosul, totul produsese în ea atâtea emoţii diferite, încât părea smulsă dintr-o lume ciudată, din lumea viselor şi a fericirii.

Cu toate acestea, în ciuda fermecătoarei zăpăceli care o stăpânea, buna tânără îşi îndreptă gândul la biata bătrână pe care o iubise ca pe o mamă, la nefericita martiră al cărei doliu tocmai îl terminase şi ale cărei binecuvântări o apărau. O lacrimă de duioşie îi brăzdă obrazul amintindu-şi

de ea şi, totodată şi de nefericita Manuela, pentru care se rugă în clipa aceea în care era atât de fericită.

În sfârşit, slujba se termină, iar mirii, după ce primiră felicitările prietenilor, ale întregului târg, se pregătiră de plecare către ferma Atlihuayan, unde-şi aveau casa şi unde invitaseră câteva persoane pe care le respectau, pentru a lua parte la un modest festin.

Într-adevăr, se formă un grup călare ce avea să servească drept cortegiu al *guayin*[35]-ului în care călătoreau mirii, împreună cu preotul şi câţiva prieteni.

La opt dimineaţa plecară, luând-o pe drumul ce ducea la fermă.

Cu puţin înainte însă de a ajunge la locul în care se înălţa arborele uriaş în care cânta mereu bufniţa în nopţile când trecea El Zarco venind la întâlnirile cu Manuela, cortegiul se opri uimit.

La picioarele impunătorului copac se afla un grup de călăreţi îmbrăcaţi în negru, cu armele pregătite.

Nimeni nu se aştepta să vadă acolo trupa aceea ieşită parcă din pământ. Ce putea fi?

Era trupa lui Martin Sanchez Chagollan, cam vreo sută de oameni, cu aerul lugubru şi înspăimântător pe care-l cunoaştem.

Descoperind cortegiul nupţial însoţit de orchestră, comandantul, adică Martin Sanchez, înaintă spre trăsura mirilor şi, scoţându-şi cu respect pălăria, îi spuse lui Nicolas:

— Bună ziua, prietene *don* Nicolas; nu te aşteptai să mă vezi pe aici şi nici eu nu mă aşteptam să am plăcerea de a te saluta şi a-ţi ura multă fericire, ca şi doamnei, care e un înger. Am să vă explic motivul prezenţei mele aici. Acum trupa mea o să vă prezinte armele în semn de respect şi de dragoste, iar eu vă rog să vă continuaţi drumul fără să vă opriţi până la fermă. Am să vin şi eu acolo ceva mai târziu.

Martin Sanchez avea un aer atât de senin şi sincer încât Nicolas nu bănui nimic sinistru. Astfel că se mulţumi să-i strângă mâna şi să-l prezinte soţiei şi celorlalte persoane

[35] Trăsură mexicană, cu patru locuri (n.t.).

din trăsură.

În clipa aceea însă, o femeie, o tânără în care cu toţii o recunoscură imediat pe Manuela, îşi croi drum prin şirul călăreţilor şi dădu buzna căzând în genunchi lângă trăsură, despletită, desfigurată, tremurând. Abia auzit, spuse cu glas răguşit, în cuvinte întretăiate:

— Nicolas! Nicolas! Pilar, surioară!… Ajutor! Milă! Aveţi milă de mine… Iertare! Iertare!

Nicolas şi Pilar rămaseră îngheţaţi de spaimă.

— Dar ce e asta?… Ce ai? strigă Pilar.

— E că… – spuse Manuela – e că, acuşica o să-l împuşte pe El Zarco; e acolo, legat, ascuns de cai… o să-l omoare în faţa mea! Iertare! Iertare, do*n M*artin! Iertare, Nicolas! Ah! Am să înnebunesc!

Într-adevăr, şirul călăreţilor cerniţi ascundea un dreptunghi îngust de loc în centrul căruia, aşezaţi pe o piatră şi legaţi bine, palizi şi vlăguiţi, se aflau El Zarco şi Tigrul, gata de a fi executaţi. Martin Sanchez, văzând grupul şi bănuind că ar putea fi cortegiul nupţial al lui Nicolas, dorise să-i ascundă pe bandiţi pentru a-i scuti pe miri de acest spectacol.

— Dacă aş fi ştiut că aveaţi să treceţi pe aici la ora asta, crede-mă, *don* Nicolas, că i-aş fi cărat pe derbedeii ăştia în altă parte; dar n-am ştiut. Ce ştiam eu şi de aceea mă vezi dumneata aici, e că pe dumneata te aşteptau nelegiuiţii cu oamenii lor şi că doar cu puţin ai scăpat. Am aflat la vreme, am făcut şaisprezece leghe şi le-am dat o „deşteptare” azi-dimineaţă, pe-aici…; i-am ucis aproape pe toţi, dar vreau să le spânzur căpeteniile lângă drum; aici pe El Zarco, iar pe Tigru am să-l agăţ la Xochimancas.

— Dar, *don* Martin, eu te rog pe dumneata, pe care te ştiu cine eşti… dacă se poate, iartă-l pe acest om, măcar de hatârul bietei femei.

— *Don* Nicolas – răspunse încruntat comandantul – dumneata eşti stăpânul meu, poţi să-mi ceri orice, pentru dumneata îmi dau viaţa, cere-mi-o şi e a dumitale, dar nu-mi cere să iert nici un bandit şi cu atât mai puţin pe ăştia doi… Domnule, doar ştii cine sunt… Asasini şi tâlhari ca

ăştia nu mai există în tot ţinutul. Şi moartea e prea blândă pentru ei!… Şi voiau să te ucidă chiar pe dumneata!… Au jurat! Şi s-o răpească pe doamna, soţia dumitale! Asta le era planul. Aşa că spune şi dumneata dacă e posibil să le las viaţa. *Don* Nicolas, urmează-ţi dumneata drumul, împreună cu domnii aceştia toţi şi lasă-mă să fac dreptate.

Pilar tremura. Cât despre Manuela, într-un acces ce nebunie, alergase alături de El Zarco, se agăţase de el şi continua să strige cuvinte dezlânate.

— Măcar s-o luăm pe Manuela – spuse Pilar.

— Dacă doriţi, puteţi s-o luaţi, dar fata asta e o nelegiuită; tocmai i-am luat un sac în care avea bijuteriile englezilor pe care i-au omorât bandiţii la Alpuyeea… bijuterii foarte scumpe; nu merită milă!

Totuşi, din ordinul lui Martin Sanchez, un soldat reuşi s-o smulgă pe tânără de lângă El Zarco, de care se ţinea strâns, dar în zadar. El Zarco îi spuse:

— Nu mă lăsa, Manuelita, nu mă lăsa!

— Nu! răspunse Manuela – am să mor cu tine?… Mai bine mor decât s-o văd pe Pilar cu coroana ei de flori de portocal lângă Nicolas, fierarul indian pe care l-am lăsat pentru tine…

— Să mergem – spuseră preotul şi ceilalţi oameni, îngroziţi. Asta n-are leac.

Pilar începu să suspine amar; Nicolas se despărţi de Martin Sanchez.

— Domnule preot, dumneavoastră puteţi rămâne. Poate că ăştia ar vrea să se spovedească.

— Am să rămân – spuse preotul. E de datoria mea.

Şi cortegiul nupţial, atât de vesel până atunci, dar acum ca o procesiune mortuară, plecă în grabă.

Când se pierdură în depărtare şi nu mai rămase nici un răzleţ pe drum. Martin Sanchez îi întrebă pe El Zarco şi Tigru dacă voiau să se spovedească.

El Zarco spuse că da, iar preotul îl ascultă repede şi-l iertă de păcate; dar Tigrul îi spuse lui Martin:

— Dar am să mor şi eu, *don* Martin?

— Şi tu – îi răspunse acesta cu înspăimântătoare linişte.

— Eu? insistă Tigrul – eu care v-am dat de veste să veniţi, care v-am dat semnele drumului pe care veneam, care v-am spus că am o basma colorată la pălărie, ca să mă vedeţi bine?

— Nu mă interesează toate astea – răspunse Martin. Eu nu ţi-am promis nimic; cu atât mai rău pentru tine dacă ai fost trădătorul alor tăi. Hai, băieţi, împuşcaţi-l pe El Zarco şi apoi agăţaţi-l de creanga asta… mai întâi legaţi-l la ochi…

El Zarco abia se putea ţine pe picioare; groaza îl doborâse. Cu toate astea, îşi ridică privirea şi, văzând creanga în care soldaţii agăţau deja un laţ, murmură:

— Creanga în care cânta bufniţa!… Bine ziceam eu!… Adio, Manuelita!

Manuela îşi acoperi faţa cu mâinile. Soldaţii îl legară pe El Zarco de trunchiul arborelui şi descărcară în el cinci salve şi una de graţie. Hainele fumegară puţin, creierii îi zburară, iar trupul lui Zarco căzu pe jos cu zvârcoliri uşoare, apoi fu spânzurat de creangă şi rămase legănându-se. Manuela păru că se trezeşte dintr-un vis. Se ridică, fără să vadă cadavrul iubitului ei, care atârna de creangă şi începu să strige ca şi cum ar fi avut încă în faţă trăsura mirilor:

— Hai, scoate-ţi coroana, Pilar; vrei să te măriţi cu fierarul indian; dar eu am coroana de trandafiri… eu nu vreau să mă mărit, vreau să fiu iubita lui Zarco, un tâlhar.

Spunând acestea, înălţă capul; văzu trupul atârnat apoi privi la soldaţii ce se uitau cu milă la ea, apoi la *don* Martin, apoi la Tigru, ce stătea mut, cu capul plecat, apoi duse mâinile la inimă, scoase un strigăt ascuţit şi căzu jos.

— Biata femeie! spuse *don* Martin – a înnebunit. Luaţi-o şi s-o ducem la Yautepec.

Doi soldaţi se duseră s-o ridice, dar văzând că i se scurgea sânge pe gură, că era rigidă şi începuse să se răcească, îi spuseră şefului:

— *Don* Martin, dar a murit!

— Atunci s-o îngropăm – spuse cu un aer sumbru – şi să ne terminăm treaba.

Şi lugubra trupă înspăimântătoare o porni la drum.

Cuprins

LIBERTY
UNITED STATES OF AMERICA
FIVECENTS

Ilustratia copertei originale:
Gheorghe Marinescu

ignacio manuel altamirano

el zarco